VITT EMANUELE

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
24 I
37

12
13
5
22

Digitized by Google

H HD 2tt0 f 3

Digitized by Google

JOANNIS FIENI
Andoverpiani

DE

FLATIBUS
HUMANUM CORPUS
moleſtantibus,

COMMENTARIUS NOVUS AC SINGULARIS.

In quo Flatuum natura, cauſæ & ſymptomata deſcribuntur, eorumque remedia facili & expedita methodo indicantur.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM
An. Dom. M DC XLIII.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO ET GENEROSISSIMO EQVITI, DOMINO

CAROLO RYMIO,

Domino de Bellen, Schuervelt & Eeckenbeke, regio in conſilio ſecretiore Conſiliario, & Cæſareo quondam apud Turcarum Imperatorem oratori vigilantiſſimo,

JOANNES FIENUS

S. D. P.

CUm apud omnes in confeſſo ſit, clariſſime vir, humano generi nihil deſiderabilius, nihil optatius, nihil denique præſtantius divinitus dari potuiſſe præter ſanitatem, & vitæ hujus incolumitatem: non potui non mirari tantum theſaurum, tamque incomparabile bonum apud pleroſque tam turpiter vileſcere & negligi: cujus quidem

dignitatem ſi penitius introſpicerent, cum Amphione Sicyonio poëta exclamarent:

O Beata Sanitas, te præſente amœnum
Gratiis ver floret; abſque te nemo beatus.

Hæc enim ſapientiæ, ſcientiarum, artiumque omnium piiſſima fautrix: Hæc vitæ hujus tam turbulentæ unicum ſolatium. Hæc illa eſt, cujus præſentia actiones humanæ vigent, vis corporis, forma, divitiæ, & quæcunque apud homines in pretio haberi ſolita, valent: qua collapſa, cauſarumque hoſtilium vi & malignitate expugnata, concidunt quæ prius valebant omnia, & morbus, ad mortem certiſſima via, ſuccedit. Morbum expellere quis poteſt, niſi evitatis & excluſis cauſis ipſum generantibus & foventibus? hæ ſane nec evitari poſſunt, nec excludi antequam cognoſcantur. Potiſſima igitur curandorum morborum ratio in cauſarum cogni-

tione

tione conſiſtit. Porro diligenti harum habita animadverſione, perſpicuum evadet, homine, in hoc terrarum orbe, nihil miſerabilius, nihil, ſi diviniorem ejus partem excipias, magis caducum, injuriiſque rerum omnium obnoxium eſſe. Quid enim eſt in rerum natura, à quo homo non impetitur, laceratur, convellitur? Cælum enim & ſidera ſuis converſionibus & malignis aſpectibus, peſtes, ardores, extrema frigora, incommodaque varia hominibus inferunt. Elementa etiam multo majoribus malis noxia percipiuntur. Aër enim grandine, pluvia, procellis, nebulis, tonitru, fulmine: Terra motu terribili, ſuiſque ex hiatibus, voraginibus & ſpeluncis auram peſtilentem expirans: Aquarum colluvies, inundationes, lacus, ſtagna, paludes, ſuis putridis evaporationibus: Ignis tandem incendiis & conflagrationibus, quam infinitis modis humano generi perniciosa fuere? Porro animalium

omne genus unanimi conſenſu videtur hominis internecionem machinari: imo nec herbæ, frutices, arbores, eorumque fructus, à perverſo illo nocendi genio immunes repeṛiuntur. Ceterum hæc omnia, tanquam non ſatis malorum in humanum genus conferrent: Homo ipſe furta, rixas, cædes, bella, aliaque innumera committens facinora, homini lupus fit. Atqui omnium crudeliſſimum, iniquiſſimum & teterrimum eſt, quod homo in propriam naturam tam iniquus ſit, tam ſæviat, ut intempeſtivis libidinibus, diurnis nocturniſque comeſſationibus corpuſculum hoc per ſe tam invalidum & imbecille adeo concutit, ut præceps in omne genus morborum ruat, divinam ſui partem animam contaminet, & iram dei in ſe provocet. Recte itaque dicebat ille, Hominis vitam militiam eſſe ſuper terram. Hinc eſt quod viri ſapientes tam infinitis malis occurſuri,

ſuri, nihil magis in votis habuere, quam artem quampiam poſſe invenire, qua ſe ſuoſque muniant, ab injuriis memoratorum vindicent; & ab hoſte morbo obſeſſos liberent: ſicque arti huic inter reliquas nobiliſſimæ ab Apolline deo data ſunt principia auſpicata, quæ deinceps ab Æſculapio celebrari cœpta, à Machaone & Podaleirio tantopere exculta ſunt, ut in ſummo pretio ab omnibus tum potiſſimum ab Homero haberetur, cum diceret:

Eſt medicus unus vir multis anteferendus,
Tela excindendique & lenia pharmaca gnarus
Plagæ inſpergendi.

Aſclepiadei deinde (à patre Æſculapio ſic appellantur) filiis ſuis, iique nepotibus, artem ſuam, non ſcriptura, ſed ordine quodam in mente filiorum ad Hippocratis uſque tempora tradiderunt. Hippocrates autem divinus (ad Herculem enim & Æſculapium ge-

neris ſui originem referebat) tantum in arte profecit medica, ut ob artis præclara opera, ſplendidos honores apud Coos ſuæ patriæ homines conſequutus ſit, nec minores apud Theſſalos & Athenienſes, qui eum Eleuſiniis ſacris ſecundum ab Hercule publicè initiarunt. Hic omnium primus artem ſuam ſcriptis mandavit, monumentaque ſua nobis reliquit: quæ tanquam à ſpinis & ſentibus doctiſſimus Galenus ita repurgavit, in eumque digeſſit ordinem & methodum, ut artem omnibus ferè numeris abſolutam, poſteris tradidiſſe merito quis affirmare poſſit. Ceterum, cum nihil ſit in rerum natura tam excultum, tam omnibus partibus perfectum, quod ulteriorem culturam non admittat, cœpere poſteri, noſtri potiſſimum temporis excellentes viri, pro ſuo quique ingenio certatim, quas medicinæ partes non ſatis pro ſua dignitate habitas viderent, recudere, recoquere, me-

meliori ordine digerere, quæ ſuperflua erant reſcindere, deſiderata ſupplere, tantaque induſtria & animi propenſione omnia tetractare, ut vetere exuvio rejecto, nova facies arti aſſumpta eſſe videatur: quippe nulla medicinæ pars quamtumvis difficilis, abſtruſa, & recondita latere poteſt, quæ modo in lucem non prodeat. Cælum equidem mente conſcendere, ſidera, eorumque motus obſervare, Elementorum naturas perſcrutari, Terræ penetralia rimari; herbarum fruticumque vires ſummis laboribus & vigiliis inveſtigare, animalium omne genus cognoſcere, imo propria viſcera crudeli ſpectaculo dilacerare non detrectant viri præclari, quo ſacra quadam Ægide adverſus tot cauſarum malignarum procellas tecti, ab earum ſe iniquitate vindicarent, & incolumes quantum fieri poteſt conſervarent. Hæc ea eſt ratio, illuſtriſſime ſimul ac doctiſſime vir, quæ me adegit, ut

operas meas, & horas bonas in communem uſum collocarem: quo factum eſt, ut id temporis, quod ab occupationibus meis multis & variis relictum fuit liberum, authorum aſſiduis lectionibus impenderem, multaque utilia adnotarem: ex quibus, opuſculum præſens De flatibus humanum corpus divexantibus exceptum, amicorum quorundam rogatu paſſus ſum ſub nominis tui auſpicio in lucem prodire. Excipe igitur vir illuſtriſſime animo benigno ingenioli mei primam fœturam: quam ſartam tectam contra invidorum calumnias tuo patrocinio defendas obſecro. Quippe eo lubentius & majori cum fiducia hanc tuo conſecravi nomini, quod animi tui erga me promptitudinem & benevolentiam multoties, cum tuas, tum familiæ infirmitates varias & graves juvarem, expertus ſum: tum maxime quod multijugam tuam eruditionem, ferventem ſapientiæ amorem, pruden-

dentiam & in rebus gerendis dexteritatem tam ſemper admiratus fui, ut id quod maxime: nec mihi dumtaxat, verum omnibus ingenuis, & cum primis principibus viris, animi tui dotes & egregia facta tantæ admirationi fuere, ut ipſe Carolus v. Cæſar te in oratorem ſuum ad Turcarum Imperatorem ſeligeret, & Conſtantinopoli per quinquennium integrum detineret, omniaque negotia ſua & rerum molimina ita concrederet, ut omnia bona, fauſta ac felicia à te expectarent omnes. Nec fefellit opinio. quippe tanti momenti munia tibi commiſſa, tam felici conſilio & ſucceſſu, tantaque ſapientia, fide, & ſedulitate confecta tradidiſti, ut illico te poſt reditum in patriam, conſilii ſecretioris conſiliarium convocaverit; Philippus quoque filius Hiſpaniarum rex in hoc uſque tempus continuaverit. quod ſane ſummam indolis tuæ innocentiam & felicitatem

tatem demonſtrat: argumento eſt, te Deo Optimo Max. ſemper curæ fuiſſe: cui te cum tota familia commendo. Antverpiæ ex ædibus noſtris, Calendis Februarii, 1582.

Tuæ illuſt. Celſitudinis cliens

Joannes Fienus,
Antverpianus Medicus.

IOAN-

IOANNIS FIENI ANDOverpiani Medici, in librum ſuum de Flatibus Præfatio.

CVm tam diverſa ſint mortalium ingenia, nec voto vivatur uno: accidit quemque ſuæ naturæ ductum, & quo animi fervor trahit, lubentem ſubſequi. Hos quidem ad Muſicam vel Mathematicam: illos vero ad honeſtatem morum, vitamque religioſam propenſiores eſſe. Atqui, quos natura & ventris obedientia finxit, præcipites in luxuriam feruntur, pluſque operæ in bene curanda cute, pecuniiſque per fas nefaſque accumulandis, quo nihil æſtuanti luxuriæ deſit, quàm in rebus honeſtè gerundis inſumunt. Hoc genus fucorum, quemadmodū cum hominibus præter corpus nihil fere quicquam commune habet: ſic cum ſonitu ejus tranſit memoria. Ceterum quorum animus melius habitat, & de divina ſui parte rite colenda penſitant, nullum tempus meditationibus liberum tranſmittunt, quo perſpectiora quævis & faciliora tradant nepotib. nomenque ſuum æternitati conſecrent. Horū cum in ſingulis doctrinis noſtro hoc ævo præclariſſima extent ingenia, tum vel maxime in arte medica,

dica, in qua à ſentibus & ſpinis repurganda, & omnis generis ſupellectili collocupletanda tantopere multi deſudarunt, ut nulla anteacta ætas, quantumvis induſtria, tantos ei paucis annis auctus addiderit. Quippe nulla unquam ſcientia tam eſt omnibus numeris abſoluta, quin vel nova quædã à veteribus intacta accreſcant, vel non ſatis elucubrata ad incudem revocentur, perpoliantur q́;. Humana enim induſtria meditando alitur & indefeſſo caleſcit impetu. Equidẽ generoſus animus quid privato confecerit ſtudio cenſuræ doctorũ ſubjiciens, majore in poſterũ ſollicitudine ſua diſponit ſtudia. Si enim quæ fecit à viris apprime doctis approbentur, deus bone quã pungens ſtimulus ſpõte currenti additur. Sin autẽ minus feliciter nata ſterileſcant, vigorisq́; expertia ab iiſdem coryphæis vilipendantur: jam novis calcaribus flagellisq́; recuperãdi nominis & famæ impulſus, vi quadam, & uno (quod aiunt) ſpiritu indefeſſè ad eruditionis culmen contendet; ut quod primo nixu non attigit, ſecundo adimpleat. Quomodocunq́; itaq́; res agitur, ingenuus generoſusq́; (ut dixi) animus deperdit nihil, lucrum autem facit maximum. Quæ cauſa eſt ut ego, ne ſilen-

ſilentio vitam tranſigerem, aut mihi ſoli natus viderer, eam medicinæ partem, quæ de Flatibus agit, magnumque mortalibus momentum adfert, ſumpſerim elucidandam: eo quidem magis, quod nullus præſertim hujus plagæ Septemtrionalis incolis morbus aut infeſtior eſt, aut frequentior, minusq; à medicis etiam mediocriter doctis cognitus, quam qui è flatibus ſuſcitatur. Quin etiam nulla medicinæ pars eſt, quæ à ſcriptoribus minus exculta, magisq; neglecta, accat: cum neminem hactenus videre contigerit, qui de flatibus tractarit accurate præter unum Hippocratem Is tamen ita ſcripſit ut parvam utilitatem inde haurire queant, qui cum iis miſerè colluctantur. Mirabile fateor ingenii acumen venerandi ſenis in demonſtrando cujuſvis morbi cauſam ſpiritum eſſe: verum argumentis utitur longe quæſitis, talibusq;, quæ potius authoris ſui ingenium, quàm morborum inde procreatorum aut cognitionẽ aut curationem doceant: quodq; omnium maximũ eſt, flatuum in corpore à cibo, potu aut pituitoſis humoribus generationem, præcipuam partem, admodum perfunctoriè percurrit: totus autem in aeris ambientis per inſpi-

inſpirationem hauſti vi & efficacia declaranda verſatur. Nec mirum. Sæculum enim ipſius, tempeſtiva parſimonia celebre, nullisque luxuriæ fœditatibus conſpurcatum erat: tum etiam regio quam incolebat, & præcipue patria ipſius Cous inſula temperata, duros hoſce ex Flatibus cruciatus minime gignebat. Noſtra vero hac ætate ob ingluviem & in cibo potuque intemperantiam, paucos invenias, qui hujus tyrannidi aliquando non ſint ſubjecti. His itaque flatulento ſpiritu exagitatis hominibus ut pro noſtro virili ſuccurramus, neve deinceps imprudenter ex perverſa victus ratione eoſdem colligant, provideamus: operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi relicto Hippocrate, qui de iis docte magis quam utiliter ſcripſit, quæ ego habui de eorum tractatione ſana & utilia præcepta in communem uſum conferam.

JOAN-

JOANNIS FIENI DE FLATIBUS Commentarius.

Cap. I.

Quod Flatus Spiritus ſit, & de diviſione Spirituum.

NEmini dubium eſſe exiſtimo, eam ſubſtantiam, ſive aer, ventus, aut flatus, quæ eximiis viribus prædita cum ſit, oculorum tamen effugit obtutum; Spiritus nomine inſigniri. Hippocrates enim cum diverſis in locis, tum vel maxime in lib. de Flatibus, hos Spiritus nomine dignatur. Et Gal. * ſcribit in hæc verba: Quoniam & de flatibus deinceps mentionem fecit, ſunt quoque & hi in ſpirituum genere. Dictum eſt autem in Progno ſt.

A com-

* *Epid. 1. Comment. 3.*

comment. & in lib. de Spirandi difficultate, de ſpirituum in reſpiratione differentiis, veluti & de flatibus in Prognoſtico. Ructus quoque in ſpirituum genere exiſtunt: atque ob id quodammodo communicant cum ſpiritibus reſpirationis: quatenus autem in Flatuoſorum ſpirituum genere ſunt, eatenus cum flatibus communicant: quare & ipſi flatuoſum ventre procreari ſpiritum oſtendunt. Cum itaque ex his Galeni verbis ſatis conſtet flatum eſſe ſpiritum: ſpirituum autem multam eſſe differentiam: non alienum ab inſtituto fore arbitratus ſum, eorum naturam paulo altius perſcrutari, & à ſummis generibus paulatim ad eam ſpeciem quam declarandam propoſui, dividendo deſcendere. Spiritus vel in corpore noſtro, vel extra corpus conſiſtunt. Qui extra ſunt poſiti, in triplici habentur differentia. Ut enim viventis Dei, & univerſæ naturæ, ſic & animæ ſuus eſt Spiritus.

Dei

Dei Spiritus occultam dei majeſtatem poteſtatemque præferens, per omnia ſparſus permeat, ubique præſens omnia complectitur. Hic animos habet in poteſtate, & eos quocunque vult, adducere poteſt. Spiritus naturæ is eſt, quem omnes Philoſophi juxta ac poëtæ celebrant, quem Plato animum mundi: Galenus mentem huc ex ſuperioribus deductam appellavit. Hunc Ariſtoteles * hac definitione planius expreſſit: Spiritus eſt ſubſtantia animata & genitalis in ſtirpibus ac in animantibus exiſtens, perque omnia pertinens. Hic longe lateque diffuſus omnia continet, omnia lætificat, vitalem mundi animam ipſamq; naturam ſecum afferens, & quæcunque ſubierit vitalia faciens. Tertio vero peculiaris rei cujuſque mortalis & concretæ ſpiritus, illius formæ ſubſternitur, eamque denſo concretoq; corpori nectit, mediam inter utrunque conditionem ſorti-

* *Lib. de mundo ad Alex.*

tus, jungitque diſparia res utrique affinis ac familiaris: atque hic profecto ab altero, qui univerſitatis atque totius naturæ eſt, regitur & conſervatur. His tribus ſpirituum differētiis jungit Ariſtoteles * quartam. A ſicca (inquit) exhalatione ventus oriri ſolet, cum à frigore ita ut fluat, illa truditur. ut nihil aliud ventus ſit, niſi aer multus fluctuans & coactus; qui etiam Spiritus appellatur. Aer enim (ut ante diximus) eximiis viribus præditus, cum oculis non ſit conſpicuus ſolaque conſideratione cognoſcatur, & effectu fiat manifeſtus, nemini dubium eſſe debet, quin & Spiritus nomine inſigniri debeat, præſertim dicente Hippocrate † Omne quod inter cælum & terram eſt, Spiritu repletum eſſe. Porrò qui in corpore ſunt ſpiritus, totidem membris complectuntur. Aut enim naturalis eſt, aut vitalis, aut animalis: qui tres uno comprehenſi nomine, inſiti ſpi-

* *Lib. de mundo.* † *Lib. de Flatibus.*

ſpiritus dicuntur. His aptiſſime (ut microcoſmi cum univerſi machina ſit perpetuus conſenſus & ſimilitudo) flatus ſeu ſpiritus flatuoſus jungitur. Naturalis ſpiritus fit, cum alimenti purior magiſque aerea pars concoctione in eam tranſit ſanguinis tenuiorem ſubſtantiam, quæ vaporis ſpeciem quandam exhibet. Hic tum a ſpiritu jecori ingenito vim accipiens, per venam cavam unà cum reliquo ſanguine in cordis ventriculos transfunditur. illic denuo caloris vi accuratius elaboratus, in aeris prope ſpeciem mutatur, fitque ſpiritus vitalis, qui in totum corpus per arterias diffuſus vitam elargitur. hujus portio per cervicis arterias in plexum retiformem, indeque in cerebri ventriculos delata, hauſto per nares & elaborato aere incrementum recipit, & vi ſpiritus qui cerebro ingenitus eſt, converſione quadam fit ſpiritus animalis. hic univerſo corpori partibuſque ſingulis impertitus, ſen-

ſum & motum confert. ab his modo dictis ſpirituum ſpeciebus multum diſtat ille de quo nobis ſermo futurus eſt, eorumque qui in corporibus noſtris verſantur, quartum locum obtinet, ejuſdem plane generis & naturæ cum vento, vocaturque non ſolum Spiritus flatulentus, ſed & Flatus. ejuſmodi ſpiritus craſſus ac vaporoſus eſt, neq; æthereus ſubſtantia, neque tenuis ut illi. Naturam vero ejus intelliges, ſi, qualis in auſtrina, qualisq; in aquilonia conſtitutione ſit ambiens aer, in memoriam revocaris. Siquidem auſtrino flatulentus; aquilonio verò naturalis in nobis ſpiritus eſt ſimilis. Atqui inſitis ſpiritibus, utpote qui ab aliis tractantur ſat commodè, relictis, ad flatuoſum ordine & methodo explicandum nos accingamus.

Cap. II.

De Analogia ſeu proportione Flatus cum Vento.

Cum primis conſiderandum eſt duo potiſſimum eſſe, quæ corpora noſtra præ ceteris ad inflationes, ut ad reliquas omnes morboſas affectiones, præparant, nimirum victus ratio, & regio. Alimentum initio diſſimile, tandem nobis ſimile redditur, & in ſubſtantiam corporis noſtri mutatur. Cujus itaque naturæ id fuerit, ejuſdem etiam longa conſuetudine corpus evadet. Omni namque alimento, quantumvis feliciter in ventriculo concocto, genuina perpetuo inſitaque natura mordicus retinetur. quare lactuca aliaque hujuſmodi frigida, tametſi coctione vincantur ſuperenturque, ventriculum tamen & corpus reliquum refrigerant, ex iisque ſanguis profertur frigidior. Sic vinum aut allium, calidum:

piſces, caſeus, & carnes ſalitæ, craſſum efficiunt ſanguinem. Ex quibus perſpicuum eſt, non ſpiritus duntaxat & humores quibus conſervamur, ſed totius corporis conſtitutionem mutari. Victus itaque ratio refrigerans, quia nativum calorem opprimit, ad flatuum generationem corpus præparat. Exuperantia inſuper & copia etiam optimi cibi & potus, quæ naturæ gravis ſit, neque perfecte coqui, neque in bonum ſanguinem verti poteſt, ſed multas cruditates accumulat. hinc obſtructiones & putredines generantur: à quibus nativus calor, perinde atque à multo oleo lucernæ flamma, ſtrangulatur. Hæc ſane cruditas & humorum copia, cum apud quoſvis, tum vel maxime apud ſeptentrionalis plagæ incolas, colligi aſſolet. hi enim, tanquam nimis vulgare ſit ferro hoſtem cædere, laqueo ſuffocare, aut aperto Marte alterum in alterius necem ruere, fucata quadam ſimu-

ſimulatione neceſſitudinis; mutuo ſeſe conficiunt: poculis quippe certant, ingentia vaſa exiccant; dies noctesque comeſſando tranſigunt, & heſternæ crapulæ novas adjungunt ebrietates, nec prius ingurgitandi finem faciunt, quam tantopere inſatiabile abdomen explerunt, ut abſorpta reddant vomitu, aut in crepandi periculum veniant: hujus dicti immemores, * plures gula quā gladio periiſſe. Ubi cibus præter naturam plus ingeſtus eſt, hic morbum facit. Non itaque mirum, ſi hoc genus helluonum excrementorum flatuumque, quæ præ copia non facile excludantur, magnum faciat proventum. Regiones etiam magnum, ut diximus, momentum adferunt. Calida enim & æſtuoſa, velut æſtas, ſpiritus inflammat, humores extorret, & bilem auget: ex quibus calidiſſimi & acutiſſimi morbi ſuſcitantur. Frigida autem & humida, qualis eſt quæ ad Septē-

* *Hippocrates.*

trionem vergit, ut hyems egelida, ſpiritus conſopit, poros occludit, corpus multo humore ſupervacaneo onerat; & nativum calorem opprimit. Inde debilitata coctione cruditates, ciborum in ventriculo potuumque fluctuationes, deſtillationes, morbi chronici, calculi, lumbrici, flatus, aliaque ejus generis innumera fiunt. Quæ quidem omnia haud diſſimilem generationis originem (ut obiter hoc ingeramus) ſortiuntur, ab iis quæ in magno mundo naſcuntur. unde non minus eleganter quam ſapienter Ariſtoteles hominem τὸν μικρόκοσμον appellavit, quod nimirum ſimilitudinem & analogiam cum magno mundo habeat. Quemadmodum enim in magno mundo quatuor ſunt elementa, Ignis, Aer, Aqua, Terra; ſic ejuſdem generis & naturæ ſunt in parvo. ut in quolibet denique illorum variæ gignuntur ſubſtantiæ, in terra lapides & frutices; in aqua varii generis animantia, in aere tonitrua,

nitrua, fulgura & pluviæ: ſic in homine oſſa & calculi pro ſaxis & lapidibus: lumbrici, aſcarides pediculique pro animantibus: deſtillationes pro pluvia: ac flatus in corpore noſtro genitus, ventum exprimit. Utque paucis dicam, vera totius univerſi imago in homine relucet: nec mirum. Deus enim opt. maximus, cum in prima rerum creatione ſex dierum ſpatio totum univerſum admirabili artificio fabricaſſet, cunctaque ſuo collocaſſet ordine, nec quicquam præterea ad decorem tanti operis deſiderari poſſet: deerat ſolus homo tam excellentis fabricæ abſolutiſſima quædam tanquam ἀνακεφαλαίωσις, quæ divinam illam ſapientiam & potentiam dignis encomiis extolleret, & magnificum opus miraretur. Porro in cælo nihil tam ſublime eſt, neque in terra tam abditum quicquam, cujus viva imago & exemplar diligenter rimanti, in homine non cognoſcatur. Nam & parvo

mundo ſuus Deus eſt, animus. Sunt & ſpiritus angelici, intellectus & voluntas, ipſique ſua habitacula. ſunt etiam calidum, frigidum, humidum, ſiccum, exterioribus correſpondentia elementa. In calido apparent coruſcationes, & variæ ignitæ imagines, phrenitis, inflammatio, eryſipelas, cauſus. In humido deſtillationes, & ex iis indurati tophi pluviam & grandinem repræſentantes: fluxus denique & refluxus humorum in ſuis alveis, venis & arterijs conſpiciuntur. Ceterum in terreo elemento hujus parvi mundi omnium planiſſime apparet cum magno mundo ſimilitudo. Quod enim in terra ſunt lapides & ſaxa, hoc in corpore noſtro ſunt oſſa: quinimo & ipſa ſaxa Ovidio magnæ parentis oſſa dicũtur:

Oſſaque poſt tergum magnæ jactate parentis.
Magna parens terra eſt, lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici. Metamor. 1.

Quod

Quod in terra plantæ, frutices, & arbores, hoc in homine pili ſunt. Porro (inquit Gal.) generatio pilorum eadem eſt quæ plantarum. Nam quemadmodum ex iſtis quædam arte & arbitrio agricolarum, quædam juxta naturales cauſas proveniunt: eodem modo & in animalium corporibus. rvò quidem alicui triticum aut hordeum, aut aliquod cerealium ſeminum in ſe inſita habenti, caput aſſimilatur. aliis vero herbis, quæ in aridioribus creſcunt regionibus, reliqui totius corporis pili ſimilem generationem ſortiuntur. Quid quæſo de terræ motu dicam? quando contingit intra terræ viſcera plurimas generari exhalationes per virtutem Solis & aſtrorum, ex materia ipſius terræ, & humiditate terræ immerſa; ſi egredi nequeant ob eam nimis compactam, aut ventorum groſſitiem, neceſſe eſt terræ motum quadam in parte fieri. Sic videmus ex ſpiritibus flatuoſis corporis

poris noſtri cavitatibus incluſis, exitumque quærentibus, magnos ſubinde tremores fieri; quam rem pulchre Joannes Langius depingit. Certe ait, ſi magna parvis conferre fas eſt, quemadmodum ventus viſceribus terræ incluſus, terram erupturus tremulo conquaſſat motu: ſic aer flatulentus muſculorum aliarumque corporis partium quæ diſtendi poſſunt velamine circumſeptus, eas palmo concutit, donec per diſtentum velamen erupit. Hujus cauſam cum plebs ignoret, illic ſubeſſe animam arbitratur. Quippe quamdiu ſine injuria effluit, & patentibus viis innoxius diſcedit: nullus eſt tremor corpori; ſin autem diſcedendi facultas obturatis meatibus erepta eſt, nec fugæ locum invenit; perluſtrando omnia, anguſtias locorum dimovet & clauſtra ſua conatur effringere. ſic evenit ut ſpiritu luctante & egreſſum quærente corpus concutiatur.

Datur & alia hujus tremoris ratio.

tio. Corporis namque cavitatibus incluſus flatulentus ſpiritus, viſcerum calore & inſito motu everberatus, curſu parum libero incaleſcit tenuiorque redditur. Hic quà data porta, in univerſum corpus, parteſque principes, ſeſe inſinuat, & celeri motu in loca ſenſibilia irruens, non modo ſua qualitate ea afficit, ſed & ſubſtantia tenui ſtimulat, diſtendit, divellit, vulneratque eas partes omnes quibus obvius fuerit. omnis enim cauſa mordax motaque, ſive frigida ſive calida, animanti horrorem & rigorem inducit. Tertio vero, hic ſpiritus cum ultro citroque permeans, facultati expultrici moleſtus fit, tum ipſas partes contriſtat; quæ ita exagitatæ, feſtinantes ad expellendum noxium, contrahunt ac conſtringunt ſeſe, & concuſſione quaſſationeque vexantur. Quare Flatus, qui ſimilem cum vento conditionem ſortitus eſt, ſimiles etiam producit affectus. Verum nunc

nunc tempeſtivum eſt quid flatus ſit explicare.

CAP. III.

Quid Flatus ſit.

NUllos hactenus videre contigit qui Flatus deſcriptionem tradant, aut ex quorum monumentis rectius ea colligi poterat quam ex Galeno.* Flatus (inquit) eſt vapor ab humore, pituitoſo cibo aut potu, ab imbecillo calore excitatus. Verum hæc definitio cum convertibilis (ut Dialectice loquar) non ſit; perfecta minime eſſe poteſt. Varii namque vapores ex cibo & potu in ventriculo contentis ad cerebrum exhalant, ut in ebriis accidit. ad oculos etiam, ut in ſuffuſione per conſenſum ventriculi, qui flatus nec ſunt nec dicuntur. E contrario autem flatuoſus ille ſpiritus ex humore melancholico in hypo-

* *Lib. 3. de Sympt. cauſis.*

hypochondriis enatus, vere flatus eſt, nulla tamen definitionis parte comprehenſus. Limatius itaq; velim Flatum hoc modo deſcribi: Flatus eſt multitudo quædam halituoſi ſpiritus ex cibo & potu, humore pituitoſo aut melancholico ab imbecillo calore in animalis corpore excitus. Dico, multitudo, quod levis halitus aut vapor, à quibus nunquam corpus etiam optime conſtitutum immune eſt, nullo modo flatus dicatur, aut ullum inflationis ſenſum præbeat. Cui ſententiæ Gal. * ſubſcribit dicens: Ventoſos ab Hippocrate dici putandum eſt, qui in ventre colligunt copiam flatuoſi ſpiritus, qui vel per ructus vel bombos ſeu crepitus, inferne erumpens excernitur, vel remanet, & continentes partes diſtendit. Ventus quinetiam teſte Ariſt. nihil aliud eſt, niſi aer multus fluctuans & coactus. Quare autem hic vaporis loco halituoſum ſpiritum ſub-

* *Lib. 5. in Aph. 72.*

ſubſtituam, ex eodem Ariſt. iiſque quæ deinceps dicentur, diſcendum arbitror, cum nihil certi hac de re ex Galeni ſcriptis haurire quis valeat; utpote qui hæc, halitum, ſpiritum halituoſum & vaporem per omnia ſua opera indiſtinctè confundat. Halituoſum enim Spiritum ex ſuccis ſenſim excalfactis gigni docet Therapeut. 14. Vaporem eſſe humorem extenuatum, de Sympt. cauſ. lib. 1. & de Simpl. med. facult. lib. 1. Halitum demum medium quid eſſe inter leviſſimum tenuiſſimumque ſpiritum & ſanguinem, qui plane abſolutus attenuatusque eſt, de Naturalibus facult. lib. 3. Quæ quidem omnia coincidunt confunduntur que, & veluti Synonyma, unam eandemque rem ſignificant. quare Phyſicis qui accuratius & ſubtilius talia perſcrutantur, differenda relinquo. Porro nec definitioni obeſt quod Gal. dicit, Auctiorem calorem, ſi incidat in craſſam & glutinoſam

pitui-

pituitam, in craſſum flatum eam reſolvere. Quandoquidem calor, tametſi in ſe validus ſit, comparatione tamen facta ad humoris quantitatem & æqualitatem, merito imbecillis exiſtimabitur; utpote qui elevare ſpiritum, minime tamen reſolvere poſſit. Eadem habenda ratio in iis eſt, qui immoderato potu vel robuſtiſſimum calorem opprimunt. Atqui quo in loco flatus generetur, deinceps dicendum erit.

Cap. IIII.

De loco generationis Flatuum.

PRæcedente cap. diximus ex Hipp. & Gal. ſententia, Ventoſos appellari eos, qui in ventre colligunt copiam flatuoſi ſpiritus, qui vel per ructus, vel per efflatus inferne erumpens excernitur, vel remanet & continentes partes diſtendit. Ex quibus verbis facile colli-

colligere eſt, ventriculum & ei annexa inteſtina locum & quaſi mineram generationis eorum eſſe: nam per ructum non poterant, nec inferne erumpere, niſi in ventriculo aut inteſtinis ortum ſumpſiſſent. Ventus quoq; in magna hac mundi machina non aliunde quam à terra naſcitur: Cum enim imbre terra perfuſa eſt, inquit Ariſt. tum ea & ab eo calore qui in illa eſt, & à ſuperiore concalefacta, reſpirationes reddit, in quo ventorum vim diximus conſiſtere. Ubi autem maximam vim aquæ terra excipit; ibi magna vis halituum oriatur neceſſe eſt, non ſecus atque ex viridibus lignis largior fumus. In homine profecto quod terræ maxime reſpondet, ventriculus eſt. Galenus enim conferens ventriculum hominis cum terra, inquit: Idcirco animalibus vice terræ fabrefecit natura ventriculum, veluti promptuarium quoddam cibi, quemadmodum ſtirpibus terram. Quippe

venæ

venæ ad ventriculum productæ, chylum ex eo in nutritionem totius corporis exugunt, non aliter quam radices ſtirpium in terrram demiſſæ, toti plantæ ex ea aſſumunt nutrimentum: tota namque hæc actio naturalis cum ſit, haud ſecus in animalibus quam in plantis perficitur. Ventriculo itaque cum terra maxima proportio eſt. ſed terra ex ſe arida & exſucca, niſi largo humore imbuatur, fructus non fert, ut Virgilius * ait:

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes.
Magnus alit, magno commiſtus corpore, fœtus:

Humectata autem ventos, ut ſupra demonſtravimus, efficit. Sic ventriculus noſter, cum ſit membranoſus & aridus, niſi mediocri cibo & potu irrigetur reficiaturque, reliquum corpus ſuo alimento defrau-

* *Georgius lib.* 2.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

fraudabit, & in marcorem atrophiamque dejiciet. Atqui liberalior potus ſi ingeratur, fluctuationes & flatus excitantur. Superfluum enim nutrimentum & copioſius quam ventriculus ſubigere poteſt, inſitum ejus opprimit calorem redditque languidiuſculum: nihilominus tamen is, ſui muneris haud immemor, coquendum cibum aggreditur. Verum cum exacte conficere haud poſſit vapores, excitat quos minime diſcutit, efficitque flatum. Senſimi deinde prima coctione impedita, pituitoſi, craſſi, glutinoſique humores generantur, non in ventriculo duntaxat, ſed & inteſtinis maximeque colo. Ex his ſimili quadam ratione atque ex cibo à languidiore calore elevati ſpiritus, ſi quidem nebuloſi ſunt, ſine vehementi dolore ventriculum & abdomen, nihil gravius machinati, diſtendunt: paulatim vero circumjacentium viſcerum calore extenuati, qui in anguſto prius ſtringeban-

bantur, dilatari nunc moverique incipiunt, & ampliorem locum capeſſere: modo ſurſum, modo deorſum, horſum prorſumque fluctuantes, quærunt exitum: quem ſi nanciſcantur, ilico evaneſcunt, & omnis ceſſat dolor. Sin autem duriore ſtercore, aut craſſo phlegmate obturatis inteſtinis, tranſitus impediatur: detenti recurrunt, magnoque cum murmure fremunt, inteſtina convellunt, & maximo impetu confertimque regurgitantes laborant, & iter ſibi vi ac pugna parant. Cum enim calor vicinorum viſcerum eos extenuet, extenuati promptius imo propria ſponte moveantur, motique multo tenuiores & apti, quo longiſſimè penetrare poſſint, reddantur: per omnia irrumpunt, & fulminis inſtar quovis celerrime feruntur, exiguos meatus diducunt, unitatem ſolvunt, nec quicquam tam ſolidum, quod ſua tenuitate cum intolerabili dolore non permeent. Pulchre huic flatui conve-

convenîunt, quæ Seneca * vento tribuit: nempe quod ejus vis non poteſt cohiberi, nulla eum teneat compages, ſolvatque indomita naturæ potentia quodcunque vinculum. Spiritus namque invicta res eſt. Optimum (ni fallor) de eo judicium ferent illi ſoli, qui ejus ferociæ periculum aliquando fecerunt, & cum eo colluctati ſunt: ilico enim furibundus hoſtem dejicit. Quemadmodum itaque alium ſuæ generationis locum ventus non agnoſcit quam terram: ſic etiam Flatus aliis in locis raro quã in ventriculo, & ſubditis inteſtinis veluti terræ cavernis, gignitur. Inde dilapſus in viſcera quæcumq; & in reliquum corpus permeat. Rarũ enim & pervium humanum corpus eſt, multosq; habens meatus, per quos ſpiritus fertur: qui ubi major influxerat, nec emittitur, corpus (ut diximus) concutit, rigorem inducit, & graviſſima, quæ poſtea recenſebimus, Symptomata infert. *De*

* *Lib. 6. Nat. Quæſt. c.* 8.

Cap. V.

De ratione generationis Flatuum.

GEneratio Flatuum à calore eſt. calor modo intenſus, modo remiſſus & languidus; cujus quidem ratione ut à materia illi excitantur, ſic & diſcutiuntur. Viſcerum enim calor validus, prius illos diſſipat quam vim accipiant, imò & ab initio ne exoriantur impedit. Abſolutum frigus nullos ſpiritus exciat, ut in extremis cruditatibus apparet. Ob id Hippocrates * docet, in diuturna lævitate inteſtinorum ſi ructus acidus ſuperveniat, bonum eſſe ſignum; quod nimirum prius quam ructus ederetur, nullum eſſet coctionis ciborum veſtigium, propter caloris nativi quendam interitum; qui poſtquam cœpit quaſi repullulaſcere & reviviſcere, adhuc languidior, ob parvam quam fecit in ſumptum cibum operatio-

*Lib. 6.

nem, ſpiritum excitat, & per ructum reſolvit. Non itaque magnus calor, nec extrema frigiditas, ſed media conſtitutio flatum teſte Galeno efficit. Flatus ait * in ventriculi ſpatiis oriri ſolet, cum vel humores pituitoſi ibi contenti, vel cibi ab imbecillo calore in vapores reſolvuntur. Etenim ut abſolutum frigus, vaporem haudquaquam excitat, (neque enim extenuare, neque conficere, neque diſſolvere cibum poteſt) ita vehemens calor magna ex parte vincens ea quæ comprehendit; pluſquam pro vaporis generatione cibum extenuat, niſi is ſuapte natura facile in flatum tranſeat. Calor autem in cibos agens ſi parum validus fuerit, ut eos quodammodo diſſolvit, ita non omnino conficit: atque hinc flatus exoritur. Atq; ut uno verbo abſolvam: quemadmodum in externis rebus videmus, ut frigidiſſima conſtitutio, maxime ſpirante borea, aerem

* *De Sympt. cauſ. lib. 6. cap. 2.*

aerem ſereniorem reddit, ac calidiſſima per æſtatem conſtitutio ambientem nos aerem purum efficit, mediæ vero conſtitutiones nebulas pariunt: ita in animantibus accidit. neque enim calor per extremam imbecillitatem neque cum vehementes ſunt ei vires, ſed quum medium inter has affectiones obtinet, flatum gignere poteſt. Porro non abſolute vera hæc oratio eſſe videtur, cum non à mediocri dumtaxat, ſed vehementi etiam calore ipſemet Gal. 12. Methodi med. flatus fieri docet. quod quidem manifeſtum eſt, partim ex eorum generatione ibidem tradita, partim ex curandi ratione. Ait enim: Si ex accidenti aliquo conjunctus his humoribus craſſis & glutinoſis halituoſus ſpiritus eſt, qui ex iis quibus continetur corporibus erumpere prorſus non poteſt, graviſſimis omnino doloribus, qui ita ſe habent, cruciantur: quippe id accidit illis duplici ex cauſa: vel ob

ſtructione vel calore. Nam & obſtructio ſpiritum cohibet, nec exire permittit; & craſſa glutinoſaque cum calefiunt, flatuoſum ſpiritum gignere ſolent. Et paulo poſt: Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio inteſtinorum interclusus excitavit, ſanare conveniet? Sane non perfuſionibus & cataplaſmatis, quæ valenter excalefaciant; lenti enim omnes, craſſique, & frigidi humores, ab iis quæ calefaciunt, niſi etiam valenter digerant, liquantur, & in flatum mutantur. Oportet igitur eos incidere ſimul & concoquere: quas res tenuantia medicamenta præſtabunt, potiſſimum tamen ſi calida vehementer non ſint. Ex his Galeni verbis facile videre eſt, vehementem calorem non impedire quo minus flatus fiant, aut ſi quidem facti ſint, non eos diſcutere, verum cum nulli ſint, ex materia de integro excitare; adeo ut idem Gale-

Galenus * crebro admoneat, à nullo tantopere in ejuſmodi humorum abundantia metuendum eſſe, quam ab immoderato calore, qui eos liquet, atque in flatum vertat, digerere autem non valeat. Optime id animadvertit medicus ille Italus (ut eſt apud Paulum Æginetam) qui omnes fere cholicas affectiones frigidis remediis, præter omniũ opinionem perſanavit: nec ipſummet Paulum hæc res latuit: Medendum (inquiens) doloribus, qui ad gelidos, tenaces, & ſpiſſos humores referuntur; providendo, ne vehementer calida adhibeantur remedia: Nam ab admodum calorificis præſidiorum materiis liquefacti funduntur, magiſque in flatulentum ſpiritum rediguntur humores ejuſcemodi. Ceterum non ex pituitoſis duntaxat humoribus validus calor flatus efficit, quos abſumere non poteſt, ſed ex quavis aſſumptorum nimia prorſus humiditate, ut in iis, qui

* *Lib. 3. cap. 43. ibid.*

largiore potu vini vel cereviſiæ ſe impleverint, vel jurulentis diſtenderint, vel ullius rei lentore ac craſſitie majore ſeſe inferſerint, quàm calor pervincere queat. Calor itaque vehementiſſimus, flatus etiam excitat. Hoc in febribus quoque perſpicuum evadit, in quibus quidem licet calor præter naturam vehemens exuperet, multa tamen potio ventrem inflat, haud aliam ob cauſam, quàm quod copia naturam obtundat. unde tria in flatibus tam generandis, quam iiſdem perſpiciendis requiruntur: calor debito infirmior ſuapte natura, aut ab oppreſſione: locus idoneus ſenſuque præditus, & materia flatibus efficiundis commoda.

CAP. VI.

De Flatuum differentiis.

FLatuum non una eademq; , ſed diverſa natura eſt: alius enim

quieſ-

quieſcens eſt, alius motus. Quieſcens flatus craſſus eſt, tardi motus, nebuloſus & frigidus, alia raro ſymptomata, præterquam quod hypochondria, ventremque tumidum, & ſine multo dolore turgidum reddat, inducens. Hic frequenter divexat eos qui craſſam, recentem, pauloq; dulciorem cereviſiam, lac aut aquam, potiſſimum inter prandium & cœnam, biberunt: tunc enim per intempeſtivam potus aſſumptionem interrupta ventriculi concoctione, non aliter enervatur ejus actio, quam ſi in ferventem lebetem frigidiſſimam infundas aquã, unde fluctuationes & nebuloſi ſpiritus exoriuntur, qui abdomen totum inſtar tympani inflant diſtenduntque: quæ diſtenſio moderata ſobrietate, efflatibus, unoque aut altero ſeceſſu ſubſidit. Sin autem longa mora inter inteſtinorum tunicas ſe inſinuat, periculoſam cholicam affectionem minatur. Flatus motus,

quia ſubtilis eſt & tenuis, cum intolerabili dolore vagabundus diſcurrens, tanquam Proteus quiſpiam varius efficitur. Excutitur enim aut retinetur: exit cum ſono, aut ſine ſonitu: & per os, aut per anum. Per os ructum fecit acidum, fumoſum aut inſipidum. per inferiorem partem demittitur ſine ſtrepitu, & Peditus dicitur: aut cum ſtrepitu, vocaturque Ventris crepitus. Porro hi tanti momenti ſunt in humano corpore, ut Stoici, teſte Cicerone, * dixerint, crepitus æque ac ructus liberos eſſe oportere. Claudius etiam Cæſar dicitur † edictum meditatus, quo veniam daret, efflatũ crepitumq; ventris in cõvivio emittendi, quod periclitatum quendam ex pudibunda coercione comperiſſet. Cum autem per neutram partium flatus defertur, ſed in corpore retinetur, inflationem efficit: ſymptoma nimirum ventriculi ob imbe-

* *Lib. 9. Epiſt. Epiſt. 22.* † *Suet. in vita Claudii, cap. 23.*

imbecillitatem non potentis tum redundantem, tum nebuloſum ſpiritum expellere. Porro * inteſtinorum alias aliæ partes, cum hujuſmodi ſpiritus in ipſis & continetur, & movetur, varios excitans ſtrepitus: qui licet non omnes ſortiti ſint nomina, poſſunt tamen ſic declarari, ut nemo, vel mediocris ingenii, non intelligat, & quale, & quantum ſit excrementum, & in qua potiſſimum parte circumvolvatur. Quippe ſi acutum tenuemque ſonum reddiderit ſpiritus, per tenue & omnino anguſtum defertur inteſtinum, ipſeque & purior, & magis aereus eſſe deprehenditur. Quod ſi ſpiritus inflandi vim habeat, exiguum ſimiliter ſtrepitum excitabit, dum per tenuia inteſtina revolvitur, ſed non adeo exacte acutum & tenuem. Atque omnes hujuſmodi ſtrepitus in jejuni inteſtini ſpatiis conſiſtere ſolent, eoque minus reſonant, quo magis

* *Gal. 3. Symp. cauſ. lib. 6. cap. 6.*

ad reliqua inferioraque inteſtina deſcenderint. Porro ſunt alij bomboſi, (ut ita dicam) bombis latiſſimarum tibiarum non abſimiles, quales habere ſolent ij, qui Tymbaulæ (id eſt Siticines) nominantur; quæ ob materiam, ex qua conſtant, purum ſonum reddere non poſſunt, & viæ, qua ſpiritus tranſit, latitudo ſonum efficit graviorem. Atqui hujuſmodi flatus in craſſis conſiſtunt inteſtinis, ubi fuerint excrementis vacua. Quod ſi humiditas aliqua in ipſis contineatur, ab hac quoq; prodibit quædam bombi ſpecies, quam βορβορυγμὸν, id eſt murmurillum, vocant, futuram nuntians humidi excrementi dejectionem. Etenim ejuſmodi ſtrepitus ſpecies, utrumque ſignificat: dejectionem quidem, quia à movente natura fit; humidum vero excrementum, quia murmurationem habuit comitem. Porro ſtrepitus flatum foras miſſum ſequens, ſi murmurilli ſpeciem refert; de-

dejectiones ab ipſo fore pronuntiat: Si vero purus, reſonans clarusque fuerit, alterum duorum, aut inteſtinum eſſe inane, aut in ſuperiore ejus parte excrementa admodum dura contineri, ſignificat. Qui vero veluti ſtridorem refert, is ab inſtrumentorum anguſtia & inflante ſpiritu, atque pauca humiditate procedit. Huic loco par erat adjungere differentias ſonorum ex flatibus in ſenſu auditus evenientium: differentiis enim flatuum explicandis hoc caput dicatum fuerat: ceterum multo commodius & majore legentium utilitate eas reſervavimus in caput undecimum, ubi ex profeſſo de aurium dolore tractatur.

Cap. VII.

Quot morbi genera Flatus producant.

TRia ſtatuit Galenus ſumma morborum genera, Similarem,

Organicum, & communem, qui Unitatis ſolutio dicitur. Similaris eſt, qui eucraſiam naturalemque conſtitutionem pervertit. Organicus, qui vel conformatione, numero, magnitudine, ſeu compoſitione inſtrumenti ſymmetriam infringit. Porro communis fit, quando partium unitas diſſolvitur. Horum trium generum flatus unumne, duo, an vero omnia inferre queat, perſcrutemur. Quando, inquit Hipp. * corpus cibis expletum eſt, ac ſpiritus quoque multitudo vehementer excellit, cibique diu ventri immorantur, quum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter, & alvus ſit obturata, per univerſum corpus flatus permeant, ſanguineque plenas corporis partes, maxime petentes, eas infrigidant. Infrigidatis autem locis unde radices ſanguinis prodeunt, per univerſum corpus horror conſequitur. Univerſo namque ſanguine frigefacto, to-

* *Lib. de flatibus.*

totum corpus horret. Hanc ſententiam Galenus * confirmat, inquiens, ejuſmodi ſane affectus iis qui ſe cibis natura frigidis & conſiſtentia craſſis ac glutinoſis referſerunt, quando in ipſis inteſtinorum tunicis flatuoſus ſpiritus continetur, potiſſimum incidit. Nam cum hæ duplices ſint, ubi medio earum ſpatio ejuſmodi collectus humor eſt, in flatulentum mutatur ſpiritum. Sane is & craſſus, & tardi motus & frigidus eſt. Ubi igitur retinetur, tum tunicas diſtendit, tum ſuccus unde oritur, inteſtini partes quas contingit, vehementer refrigerat, duplicique occaſione affliguntur qui ſic laborant. Horum virorum inſtar omnium authoritate & teſtimonio manifeſtum eſt, flatum ſuâ frigiditate morbum quem ſimilarem vocant, quique in intemperie conſiſtit, proferre poſſe. Atqui non modo hunc, ſed & unitatis ſolutionem. Cum enim duplici occaſio-

* *Meth. med.* 12.

caſione dolore eos qui ſic laborant, tunicaſque cum retinetur diſtendi afferat, nec diſtenſionem ſine dilaceratione fieri poſſe certum ſit, ſequitur ne intelligi quidem poſſe unitatis abeſſe ſolutionem, quum flatuoſus ſpiritus cum dolore ingruit. Duæ namque in univerſum doloris cauſæ ſunt; una, inæqualis intemperies, quæ ſubito & confertim invadit: altera, dum continuitas ſolvitur. Siquidem partes à ſe invicem divulſæ, ſive ab humore, ſive à ſpiritu flatulento id fiat, dolent ob continui divortium. Quippe ſi frigidum Hippocrates non alia de cauſa ulceribus mordax eſſe dicat, quam quaſcunque contingit partes, earum contrahat, condenſet, conſtringatque ſubſtantiam, conſtringendo vero molles continui partes divellat, earumque continuitatem ſolvat: ſi præterea in acutiſſimis febribus violentius exiccata nervoſa corpora, ac ob id in ſe coacta convellantur: nimia deinde repletio in

latum

latum ea & profundum extendens, ſed longitudine abbrevians, ob id continui divortium faciat, quanto difficiliorem continui ſolutionem flatuoſi illi ſpiritus ſuſcitabunt, qui ejus ſolius ratione tot tamque gravia & enormia procreant ſymptomata, quæ medici totam curam ad ſe trahunt. Tertio, ex ſequentibus patebit, totum interdum abdomen à flatu præter naturam intumeſcere, ut in Tympanite ſolet: jecur deinde, & lienem mirifice obſtrui, inſtar ſcirrhi indureſcere, & in majorem molem, quemadmodum & ventriculus, efferri: quæ ſane omnia morbi inſtrumentales veniunt appellandi. Quocirca & tertium morbi genus quod organicum appellant, à flatibus excitatur. * Porro ubi pars aliqua in tumorem attollitur, atque iccirco meatus illius occluduntur, ſiquidem talis particula nullam habeat propriam operationem, obſtructio ipſa meatuum dicetur

* *Gal. de diff. morb.*

cetur morbus duntaxat: tumor vero nequaquam; ſed obſtructionis cauſa. Ceterum ſi affecta pars aliquod munus proprium obtineat, hac ratione tum obſtructio ipſa, tum particulæ tumor, morbus eſt appellandus. Triplex itaq; morbi genus, ſimplicium intemperiem, inſtrumentalium immoderationem, & unitarum partium ſolutionem flatuoſi ſpiritus producunt.

Cap. VIII.

De cauſis flatuum.

PAuci admodum ſunt, vel potius nulli, cujuſvis ſortis & conditionis homines, qui non aliquando flatuum injuriis ſubjiciantur: ventriculus enim, prima coctionis officina, cibos per gulam tanquam per longas quaſdam manus attrahit, attractos complectitur ac retinet, retentos comminuit, conterit & immutat, purumque ab impuro ſecer-

ſecernit: hoc per inteſtina dejicit, illud vero exugunt meſeraicæ venæ, & in jecur transferunt. Cum igitur ventriculus ob imbecillitatem attractum cibum non amplexatur nec continet, fluctuat: fluctuantem rite conficere non poteſt: quod cum non facit, recte ſuo munere non fungitur. validus enim ſit oportet & robuſtus. Robur, teſte Galeno, in quatuor qualitatum optima temperie, quæ ejus eſt ſubſtantia, conſiſtit. Hujus itaque ſubſtantiæ ratione nutrimentum in propriam ejus quod nutritur qualitatem mutat: auxilio eſt circumjacentium viſcerum, cordis nimirum, jecoris & lienis, renum & ſepti tranſverſi calor, qui ventriculo veluti magnus ignis libeti ſubditur. Quando itaq; perperam inſtituta victus ratio (nullus enim eſt, quantumvis diligens valetudinis conſervator, qui non ſubinde ejus limites tranſiliat) aut vis extrinſeca ejus robor diſſolvat, aut ſubditum ignem

ignem enervet: ſequitur neceſſario ventriculi virtus etiam labaſcat, & ſecundum cauſæ exilitatem aut vehementiam, ipſa variet. Porro frigiditas externa, ut in regionibus frigidis, & ſtatu aquilonio penetrãs uſque ad interiora, in corporibus debilibus & raris nativum calorem offendit. Ambientis etiam nos aeris nimius ardor, naturalem calorem evocans diſſipanſque, viſcera ſua caliditate deſtituit: diminuto calore, concoctio non perficitur, & flatus generantur. Atqui naturalis calor robuſtior, magna ex parte vincens ea quæ comprehendit, pluſquam pro vaporis generatione cibum extenuat, niſi is ſuapte natura facile in flatum tranſeat. Porro ventriculus, tametſi validus ſit, nativa vis vigeat, nullaque adſit caloris imbecillitas; ab alimentis tamen flatum gignere idoneis frequenter offenditur. Quæcumque itaq; ſeu alimenta ſeu medicamenta ex propria natura flatulenta ſunt,

aut

aut ſua frigiditate & multitudine ventriculi robur diſſolvunt, & nativum ejus calorem opprimunt, flatuum cauſæ eſſe merito judicantur. Ejuſmodi ſunt leguminum, ſeminum cerealium, & fructuum fugacium, quos Flatulenta ὡραίους Græci appellant, maxima pars. Hæc omnia, inquit Galenus, * & iis multo magis, quæ ante exactam maturitatem mandimus, flatuoſa quidem ſunt, verum ſubducuntur celerius. Et iterum in principio ejuſdem libri ſic argumentatur. Omnia edulia quæ primo libro fuerunt commemorata, plantarum erant ſemina exiguum quiddã à fructibus omnibus diſcrepantia: Sed horæi fructus omnes flatulenti ſunt: Omnia igitur plantarum ſemina magis aut minus edunt flatus in corporibus noſtris. Cibus enim, qui ex Fabis conficitur, flatulentus eſt, etiamſi coquatur diutiſſime: id quod ſentientes nonnulli cæpas ipſis adjiciunt,

* *De aliment. fac. lib.* 2.

ciunt, cum quicquid flatulentum cibariis ineſt, corrigatur per calefacientia & tenuantia. Porro ſi frixæ fuerint, ſicuti & legumina omnia, flatum quidem deponunt: ſed concoctu ſunt difficillimæ, tardeque prætereunt, & craſſi ſucci alimentum exhibent. Attamen quocumque modo apparentur, inflant, ne per longiſſimam quidem coctionem id vitij amittentes. Qui certe volet animadvertere affectus, qui ſingulos cibos ſequuntur; quandam ab eſu fabarum totius corporis tenſionem, quaſi à flatulento ſpiritu perſentiſcet, maximeque qui ad hujuſmodi eſculentum non fuerit aſſuefactus, aut ipſum minus recte coctum aſſumpſerit. PISA licet tota ſua ſubſtantia ſint fabis conſimilia, non tamen ſunt uſque adeo flatulenta. Hæ duæ leguminum ſpecies quod copioſe apud noſtrates ferantur, plebique admodum ſint familiares, & in multo apud omnes uſu, ob id noxa quam inve-

hunt

hunt minus percipitur; nam quæ libenter & magna cum voluptate aſſumimus, ea arctius complectitur & retinet ventriculus, atq; multo facilius concoquit. Cicera non minus fabis ſunt flatulenta: verum tamen cum non ſint tantopere ab omnibus expetita, nihil adeo ab iis metuendum: qui tamen libenter iis veſcuntur, inter coquendum calaminthi, cepæ, anethi, aut pulegii nonnihil adjiciunt. Lentes etiam, phaſioli, dolichi, idque genus alia, ſtomachum male habent, eumque & inteſtina inflant. Fructus præterea horarii fere omnes huic vitio obnoxii inveniuntur: crudi enim ſunt, multoque humore excrementitio & inutili ſcatent, maxime qui ad maturitatem necdum pervenerunt; pituitoſi quoque ſunt, & ex propria natura flatulenti. Inſuper frigiditate ſua & humiditate, præſertim ſi immoderatius ingerantur, calorem nativum obtundunt, & languidiuſculum efficiunt, adeo, ut quos

quos elevat flatus minime diſcutere poſſit. Inter hos principem locum obtinent mora prunaque, maxime recentia & poſt cibum ſumpta. Cerasa omnis generis, ſed potiſſimum quæ Juliana Plinio, vulgo ceraſa Hiſpanica appellantur. Melones deinde, pepones, cucumeres, cucurbitæ, poma, & piſa. Sed hæc quidem cocta minus inflant crudis: inflant tamen ipſa quoque magna ex parte; ſed innoxia fiunt, ſi una cum carminativis vulgo dictis, hoc eſt, calefacientibus, tenuantibus & flatum expellentibus, aniſi nimirum aut marathri ſemine, comedantur. Ficus etiam, inquit Gal.* nutriunt uberius ceteris autumnalibus fructibus, flatibus tamen hæ quoque implent: attamen cito ex his orti flatus intereunt, qui ex facili per alvum ſubeunt. Caſtaneæ item largius in cibum ſumptæ, capiti dolorem inferunt, ventrem inflant, alvum aſtringunt & ægre conco-

* *Lib. 2. de Aliment.*

concoquuntur. Radices quoque, rapum, raphanus, napus conſimileſque, flatuoſæ ſunt. Cerealia etiam ſemina, panicum,* milium, triticum, præſertim elixum; & hordeum, ſingula non parum flatuoſi ſpiritus conferunt, ſed rapum & raphanus ceteris magis. Pisces quoque in hoc catalogo aſcribo omnes; pituitoſi enim ſunt ac flatulenti; præſertim qui ſunt ex cetaceo genere prægrandes, & ex minoribus qui viſcidam habent & glutinoſam carnem; quales ſunt anguilla, ſalmo, lampetra & tinca: idque cum primis elixi; aſſi vero minus inflant, minuſque etiam illi, qui friabili ac molli carne conſtant, quales ſunt quos ſaxatiles appellant; tametſi Cornelius Celſus * flatulentos eos minimè eſſe aſſerat eo loco quo ſuccinctè admodum cauſas flatus excitantes enumerat. Inflant (inquit) omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia dul-
cia,

* *Lib. 2. cap. 26.*

cia, omnia juruler ta, muſtum, atq; etiam id vinum, cui nihil adhuc ætatis acceſſit. Ex oleribus, allium, braſſica, cæpa omneſque radices, excepto ſiſere & paſtinaca: bulbi, ficus etiam aridæ, ſed magis virides: uvæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis; lac, omniſque caſeus; quicquid deinde ſubcrudũ aliquis aſſumpſit. Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, &c. Recte hic Celſus omnia PINGUIA inflare dicit; nam ex ſententia Galeni ſtomachum ſubvertunt, tarde coquuntur, implent, & coquendo turgeſcunt; ſive id flatibus inde per imbecillum calorem excitatis, ſive pingui materia rarefacta, & tanquam exundante fiat. Dulcia etiam, præſertim ſi craſſa ſint ac lenta, inflandi vi pollent: muſtum enim, ni pertranſeat velocius, ventrem flatibus implet, difficulter concoquitur, craſſum gignit humorem, & dolorem infert capiti. unde recte in ſuis problematibus quærit Ariſto-

Ariſtoteles. Quare bibere de novo muſto ſit valde periculoſum ipſi ſtomacho? quia eſt indigeſtibile. ergo multum inflat ventrem & quodammodo dyſenteriam provocat. Lac capiti non bene firmo & hypochondriis, quæ levi de cauſa inflantur, inimicum: ut pauciſſimos invenias quibus ventrem flatibus non diſtendat: quod teſtatur Hippocrates * cum dicit, Lac dare caput dolentibus, & quibus hypochondria ſublata murmurant, malum eſt: Galenus etiam in eundem Aphoriſmum: Ubi enim iis qui integra valetudine fruuntur, lac capitis movere dolorem, & hypochondria inflare videmus: quibus profecto jam dolitat caput aut inflata ſunt hypochondria, adverſiſſimum eſſe, cogitatione colligere facile poſſumus. Lactis itaque uſus ſummopere vitãdus flatuoſis. Mulſum etiam & defrutum inflare conſueverunt, & aqua mulſa, potiſſi-

* *Lib. 5. Aphor. 64.*

mum cruda: jubet enim Hippoc. * eam mulieribus dormituris adminiſtrandam, dum noſſe quis velit an mulier gravida ſit. Si ſcire (inquit) velis an mulier conceperit, dormituræ aquam mulſam potui dato, & ſi ventris tormina patiatur, concepit; ſin minus, non concepit: tormina patitur propter flatuoſum ſpiritum qui facilem exitum non habet: hic ab aqua mulſa excitatur. nam & mel ipſum dum crudum eſt, ventrem & inteſtina flatibus implet. Huc facit CEREVISIA quæ ſeptemtrionalibus populis vini loco eſt, quæque ad Dioſcoridis † zythum proxime videtur accedere: admodum profecto flatuoſa ea eſt, maxime recens, cruda & imperfecte cocta, aut in loræ modum per prius coctæ materiam dumtaxat transfuſa. Hæc quidem quo tenuior & crudior eſt, hoc nutrit minus, inflat vero & refrigerat valentius, parum ab aquæ qualitate diſcre-

* *Lib.* 5. *Aphor.* 41. † *Lib.* 2. *c.* 80.

diſcrepans. Ejuſmodi cum primis habentur, Brabantiæ, Hollandiæ, omniumque Belgarum præcipue plebejorum cerviſiæ. turbidæ enim plerumque ſunt & malè coctæ: unde urinarum meatus obſtruentes refrigerantesque, ſtranguriam producunt, calculoſis nocent, brevem ſpirationem efficiunt, pituitam augent, ventris inflationes, tormina & colicos cruciatus generant. Veteres vero, defæcatæ, claræ, benè & ex optima materia à divitibus (qui proprio uſui eas, haud venales, præparant) coctæ, tanto magis perniciosas has qualitates exuunt, quo propius ad vini naturam accedunt. Atqui negligentius præparatæ, cum uſus earum aſſiduus ſit, copioſeque ingerantur, dictu mirum quam gravia inferant accidentia, nulla tamen frequentiora quam inflationes, eaſque graviſſimas: adeo ut pauci vel potius nulli omnino ſint, qui ex cereviſiæ hujus largiore uſu, flatuum cruciatibus non reddantur obnoxii.

Si tamen vel copia vel acrimonia irritatus ventriculus inteſtinaque deorſum propellant ſuperfluum, & alvus copioſe ſolvatur, aut ipſa cerevifia defęcatior tenuiorq; per ductus urinarios largiter reddatur, aut rejiciatur vomitu, (multis enim hæc eveniunt) tum de inflationibus tantopere non eſt metuendum: quippe moderata potio, & quantum ad ſitim reſtinguendam, & deducendum cibum ſatis ſit, multo eſt naturæ noſtræ, quam aqua gratior, ad vini tamen dotes neutiquam aſcendere valet. Porro aquæ vitia, Galeno * teſte, ex ejus frigiditate dependent omnia; cujus quidem ratione in præcordiis diutiſſime moratur, fluctuationes excitat, in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventriculi robur reſolvit, ut deterius proinde concoquat: ſed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit. VINVM autem comprehenſis jam aquæ

* *Lib.* I. *de ſimpl. facult.*

aquæ vitiis, adverſam quodammodo naturam habet, cum nec inflet præcordia, imo ſi inflata ſint, ſubſidere faciat; nec inibi moram trahit propter caloris mediocritatem. Medium itaque quodammodo ordinem inter vinum & aquam cereviſia communis occupat, ad aquæ tamen quam vini naturam magis inclinans. inflat enim, & diu ſatis propter craſſitiem in præcordiis hæret: verum non ita calorem nativum obtundit, aut ventriculum enervat. Defæcata autem, vetus, & exquiſite cocta, vino eſt viciniſſima. Digeſtionis enim vias aperit, ad celeritatem deductionis in corpus conducit, boni ſucci eſt, & ad miſcenda concoquendaque ea quæ in ventriculo & venis ſunt, idonea, & parum admodum inflat, multis nominibus muſto, defruto, & aliquot crudioribus vinis præferenda: quoque magis ad vini facultates accedit, hoc magis ab aquæ vitiis declinat. Aquæ quidem potus

tum glacialis, tum etiam putealis, nihil boni confert, potiſſimum iis qui ventriculo ſunt frigidiore, non ea dumtaxat ratione quod ilico poſt cibum hauſta (ut Galenus vult) eum faciat innatare, cum ſeſe interponens inter cibum & ventriculi corpus, ſeparationem & fluctuationis ſenſum invehat: id enim & vinum, & optima cereviſia, imo quivis potus efficit: ſed quod gravis cum ſit & frigidiſſima, calorem naturalem quaſi ſtrangulat, concoctionem impedit, ventriculum, pectus, ac pulmonem malè habet, urinam cohibet, laterum dolores, hydropiſin, colicum affectum, & iliacam paſſionem difficillimam generat. Ceterum flatus procreare non huic modo aut illi rei tribuendum, verum quodcunque id tandem ſit, vel vinum, vel cereviſia, vel lac, vel aqua, aut jurulenta alia quantumvis ſalubria, quorum nimiâ potione homines ſeſe diſtenderint, aut alterius rei lentore, craſſitieve majore quam

quàm calor pervincere poſſit, infarſerint, ſpirituum flatuoſorum cauſa ſunt. Quippe immoderata copia ventriculi actionem hebetat, & imbecillam reddit; imbecilli ventris ſymptoma, Galeno teſte, ſonitus eſt fluctuantis humoris. Venter enim cum pro ſua natura ſe habet, ac conſtrictoria virtute utitur, quamlibet exiguum ſit quod in ſe continet, undique conſtringit & nullum vacuum relinquit locum. Cum autem plenus eſt, ſonitus fluctuantis in eo humoris, veluti ex vacuo obauditur, non equidem exacte quacunque parte complecti aſſumpta valet. Quocirca laxum quoddam ſpatium efficiens, permittit ea quæ in ſe continet humida pro figurarum varietate ex alio loco in alium tranſire, ac fluctuationum ſonitus edere. Tunc venter intumeſcit, inflantur turgidaque redduntur præcordia, & multa cruditas, pituitoſi, craſſi, lentique humores ſenſim congeruntur. Hæc

quidem cruditas ſi cum ventriculi quadam vexatione copuletur, vigilque eam ob cauſam æger maneat, nec ſomnus adrepat, valde malum. Vigilia enim & vexatio ventriculi inquietudinem pariunt, & per lectum revolutiones. aſſidue vero huc illuc revolvi, flatus efficit, flatuumq; materiam ſurſum efferri cogit. Ex immoderata itaque ciborum & potuum copia, fit CRVDITAS, ex cruditate craſſi ſenſim & viſcidi humores coacervantur: in quos medicamenta calida tam ſimplicia quam compoſita, ſiquando (ut plerumque fit dum ignorantis medici conſilio utuntur infirmi, aut ſibi ipſis mederi ſtudent) incidant: flatus quidem non de ſe, ſed è tali pituita ſuſcitant. Quinimo & vinum quantumvis generoſum, quod alioqui ſuapte natura diſſipandi flatus facultatem habet, quicquid denique eſt liquidum, ſi non ſua vi, certe ſua copiâ calorem opprimente, aut ejus rei cui miſcetur natu-

natura, inflationem producere poteſt. Porro omnium earum cauſarum, quas hactenus recenſendo proſequuti ſumus, nullæ deteriores ſunt, nullæque ad hos à flatu affectus creandos promtiores, quam in multam noctem compotationes extrahere, pleno abdomine, multoque potu diſtento cubitum concedere, & inter duos paſtus, aut paulo poſt cibum ſumptum, bibere. Ea enim cibi concoctio (inquit Ariſtot. *)quæ in corpore procuratur, ad elixationem accedit; præſertim cum in re humida & calida à corporis calore fiat: cruditateſq; nonnullæ ſimiles ſunt non plenæ elixationi. Quemadmodum itaq; cum in ferventem lebetem multum aquæ frigidæ, aut alterius liquoris infundimus, elixatio hebetatur, interrumpiturque fervor, ac ita impedita elixatione relinquitur cruditas: eodem modo ſi ſtatim à prandio aut cœna bibatur, incepta

* *Meteor. lib. 4. cap. 3.*

concoctio, quæ elixatio quædam eſt, interrumpitur, fitque cruditas; quam fluctuatio ilico & inflatio ſequuntur, & totius ventris tympani inſtar diſtenſio. In hujus rei confirmationem dicit Galenus: Bibendum ilico poſt cœnam non eſt, antequam cibus fuerit concoctus. Siquidem innatant cibi, ſi bibant, ita ut eos ventriculi corpus propter humorem interpoſitum non contingat. Triplici itaque de cauſa (ut ſummatim, & veluti per genera jam dudum dicta complectamur) inflationes generantur; obſtructione nimirum, calore, & frigida humidaque ventriculi intemperie. Nam & obſtructio ſpiritum cohibet, nec exire permittit: & craſſa glutinoſaque cum caleſiunt, flatuoſum ſpiritum gignere ſolent, * omnibuſq; fere hoc modo affectis, præcordia perpetuo turgida inflataque ſunt, & quicquid aſſumunt, facile in flatus convertitur, totumque corpus am-

* *Gal. meth.* 12.

ampliore fere mole, quam pro naturæ modo, cernitur. Ventriculi autem frigida & humida intemperies, ſive naturalis ea ſit, ſive poſtea ſenſim acquiſita, aut modo per oppreſſionem nativi caloris à nimia repletione cibi & potus inducta; nihil reliqui habet ad flatuum generationem. Quare ventriculi regio ab ambientis aeris frigiditate quamoptime eſt munienda, ſummoque ſtudio à pedum immoderata frigiditate eſt cavendum: utpote quæ citiſſimè per nervos ventriculo communicata, ejus calorem opprimit, colicum cruciatum omneque inflationum genus citius quam quiſquam ratus eſt procreat. Atqui flatuum cauſas quum hactenus abunde ſatis (ni fallor) recenſuerim, tempeſtivum eſt quibus ſignis illi adeſſe cognoſcantur, doceamus.

CAP. IX.

De ſignis flatuum.

SIgna Flatuum ſumuntur ex corporis cujuſque conſtitutione & materia quæ in eo redundat & dominatur, ex victu præcedente pituitoſo, flatulento, & tenſione hypochondriorum, ſine gravitate. Ex ructu item, borborigmis, crepitibus dolore turgido & vago cito naſcente, & cito iterum deſinente: tumore tactui cedente pellucido, & in tympani modum ſonante. Frequens ructu crepituque auditur flatuum eruptio, cui mox levamen ſuccedit: aut ſi quavis de cauſa impedito tranſitu regurgitent recurrantq; tenſivi dolores in omne corpus evagantur, vagiq; tranſcurrunt, & inſtar ſpiculi acutiſſimi momento nunc ſub mamillis, nunc inter ſcapulas vel membranas coſtas veſtientes, vel alia quavis in parte ſe infigunt. Verum tum haud diu vigent, quod tenues ſint & ſubtiles,

tiles, facileque in ambientem aera diſſipentur. Somnia fiunt de volatu aut ſaltu fluvios ſuſpenſo corpore ſuperante, interdum etiam tonitrui & tempeſtatis. Frequens aurium tinnitus, partium corporis palpitatio, oſcitatio, & crurum, brachiorum, digitorumque tetanos. Magna item in colicum dolorem, in alioſque morbos à ſpiritu flatulento productos proclivitas. Torſiones creberrimæ circa umbilicum moleſtant, & nauſeæ vomitioneſq; cujuslibet humoris corrupti, ſed potiſſimum pituitæ moventur. Alvus obturata & graviter impedita nihil excernit, imo ne ſpiritum quidem tranſmittit: interdum autem pituita vitrea magno conatu aut ſola, aut fæcibus paucis iiſque duris involuta, procedit. Stercora excreta nonnunquam bovinis ſimilia, & flatibus plena ut aquæ ſupernatent, videntur. Ceterum dolor non fixus uno in loco hæret, nec perpetuo excruciat, ſed per intervalla incru-

increſcit, & veluti circuire videtur plurima loca occupans, ac modo in hac, modo in illa parte vehemẽtior infeſtans. Atqui non ſingulis ſingulæ notæ flatulentis obveniunt. Novi enim quoſdam quos tormina circum umbilicum, & ſævi dolores enecant; alvus tamen optime ſuo munere fungitur, bis terve ſua ſponte ſingulis diebus excrementa dejiciens, nec dolor tamen levatur: indicium aut flatum intra coli tunicas ſe inſinuaſſe, aut ex frigida vitreæ pituitæ intemperie, aut ab ejus acrimonia ex putredine acquiſita vellicante inteſtina, aut denum ex commiſtione bilis cum pituita illum enaſci, qui deinceps expultricem facultatem ad expellendum irritat. Porro cum præ nimia pituitæ copia meatus obſtruuntur, excrementorum tranſitus impeditur: iis retentis, adauctaq; obſtructione, ſpiritus flexuoſis inteſtinorum gyris orbibuſque interceptus oberrat, acerbiſſimoſque cru-

cruciatus adfert. quos percurandos temere aggredimur, niſi prius vitreum humorem enematis aut phlegmagogis per os ſumptis exturbemus. At ſi ex flatuoſo ſpiritu ſine materia coli dolor fiat, tenſionem magis experiuntur laborantes, atque rugitum ſentiunt & murmura, dolores celeres, flatuum curſus & recurſus, utpote qui exitum quærunt, nec inveniant, præceſſitq; flatus generantium ciborum ac potuum uſus. Si quidem craſſi & glutinoſi humores à ſuperveniente calore liqueſcant, & in flatus (quod frequenter admodum accidit) vertantur; jam intermixta erunt, & ex utroque conjuncta ſigna, dolorque tanto moleſtior, quanto cauſa major: conjunctæ enim cauſarum vires ſimplicioribus ſunt multo efficaciores. præter eum itaque dolorem, qui pali infixi ſimilitudinem habet, à frigiditate vitreæ pituitæ acquiſitum: alius etiam ex diſtenſione vehementiſſimus ſentitur, qui per

per totam ventris cavitatem diſcurrens, ventriculum interdum unà cum inteſtinis afficit. Cum enim ſpiritus ob impeditum tranſitum egredi non poſſit, nec ob ſui craſſitiem, aut corporis denſitatem, meatuumque conniventiam exhalare; nec tantam ejus copiam inteſtina continere; in ventriculum regurgitat, ejuſque impedit concoctionem, propterea quod interponens ſe inter cibum & ventriculi corpus, locum quendam vacuum relinquit. Quæ res efficit, ut complectendi facultas non undique prorſus cibos contingat: unde fluctuatio, inflatio priore major, gravitaſque ſentitur, & ſpirandi difficultas ventriculo comprimente ſeptum tranſverſum, adeſt. Ingraveſcit autem moleſtia & inquietudo, ſi cibum aut potum ante exactam reſtitutionem ægri ingerant, præſertim lactis aut aquæ aliqualem quantitatem. magis enim tum ventriculus propter intemperiem afficitur, & humor fluctuans

vehe-

vehementius diſtendit & inflat. Levantur vero ad infimas partes ventris deſcendẽte cibo, & flatibus ſive per ructum ſive per alvum excluſis. raro autem excluduntur dum viget malum; pertinax enim utrinque eorum cohibitio: & ſi qui forte ructus tum edantur, inanes ſunt ſine ullo levamine. Accedit quandoque tumor & eminentia quædam circa os ventriculi. Dolor etiam aliquando retro juxta ſpinam ejuſque vertebras, aliquando etiam juxta totum thoracem ingruit, ſæpe autem utrinque occupatos habet. Porro ſigna reliqua, potiſſimum particularia quaſlibet corporis partes à flatuoſis ſpiritibus exagitatas indicantia, ſuo loco, quo ſymptomata ab iiſdem illata tractantur, appoſuimus: quare iis hîc omiſſis, ne ſæpius per eandem viam ſit recurrendum, lectorem eò remittimus.

CAP. X.

De Symptomatibus à flatuoſo ſpiritu productis.

SEcundum diverſitatem locorum quos flatus occupat, diverſa etiam procreantur Symptomata, ditiſſima proles unicam ſequuta fœcundam parentem continui ſolutionem. Hæc, ſi quid aliud, dolorem excitat. Dolor vero omnis, præſertim capitis, in membranis conſiſtit: quæ ſi neq; ab intemperie aliquâ, æſtu, aut frigore, neque ab ictu, neq; ab odore gravi, aut humoribus erodentibus offenduntur, neceſſario à flatuum ea ipſa in parte (quod rarius accidit) generatorum; aut aliunde, quod frequentius, eo latorum redundantia, dolent. Hi inter calvam & pericranium, vel inter cranium & duram meningem, vel inter utraſque meninges ſeſe inſinuant, eaſque divellunt, & diducunt ab oſſe. Hinc intolerabiles oriuntur capitis dolores. Interdum ven-

ventoſitas illa cerebri ventriculos, totamq; interiorem membranam, quam Piam matrem nominant, inſtar veſicæ diſtendens indicibilem quendam, moleſtum & doloroſum procreat affectum: quem quidem alio modo ægri ſignificare nequeunt, quam quod caput modo diſtendi, modo iterum concidere, & id quaſi auferri dictitent. Hæc cum ſua tenuitate omnia celeriter pervadat, accidit ut, ſi qua maligna qualitate à putreſcentibus in imo corpore humoribus imbuatur, mentem rationemque perturbans, horribiles ſomnos, & quædam quaſi melancholica deliria, ingentes capitis concuſſiones, & nonnunquam ipſam mortem afferat.

Vertigo, Græcis δῖνος fit, cum caput rotari ſeu circumagi videtur. Scotoma vero, cum una cum rerum circulatione etiam tenebræ oculis obverſantur. Utraq; fit multis de cauſis. Atqui nobis ea dumtaxat propoſita eſt tractanda ver-

vertigo, quæ à flatuoſorum ſpirituum in anterioribus cerebri ventriculis, turbulento inordinatoque motu procreatur. Hi enim tenebrarum offuſiones adducunt, & imaginatricis facultatis judicium pervertunt. Unde rerum objectarum rotatio & converſio ſe objicit, ſimulque ſe circumagi & cadere exiſtimāt qui id patiuntur. Vertigo itaque nihil aliud eſt, quam turbulenta commotio ſpirituum craſſorum & flatuoſorum in anterioribus cerebri ventriculis. Hic Spiritus in cerebro interdum habet localem generationem ex inæquali cerebri intemperie, interdum ex infernis partibus, ventriculo videlicet & præcordiis ſurſum fertur: quod facile colligere eſt ex iis quæ Capite præcedente à nobis dicta ſunt. Ex cerebro quandoque in nervorum propagines flatus inſiliens, haud ſecus illas atque loræ cordas adimplens atq; convellens, ſpaſmũ flatulentum procreat, quo manuum pe-

pedumque digiti, aliquando crura ſeu brachia integra ſummo dolore extenduntur, vel in ſe contrahuntur.

AUrium etiam acerbiſſimum cruciatum hic ſpiritus profert, cum circum membranas in auditorio organo coercetur. Exitum quippe non reperiens, vehementer illas diſtendit divellitque ab oſſe. Diſcernitur autem ab aliis earum affectibus, quod in hoc neq; ardor, neq; gravitas(niſi pituitæ copia ibidem collecta eum foveat) ſed ſola ineſt diſtenſio cum ſtrepitu aut tinnitu. Etenim plurimum intereſt multus ſit an paucus, craſſus an tenuis: item lente moveatur an celeriter. Nam ſi multus ſit, craſſus, & celeriter moveatur, ſenſorio exhibebit ſimilitudinẽ aquæ rapido curſu cum fragore fluentis, vel tympani, vel id genus inſtrumentorum muſicorum, quæ cum largo inflatu ſtridentem ſonitum edunt. Quod ſi paucus ſit, craſſus, & celeriter moveatur; ar-
boris

boris confractæ, vel domus collabentis ſubitæq; ruinæ, vel catadupæ præ ſe ſpeciem fert. Si multus, tenuis tamen & celeriter moveatur, tinnitum excitat & eum ſtrepitum, qui quaſi exaudiri ſolet ad anguſta ædium foramina, ſi quando inſignis ventus perſtrepit & ſe inſinuat. Quod ſi vero multus ſit, craſſus, & non celeriter moveatur, ſed lente, ſolet magna ex parte murmura excitare. Si autem paucus ſit, craſſus, & lente moveatur, exaudiri facit ſuſurrum. Quando autem multus fuerit, tenuis, & lente moveatur, ſibilum excitare conſuevit. Ut plurimum ita affectis ſenſus vel interni, vel externi obtuſi ſunt & hebetes: maximè vero ſenſus auditus, ob ſpirituum craſſitiem, impuritatem & frigiditatem; nec perpetuo quidem, ſed per intervalla dolor afficit.

IN dentium etiam radices ſpiritus illabitur, & eorum nervum, aut maxillæ membranam diſtendens;

dens; mirum quanto dolore conflictentur, qui eo pacto afficiuntur, ut vix ex ullo remedio cruciatuum lenimen inveniant. Facilis ejus eſt cognitio. Non enim perpetuus eſt, vel ex æquo diſcrucians dolor per totum paroxyſmum, ut accidit quando ex diſtillatione, humores eo decumbunt; ſed per intervalla ingraveſcit, & celerrimo motu, veluti ſi ſpiculo infigerentur, affligit.

PUlmones, tametſi doloribus, ut Gal. author eſt, non infeſtentur, ex diſtenſione tamen moleſtiam in pectore, vel in ſpina percipiunt: id quod accidit ob membranam eos ambientem, quæ ex fibroſorum nexuum interventu, ex pectore & dorſo ſuſpenditur. Quoties itaque flatuoſus ſpiritus ſua multitudine, aut celeri agitatione, hanc tunicam diſtendit, mirum non eſt ſi extenſionis ſenſum, tam in pectore, quam ſpina æger percipiat, maximeque offendatur; & quod pejus eſt, venas

nas interdum diſrumpit, ſanguiniſque effluxum & tabem demum, licet rarius, ingenerat.

PLeuritim autem mendoſam frequentius efficit, eamque interdum admodum difficilem, quoties is inter cutem & coſtas, vel inter membranas coſtas ſuccingentes ſeſe infert, eaſque à vicinarum partium adhæſu divellit. Spiritum hæc intercipit, nec libere & magnum ſpirare ſinit, quod latus atque thorax ad reſpirationem conferant, motuque irritentur. Tuſſim ſiccam & febrem interdum ex dolore efficit: utque paucis dicam, falſis indiciis veram mentitur ex phlegmone pleuritidem: unde fit ut pleriq; medici, qui acutum non cernunt, vel paucis contenti, iiſque haud pathognomonicis ſignis, facile fallantur, perperamque inſtituta curatione, graviſſimorum ſymptomatum fiant authores. Longe lateque à vera pleuritide diſtat illa, quæ men-

mendoſa nobis à flatu dicitur. illius ſigna huc adferre præter inſtitutum foret: hujus vero quæ à flatu, dolor vagus fere eſt, nec diu eadem ſede perſiſtit, niſi valde nebuloſus & craſſus ſit: verum calore & fomentis miteſcit, atque diſſipatur; ortus quoque eſt à frigidæ largiore potu, aut nimia lactis copia, à magno hauſtu cereviſiæ frigidioris præcipue poſt exercitationem, frigidis humidiſque pedibus, aut aliis cauſis flatulentis iiſque evidentibus, ut ex præcedentibus didicimus.

Palpitatio quoque cordis, quæ *παλμὸς* Ariſtoteli dicitur, ex eorum numero eſt, quæ à flatulento ſpiritu fiunt, cum per cæcos ductus ille in pericardio ſe inſinuavit: hic exitum non inveniens, vehementi diaſtole & ſyſtole fit moleſtus; adeo ut dum folliculum cordis extendit & amplificat, ipſum arteriæ motum intercipiat. Cum hæc affectio à flatu non ab humore fit, per-

cipiemus: Humor aut multus, aut paucus erit: iſque craſſarum aut tenuium partium. Multus & craſſarum partium nullo modo per denſam membranam poteſt dilabi, & per habitum corporis in ambientem aëra reſolvi. Multus & tenuis humor, tametſi tandem reſolvi & exiccari queat, eget tamen longiore mora, nec celeriter influere & diſſipari, exacerbare & iterum conquieſcere poteſt: argumentum maxime efficax, palpitationis cauſam flatulentam eſſe ſubſtantiam. Verùm ſi hæc tum exigua, tum ſubtilium eſſet partium, facile evaneſceret, nec eam de qua agimus palpitationem efficere valeret. Non alienum igitur à ratione eſt, ſubſtantiam quandam craſſarum partium eſſe, ſpiritum videlicet nebuloſum, quem quod vitalem facultatem opprimat, moleſtet, & graviter afficiat, nititur cor excutere: ſuoque calore & agitatione perpetua groſſitiem extenuans diſſipat, deſi-

deſinitque palpitatio, à crapula, otioſa vita, excandeſcentia, aut nimio ſubitoque metu, tanquam cauſis evidentibus ſeu procatarcticis, plerumque genita. Porro longe alia ratio eſt palpitationis, quæ per humores pericardio contentos fit. Perpetua enim eſt, raro præterquam in quiete intermittens; ex motu incrudeſcit, & ad multos annos, imo ſæpe ad mortem uſque ægrum comitata. Tanta hujus vis eſt, ut interdum ſit animadverſa vicinas coſtas (authore Fernelio) effregiſſe, ſuo loco eas depuliſſe, & arteriam etiam foras dilataſſe in aneuryſma, contracti pugni magnitudine. Altera vero illa quæ à flatibus, moleſta ſane eſt: verum per intervalla invadit, nec ut hæc periculoſa, minimeque ab humorali vulgo interſtincta.

NUlla ſane crebriora gravioraque ex ventoſo ſpiritu infeſtant ſymptomata, quam quæ ven-

triculum & colon inteſtinum afficiunt: quorum illud inflatio, hoc verò colicus affectus ſeu dolor colicus ab affectâ parte, nominatur: omnes autem Ventoſos appellat Hippocrates. Inflationis generatio vitio retentricis & complectentis facultatis provenit. Nam ejus probitas in duobus conſiſtit, cum videlicet tempus complectendi cibi cum tempore concoquendi exæquat, ac cum cibos prorſus undiq; conſtringit, ita ut nullũ locum relinquat inter ventrem & cibos vacuum. Atqui injuſtũ complectendi tempus, excretio celer, & ciborum in inferiori ventre corruptela conſequuntur. Imbecillum vero ciborum complexum, modo inflationes. Ab his ventriculus miſere contorquetur, & dolores ad dorſum uſque deſcendunt. Ille enim ſub ſepto tranſverſo poſitus, & à malo punico initium ducens, leniter in ſiniſtram deflectit: huc enim ſuperior ejus pars maxime devergit, inferior vero magis in dex-

dextram. Poſterior pars univerſa ſpinæ inſidet, cum qua ad primam uſque lumborum vertebram adhæreſcens colligatur. Os autem illius non ſpinæ, ſed diaphragmati, jecinori, cordi, lieni, inteſtinis, aliiſque partibus communione membranarum, nervorum, arteriarum, & venarum connectitur. Undè fit ut quoties ventriculus à flatuoſis ſpiritibus vehementius diſtenditur, ilico doloris participes maxime fiant illæ partes, quæ diſtenſæ ventriculi parti, mutuo nexu conjunguntur. Quapropter cum poſteriores ejus partes potiſſimum à ſpiritu diſtenduntur, tum maxime dolor, ſpinæ lumbiſque inſiſtit, & renum regionem acutiſſime invadit, non aliter quam ſi difficillima nephritide quis excruciaretur: quæ res non modo plebi, verumetiam doctiſſimis in arte magiſtris, interdum imponit, ut exiſtiment renum calculo laborare eos, qui à diſtrahente flatu malè habent. Verum

 id

id potiſſime uſu venit iis qui à dolore colico exagitantur, ut paulo poſt dicetur. Quum partes ejus ſuperiores extenduntur, dolor juxta totum thoracem irruit, & maxime verſus regionem ſiniſtram: cum inferiores, tum aliquando magis in regione hepatis, interdum autem in oppoſito latere afficit. Sin autem orificium ejus apprime diducat, gula convellitur, & veluti manibus quibuſdam contrahitur, ut baculum videri infixum, infirmi clamitent, & vix quicquam inglutire valeant. Quemadmodum enim plenitudo (teſte Galeno *) corpora repletorum in latum & profundum extendit, ſed longitudinem abbreviat, ſic in ventriculi inflatione uſu venit, ut is ex flatuum copia in latum & profundum diſtentus, longitudinem abbreviet, ac gulam convellat. Quippe Eraſiſtratus quoque muſculos, ſi ſpiritu impleantur, in latitudine augeri, in longitu-

* *Lib. 6. Aph.* 39.

gitudine vero minui, atque ob id etiam retrahi dicit. Porro cum præ copia multitudineque totus diſtenditur, omni ex parte diſtenſionis ſentitur effectus: & quod diaphragma comprimatur (reſpirationis enim organum eſt) ab inflati ventriculi mole, difficilis fit ſpiratio: adeoq; hæc inflatio nonnunquam increſcit, ut tumorem quendam juxta os ventriculi efficiat. Levantur excrementis inferne ſubeuntibus, & flatibus ſive per ructum, ſive per alvum excluſis.

Colicus dolor nunc venit ordine explicandus, qui non unam dumtaxat ventris regionem in omnibus occupat, ſed prout ſunt fluxus coli inteſtini, ita ille ſedem mutat, nunc latus dextrum, nunc ſiniſtrum, interdum renes, interdum umbilici regionem, nonnunquam etiam totum ventrem inferiorem, ſed ut plurimum latus ſiniſtrum excrucians. Colon enim in-

reſtinum craſſum à dextra ilium regione per jecoris cava ad ſiniſtrum hypochondrium ſuper ventriculi fundum fertur, lienique accumbit. Hinc in poſteriora devergens, reni ſiniſtro cohæret. Qua itaque in parte (ut ſuperius de ventriculi ſitu monuimus) flatuoſus Spiritus ingruit potiſſimum, ibi vehementiſſimus dolor moleſtat. Cum autem una in parte fixus hæret, à cruda frigidaque pituita inteſtini anfractibus concluſa excitatur; nec tum penitus intercluditur ſpiritus. Pituita hæc inteſtinum corradit, dilacerat, atque in id plerumque perforantis terebelli more ſe infigit: unde altè etiam dolor excruciat. Nauſeam interdum & pituitæ vomitionem excitat, neque ructibus neq; flatibus emiſſis conſopitur. Atqui flatulentus dolor, ſi abſque pituita ſolus infeſtat, vagus eſt & inſtabilis, in variaſque ventris partes ſe contorquet, ſæpe obmurmurat, & arcte concluſus, nec ab ore,

ore, nec ab alvo erumpit. Hic in colo plurimus gigni cumularique ſolet: nam aliud non condidit natura excipiendi flatus receptaculum, quem tamen prima ventriculi concoctio maxime progenuit. in hoc itaque inteſtino flatus congeritur magno ſenſu doloris, præſertim cum propter obſtructionem à lenta craſſaque pituita, aut à duris reſiccatiſque fæcibus erumpere nequit. Fæces multas ob cauſas indurantur, potiſſimum autem ex quiete, & ſeceſſus cohibendi conatu. Quies enim ita continet, quemadmodum motus excernit: quies ſic aſtringit, ut motus aperit: quies res immotas, motio vero mobiles efficit. Quocirca motus vomitum, dejectionem, ſudores, urinam, naturaleſque expulſiones omnes citat & propellit: quies eadem retardat. Multas audias conquerentes mulierculas, quod tertio aut quarto quolibet die excrementa excernant, alias quinto aut ſexto,

nonnullas etiam, quæ ante octavum diem nullum alvi beneficium habeant. Deſides enim ſunt plerumque, & inertes, frigidæ, voraces, & obſtructæ. unde nec motus propellit, nec exigua bilis ob frigiditatem inteſtina ad expulſionem irritat. Copioſioris autem bilis in inteſtina tranſitum, obſtructi meatus impediunt, & ordo perverſus in cibo ſumendo alvum conſtringit. Haud mirum igitur ſi mulierculæ viris frequentius flatuoſis affectibus divexentur. Cohibitio excrementorum non modo colicum affectum, ſed alia quædam graviſſima ingenerat accidentia. Stercora enim à natura ſecreta, deorſum pulſa, & ob inſitam gravitatem in infimas partes dilapſa: ſi propter civilia negotia urgentemve quampiam cauſam detenta regurgitent, neceſſario obdureſcunt, quod diutius cohibita, caloris vi continenter ſicceſcant, ab hiſque nonnihil ſucci ſemper exugant meſenterii venæ, non ſolum

in

in tenuia, ſed & in craſſiora inteſtina diſtributæ. Sic ſenſim illa præter modum exiccata, tranſitum & ſibi & flatibus tollunt, & miſerabilem interdum ileum adferunt, atqui hunc raro, frequenter autem colicum affectum, & alia quædam ſymptomata longe graviſſima. Cum namq; flatus coarctatus elabi nequit, ex imo ventre toto amfractu in ventriculum reſiliens, eum quidem diſtendit, & annexum ſibi ſtomachum convellit & contrahit, adeo profecto, ut nec inglutire quicquam vixque verbum proloqui infirmi poſſint. Deinceps, quandoquidem ejus oſculum acutiſſime ſentit, magno dolore ex convulſione afficitur, unde externarum partium calor intro commeat, quo, quod naturæ noxium eſt, junctis viribus expellat. Illæ ſuo deſtitutæ calore rigent, nervi contrahuntur, crura vacillant, & incredibilem anguſtiam pernicioſus hic hoſtis parit. Hæc tam imma-

nia, & multis nominibus execranda ſymptomata, quis credat ab unico flatu in corpore humano procreari poſſe? Atque ita ſe rem habere ego ſanâ conſcientia teſtari poſſum multiplici edoctus experientia & obſervatione: ceterum plenius quæ dico intelliget quicumque exacto trutino rem ponderabit. Excrementa quæ in hoc affectu colico infernè dejiciuntur, flatibus plena videntur. quod ita cognoſcitur, ſi ſuper aquam natent ac bubulo ſtercori aſſimilentur: cruditas interdum, nauſea & vomitus præceſſerunt. Quippe talis hic affectus, eſt qui magnam affinitatem cum renum calculo ureteris impacto habeat, & difficulter hic ab illo diſcerni queat. quo fit ut ne dum vulgares medici, verum Galenus ipſe in propria perſona deceptus fuerit, exiſtimans renum calculo ſe affligi, cum ex dolore colico male haberet: nec prius ab hoc errore ſeſe vindicavit, quam injecto rutaceo oleo

oleo pituitam vitream excreviſſet, & ab omni mox moleſtia liber evaſit.

ORationis noſtræ ſeries videtur expoſtulare, prædictis Melancholiam flatuoſam, quam Myrachiam Arabes appellant, ſubnectere. Hæc quidem tribus de cauſis generatur, nimirum à jecoris & venarum meſeraicarum φλογώσι: à ventriculi frigidiore, & crudo craſſoque humore pituitoſo, aut melancholico. Ventriculus enim frigidus plus ſatis appetit, & parum concoquere poteſt. Cibus autem crudior craſſiorque, ante perfectam concoctionem à jecore calidiore trahitur. Unde cum ſecunda concoctio, quæ in jecore celebratur, non corrigat prioris defectum, fit ut meſenterii venæ à chyli craſſitie obſtruantur, ingenſque copia crudæ materiæ in iis colligatur. Hæc à calore præternaturali ebullit, & contumaces flatus exhalat, qui non facile diſcutiuntur: rugitus deinde, ructus,

ructus, & murmura concitantur. Porro (ait Galenus ex Dioclis ſententia) alius oritur à ventriculo morbus, qui ſupra propoſitis non diſſimilis eſt, nominaturque ab aliis melancholicus, ab aliis flatuoſus, quem ſumpto cibo maxime coctu difficili & cauſtico, ſputum humidum, idemque multum comitatur. Item ructus acidus, flatus, æſtus in præcordiis, fluctuatio, non ilico ſed quum retinuerint: interdum quoque ventriculi vehementes dolores, qui nonnullis ad dorſum uſq; procedunt, concoctis deinde cibis quieſcunt, mox aliis ingeſtis, rurſus eadem revertuntur accidentia. Ubi autem acceſſio ipſa invadit, ventriculus & hypochondria miſere cruciantur, neque ab illis cruciatibus liberantur, prius quam vomitu aut excretione per alvum, noxia materia flatibus hypochondria extendens excludatur. Quod equidem ſurſum vomitu ejicitur, quia à ventriculo debili & frigido effunditur: pitui-

pituitoſum eſt, viſcidum, crudum, album, & interdum ſaporis expers, interdum autem ſubacidum, vel ex corruptione ſubamarum: Quod per inferna diſcedit, nigricans plane & flatulentum atque omnino melancholiæ ſoboles. ex hac nonnunquam ater & obſcurus vapor in cerebrum exhalans, caput diverberat atque percellit, turbulenta inſomnia infert, & mentem perturbans deliria quandoque efficit.

Ventoſitas hæc in corporis cavitatibus, inteſtinis videlicet & ventriculo, ut auditum eſt, collecta concluſaque, ſi exitum naturalem non reperiat, impetu ſibi viam muniens, per cæcos conniventeſque ductus in jecur ambientes membranas venaſque capillares per cava & gibba hepatis diſſeminatas effunditur, eaſque prorſus in modum ſcirrhi obſidet: ſine ſcirrho tamen tantopere diſtendit, ut magnus plerumque tumor circa jeco-

jecoris regionem ſe efferat, iiſdemque notis atque ſcirrhus ſeſe proferat, niſi quod minus renititur, & breviori tempore genitus eſt: Etenim tantus plerumque apparet, ut univerſum hypochondriũ repleat, neque coſtarum extrema percipi, neque ſub hæc digiti inſigi poſſint, neque jecoris ulla figura ſit aut circumſcriptio. cognoſcitur hunc à vaporoſi & craſſi flatus multitudine factum: quod non gravitatis ſolum, ſed etiam diſtentionis ſenſum, ut Galeno * placet, ægri percipiant.

Haud diſſimiliter Splen nonnumquam ex flatuoſo ſpiritu diſtenditur, Tralliano teſte: Quemadmodum (inquit) in ceteris pleriſque internis corporis partibus interdum flatulentorum ſpirituum collectio, ita & in liene flatus quaſique venti ſæpe oritur excitatio, quam ἐμπνευμάτωσιν Græci nominant; & incrementum quandoque tumo-

* *Lib. 5. de loc. affect.*

tumori præter naturam ſimile, quod eadem gens ἐμφύσημα cognominat. Hic tumor inſtar ſcirrhi renititur: à ſcirrho tamen eum interſtingues, quod in ſcirrho cum renitentia, tumore, ac duritie, gravitas cum pondere in ſiniſtro hypochondrio percipiatur. In tumore autem ex flatu tactui tumor non pertinaciter reſiſtit, imo impoſita manu ad tactum cedit, & lien punctionem tenſionemque experietur, citra tamen pondus ac gravitatem, & breviori tempore factus eſt. Hos utriuſque viſceris tumores à flatu fieri cum minime medicorum vulgus intelligat, Deus bone quam cæco judicio curam hujus mali ignoratâ cauſa aggrediuntur! juleporum ibi tum myriades præſcribuntur; curatio, quo largius ſtipendium emungant, in longum protrahitur, ac demum cum plus damni (quis enim caligantibus oculis, quod rectum eſt videat?) quam commodi dederunt, ſcirrhum vel jeco-

jecoris, vel lienis eſſe magna conſtantia affirmant, cumque ex Galeni ſententia immedicabilem. Verum hæc ignorantia turpiter ſuum illudit authorem: flatus enim hic nebuloſus viſceri impactus cum temporis ſucceſſu à calore nativo fomentis, inedia, extenuante calefacienteve victus ratione à mulierlis, empiriciſq; adminiſtratis diſcutiatur, evaneſcit hypochondrii tumor, dolor omnis conſopitus ſilet, & hujuſmodi doctores cum ſua falſa perſuaſione ignominioſe rejiciuntur. Exhortor itaque ingenuos veritatis amatores, eoſque qui bene ſuo nomini & famæ conſultum volunt, ut penitius rem introſpiciant, & ſedulo addiſcant, à flatibus exorta ſymptomata, ab aliorum morborum ſymptomatibus internoſcere. Difficile quidem id, ſed pulcherrimum quoq; multam laudem doctis conciliet. Multi namque ægri, veluti jamjam acturi animam præ nimio dolore & moleſtia, non aliun-

aliunde quam ex flatuoſo ſpiritu procreatis, miſere exclament. Qui ſi corruptus fuerit, à materia putrida & venenoſa excitatus, & cum dolore intolerabili per membra diſcurrat: tum viro in artis operibus bene exercitato opus eſt, qui & flatus moleſtantes, & materiam unde eleventur, cognoſcat, hocq; genus mali ab aliis morbis diſcernat.

HUc accedit Hydrops Tympanites, qui fit cum in abdominis membranas magnis cruciatibus ſeſe flatus inferunt, ac demum varie impulſi in abdominis ſpatium penetrant. de hoc loquitur Hipp. * Quibus tormina adſunt, & circa umbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui nec medicamento, aut ullo alio modo ſolvi poteſt, in hydropem ſiccum firmatur. Hydropis (ut hoc obiter dicam) tres ſunt ſpecies: λευκοφλεγματίας, qui & anaſarca, aſcites, & tympanites, quem

* *Aph.* 2. *Sect.* 4.

quem hydropem ſiccum appellavit Hippocrates. Anaſarca eſt molis corporeæ incrementum præter naturam; cujus initio pedes tument, potiſſimum circa veſperum, ab exercitatione, aut cum declives diu pedes pependerint: in hiſque digiti manet impreſſum veſtigium, corpus æqualiter molle, laxum & pallidum exiſtit: diſſolutum & quaſi enervatum minimo labore frangitur, nec alia ratione à phlegmatica cachexia, quæ virginibus peculiaris eſt, ac ob id virgineus ſeu amatorius morbus appellatur, differt; quam ſecundum magis & minus, quodque illa tumidam habeat corporis vitiatam molem: hæc vero ſine excedente magnitudine exanguis palleſcit, cor ad corporis motum contremiſcit, in aſcenſu ſcalarum dyſpnœa corripitur ægra, & corpus grave & iners cum difficultate movetur. Una & eadem utriuſque cauſa, immodica nimirum jecoris atque venarum refri-

refrigeratio. Jecore refrigerato, *αἱμάτωσις*, hoc eſt ſanguificatio, vitiatur: unde ſanguis crudus & aquoſus relinquitur: qui ſi in venam cavam tranſumptus uſquequaque per corpus diſpergatur, fit, ut dixi, anaſarca. Si vero nimia aquæ copia jecur apprimens ambientem ipſum extrinſecus tunicam diſtendat, hydatides, id eſt veſiculas, efficit. Hæ ſiquando acciderit ut rumpantur, in eam peritonei regionem aqua effundetur, quæ eſt ſecundum epigaſtrium, fitque ſecunda hydropiſis ſpecies, quæ ab utris ſimilitudine aſcites dicitur. Hac venter ſenſim impletur, dum divulſa laxatave cute ſupra modum intumeſcat, corpus verò reliquum marceſcit ac liqueſcit. Si abdomen impellitur, aut corpus in alterum latus provolvitur, fluctuantis humoris ſonus obauditur. Atqui in tympanite non fluctuatio humoris, ſed ſonitus qualem tympana edunt percuſſo ungue hypogaſtrio ſentitur. Nam

&

& in his, inquit Gal.* per circumtẽſam pellem contentus aer verberatur, quemadmodum in hoc morbi genere per mediam cutim, qui in profundo eſt, flatus percutitur. Omnium harum hydropis ſpecierum cauſa frigiditas viſceris eſt & venarum: à majore tamen frigiditate aquoſus hydrops, quem Aſciten vocant, generari videtur: A minore vero tympanias: neq; enim mutari in aerem flatuoſum humiditas ſine aliquo calore poteſt. Ingens etiam ſitis omnem ſequitur hydropiſin, maxime autem aſciten & tympaniten: illum quidem, quod humor, qui in locis detinetur, ſalſus eſt & putrefactus: hunc autem, partim ob eandem rationem, quod ſincerus flatus ſub abdomine citra humoris permiſtionem nunquam ſit animadverſus: partim etiam quod flatus ventriculi humiditatem abſorbeat: qua abſumpta, is inareſcit, potuſque irrigationem deſiderat. Hoc

* *Aph.* 12. *Sect.* 4.

Hoc certe deſiderium ſitis eſt. Eſt enim ſitis appetitus humidi aut frigidi, aut utriuſque. In externis etiam videmus, quod quamvis ſit terra à pluvia quam maxime humectata: ventus tamen ſuperveniens, miris modis, breviſſimoque tempore eam exiccat, & humorem abſumit. Idem in corpore evenire, nulli dubium eſſe exiſtimo. videmus enim tympaniticos majori ſiti quam apud inferos Tantalum extorqueri: adeo ut quo plus ſunt potæ, plus ſitiantur aquæ, utque feroci quem ſecum in intimis viſceribus conferunt hoſti ſatisfaciant, ſeſe ipſi in interitum præcipites dant, nimioque potu ſtrangulant. in iis etiam qui coli cruciatibus divexantur, ſitis ob eandem cauſam infeſtat.

GEnitalia etiam membra eadem ex flatu peſtis ſubinde male habet. Uterus enim copia ejus quandoque tumet & diſtenditur, qui aut per cæcos ductus in vacuam ipſius

ipſius capacitatem irrepſit, aut edito partu ſe inſinuavit connivente oſtiolo, aut poſt uſum balnei aut ſtuphæ, aut qua alia de cauſa illic genitus coarctatur. Concluſus valde uterum diſtendit. Diſtenſio vero in ſuperiori ejus parte, ſi maxime fiat, eò delata vi flatuum, jam aſcendere putatur, & ad ſeptum tranſverſum ventriculumque inſtar globi cujuſdam efferri, eumque graviter opprimere. Hinc ſæpe vel manibus in pugnum deductis, vel alio quovis duriore ſolidioreve corpore propulſus in propriam ſedem deprimitur. Si autem alterutrum latus uteri præ ceteris diſtendat: jam convulſione quadam is in dextrum aut ſiniſtrum inguen contorquetur, pecten, imuſque venter inflatur, ac dolore concutitur, interdum ſonitus toto corpore obauditur, ructus eduntur, ſtrepitus circa ventrem, lumborum tumores, dolores circa renes & coxas fiunt, ventre digitis impulſo, tympani ſonus editur,

editur,ac flatus è cervice manifeſto prorumpit. flatuoſam perfrigerationem hanc Soranus eſſe dicebat.

Quemadmodum uterum mulieris flatus interdum ſubit, ſic & in viri ſcrotum cumprimis ingreditur, idque cum morbo, vel ſine eo, ſed per ſe morbus: quippe cum morbo tympanite vidi nonnunquam virorum ſcrota ad magnitudinem veſicæ porcinæ inflatæ extenſa eſſe. Flatus enim, qui prius ſolas abdominis membranas, & peritoneum occupabat, jam copia & multitudine inauctus, ampliusque ob id ſpatium deſiderans, eas diſrumpit, tranſitumque ſibi in laxam ſcroti cavitatem parit, neq; hanc dumtaxat partem, verùm univerſum corpus replet. Sine morbo autem virorum plerumque, ut plurimum autem infantium recens natorum, ſcrota diſtendit, eamq; efficit herniæ ſpeciem quam pneumatocelen, hoc eſt, ventoſam

herniam, Græci appellant; fitque non uno eodemque modo. Quippe flatuoſus ſpiritus cum in communem teſticulos ambientem membranam, ὄσχεον Græcis, folliculum genitalem Latinis dictam, ingruit: totum ſcrotum æqualiter inflat. Cum vero inter utriuſvis teſticuli tunicas erythroidem nimirum & darton ſe inſinuat, alterum latus altero tumidius reddit. Tumor ex inflatione pellucidus apparet, nec ut in hydrocele gravis cognoſcitur: ſi omni luce ſecluſa, cerea candela ex oppoſita parte conſpectui objiciatur.

PRiapiſmus colis ſymptoma geminam habet cauſam; unam arteriarum, quæ in pudendum inſeruntur, impletionem: alteram flatuoſi ſpiritus in fiſtuloſo nervo generationem. Hic ſpiritus nervum affatim adimplens, & in tumorem diſtendens, penem arrigit, & ſine veneris deſiderio tentiginem

nem efficit. Eſt, inquit Gal. * & alius inflationis affectus Priapiſmus dictus, quo detentis vel invitis pudendum arrigitur. Etenim cum nervus propriam colis ſubſtantiam conſtituens, natura cavernoſus exiſtat, ubi halituoſo ſpiritu impletur, ejuſmodi affectum excitat: & iterum, Priapiſmus eſt auctio colis permanens in longitudinem atque orbem tumefacti, citra rei venereæ appetentiam: cujus affectionis cauſa, eſt flatulentus ſpiritus. Quod enim à ſpiritu in tumorem attollatur, manifeſtum eſt iis qui celeritatem ejus cum intumeſcit, & quum iterum reſidet, perpendunt: quippe nullus humor tam celerem in alterutram partem mutationem efficere poteſt. Verum huic ex flatuoſo ſpiritu Priapiſmo præcedit palpitatio: illi vero qui fit ex dilatione arteriarum, minime.

HActenus quomodo flatulentus ſpiritus internas corporis viſce-

* *Meth. med.* 12.

rumque cavitates adimpleat, quæq; in iis mala generet, abunde explicuimus. Supereſt paucis, quæ in corporis habitu proferat ſymptomata, dicamus. Is enim, ut eſt tenuiſſimarum partium ſubſtantia, ita non modo quod vacuum eſt, replet, ſed continuitatem partium diſſolvit, membranas à ſeſe, & ab oſſibus divellit, & celeri motu non hanc aut illam dumtaxat partem, ſed totum corpus magno cum dolore, veluti ſi ſpiculum infigeretur, pervadit. Quandoque etiam in modum auræ frigidæ, ſenſiles nervoſaſque partes ſine magno dolore afficit: ceterum hic ſpiritus, ut paucus eſt & tenuiſſimus, ita facile à calore nativo fomentiſve externis evaneſcit: Difficilius autem, cum craſſior & copioſior ſub cute vel membranis quæ oſſibus circundantur, ſe inſinuat, eaſque in tumorem, qui Inflatio, vulgo autem Apoſtema vētoſum nominatur, extendit. Hanc Gal. ab œdemate diſtinguit, quod hoc

hoc ex pituitoſo ſucco ortum habeat, ac proinde nobis prementibus cedat, digitique admodum alte in illud deſcendant: Inflatio vero fiat ex flatulento ſpiritu, alias ſub cute, alias ſub membranis quæ oſſa integunt, aliquando autem ſub muſculis collecto. Hæc digitis preſſa veſtigium minime retinet, ſonitumque tympani percuſſa edit. Eſt quando tumorem quidem ille non excitat, ſed ſub cute conſiſtens, ac ōb ejus denſitatem non valens exhalare, palpitat: vitam ignara plebs hanc palpitationem nominat. Scite admodum hanc rem Joannes Langius depingit in quadam Epiſtola ſua, * qua chirurgorum quorumdam arrogantiam & inſcitiam damnat. Aliam, inquit, æque temerariam chirurgorum inſcitiam te celare non poſſum: qui cum muſculos temporum, frontis, genæ, aut maxillarum ab intercutaneo aere diſtentos contremiſcere vi-

E 3 dent,

* *Lib. Epiſtol. Epiſt.* 8.

dent, illic mox animam hominis & vitam latere, veluti ergaſtulo incluſam, proclamant. pariter quoque, quamvis nulla corporis per pharmaca evacuatio ſit, magis ipſa phlebotomia periculi expers: attamen cum ſecta vena ſanguinem in lebete ob flatulentum ſpiritum incluſum contremiſcere vident, vitam cum ſanguine effuſam ſuſpicantur: quem ob id repente, antequam tepeſcat, patientem abſorbere cogunt. O audax chirurgorum ignorantia, qui neſciunt aerem vitalis & animalis ſpiritus fomentum; non modo per arterias cerebri, pulmonis, & cordis cavernas, ſed per occultam inſpirationem & poros, univerſos corporis artus perreptare, qui ob arteriarum cum venis coadſtomoſin, ſanguini quoque permiſcetur. Quem etiam ex flatulento & viſcoſo humore non in muſculis modo, & omnibus quæ diſtendi poſſunt membris (nempe ventriculo, inteſtinis, jocinore, liene,

ſepto

ſepto tranſverſo, ac in ipſo puerperarum utero) crebro generari accidit: cujus tremulo motu agitata matrice, fœtum in utero moveri puerperæ falſo ſuſpicantur. Hunc, inquam, tremulum non in muſculis duntaxat & aliis membris, ſed præcipue in corde, motum Græci palmum appellant. Et certe ſi magna parvis conferre fas eſt, quemadmodum ventus viſceribus terræ incluſus, erupturus tremulo motu terram conquaſſat, ſic aer flatulentus muſculorum aliarumque corporis partium, quæ diſtendi poſſunt velamine circumſeptus, eas palmo concutit, donec per diſtentum velamen eruperit. Hactenus Langius. cujus ſententiam confirmat Galenus * in hæc verba ſcribens: Id genus ſpiritus craſſus ac vaporoſus, nonnunquam ſub membranis, quæ oſſa integunt, collectus detinetur, nonnunquam ſub peritoneo, aliquando verò in inteſtinis & ventre:

* *Lib. 2. de Art. curat. ad Glauc.*

interdum & ſub membranis muſculos circumdantibus, quemadmodum & ſub membranoſis tendonibus: nonnunquam autem & in ſpatiis, quæ cogitatione percipiuntur tum muſculorum, tum aliarum corporis partium, quarum naturam ex anatomicis adminiſtrationibus didiciſti, ad hunc quidem modum & muſculus ipſe ſpiritu impletur. Admirabilis itaque flatuum vis & poteſtas eſt, quæ tanquam fulmen quoddam per inſenſiles ductus in abſtruſas quaſque latebras ſeſe inſinuans, vel oſſa ipſa pervadit, & in intimis medullis magna moleſtia afficit, inter os etiam & perioſteon ſe ingerens, hoc ab illo magno conatu divellit, diducitque: & diſtenſionis ſenſum ingenti dolore affert. Hinc multorum querimoniæ de crurum tibiarumque vehementibus per intervalla moleſtiis, cum nulla tamen extrinſecus intemperies, nullus tumor, nullus denique dum premitur (niſi ejus magna copia col-

collecta ibidem ſit) dolor afficit. Hactennus de Symptomatibus. nunc de prognoſticis flatuum aliquid dicamus.

Cap. XI.

De prognoſticis Flatuum.

Omnes à flatibus excitati affectus difficiles ſunt, quocumque loco, ſi exitus iis negetur, ſubſiſtant. Hi namque quo denſiores, & quavis in parte compactiores conſederint, eo diutius ibidem remorantur, & difficiliora periculoſioraq; ſymptomata excitant. Cum enim partes divellendo à ſeſe diſtrahunt, dolorem movent: dolor humorum defluxus provocat, humor autem in fiſſuras divulſorum corporum ſenſim ſubintrans, ibi tumorem efficit: ex tumore fit cutis & membranarum diſtenſio & coarctatio: inde cum ſanguis minime difflętur, corruptio & caloris præter naturam auctio. Hic tumor ſi durus ſit, renitens, ruber & pulſans, inflamma-

tio: ſi vero albus tactui cedens, & à contactu foveam retinens, œdema. Si autem albus, renitens, & pellucidus conſpiciatur, Inflatio dicitur. Interdum & Hydropem Spiritus efficit. Cum ait Hippoc. * ipſi flatus carnes pergreſſi, meatus corporis rareſecerint, ſequitur poſt flatum humiditas, cui viam jam antea aer præſtavit. irriguo itaque corpore ab humiditate facto, liqueſiunt carnes, humoreſque in ſuras deſcendunt, atque morbus fit qui Aqua inter cutem appellatur. Omnibus his affectibus à ſpiritu flatuoſo excitatis, maximo periculo ſubjiciuntur illi, quorum in corporibus diu perduraverit. Quare recte habet Aphoriſmus ille: Quibus tormina adſunt, & circa umbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui neque medicamento, neq; aliter ſolvitur, in ſiccum Hydropem firmatur. Medicamentis autem, neque aliis remediis ſolvuntur,

* *Lib. de Flatibus.*

tur, quod earum partium habitualis quædam intemperies eſt: qua perſeverante Tympanites fit, omnium ſpecierum Hydropis perniciosiſſima, quam, ſaltem confirmatam, nunquam à quoquam percuratam vidi. Si itaque perniciosus eſt, imo lethalis tympanites, quod flatus eum excitantes nullis remediis propter foventem cauſam cedant: merito dixit Hippocrates: * Abſque ſono & crepitu flatum exire, maxime ſalutare eſſe: præſtare tamen cum ſono prodire, quam ibi eum revolvi; quod ex tali revolutione vehementiſſimi dolores cruciatuſq; conſequantur. Veruntamen ſi qui verecundia moti, citius, cum ſani ſunt, mortem oppetere velint, quam ventris edere crepitum: nihilominus tamen multis audientibus id fecerint: alterum duorum ſcire oportet, vel delirare eos, vel dolore affligi. Si vero de induſtria crepitum emittat, nihil mali præſagit,

* *Prognoſt. lib.* I.

niſi quod etiam tum ſine ſono elabi melius ſit. Sonus enim aut ſpiritus flatuoſi copiam, aut vaſorum anguſtiam deſignat, qui tamen in recentibus præcordiorum tumoribus & doloribus obauditur non malus. Dolores teſte Hipp. * tumoreſque præcordiorum qui recentes ſunt & ſine inflammatione: ſonus in præcordiis excitatus diſſolvit, magiſque ſi cum ſtercore & urina exceſſit. Sin autem ipſe non exceſſerit: at prodeſt tamen ad inferiores partes evolutus. Hos præcordiorum recentes tumores, quod à ſolo flatu diſtendantur, diſſolvi dixit ſonitu in præcordiis excitato. is enim cum flatus indicium ſit, eumque humori & ſolidi corpori permixtum eſſe oſtendat, nihil niſi utile quiddam ſignificare poteſt, nempe, aut flatum cum humore, cui permixtus eſt, per ſedem excerni, aut ſi non excernatur, ſaltem ad inferiores aliquas partes deſcendere, ac ſic ab utro-

* *Lib. 2. prognoſt.*

utroque ſymptomate, dolore & tumore, infirmum liberare. Hanc ſuam ſententiam alio loco confirmat idem Hippocrates * dicens: Quibus elata Hypochondria murmurant lumborum ſuperveniente dolore, alvus humectatur, niſi inferne flatus erumpant, aut urinæ multitudo prodeat. Hypochondria murmurare, nihil aliud eſt, quàm in ipſis ſonitum à flatu excitari: eademque efferri, eſt tumida turgidaque fieri. Sed quomodocunque fiat, ſive flatus ſeorſim, diſtributo humore per ſedem erumpat, ſive cum mediocri humore permiſtus deorſum vergat: prorſus ſine periculo eſt, & brevi ſpatio à tumore & dolore liberat. Quippe lien & jecur bina viſcera in hypochondriis ſita, ſi vehementer doleant, id fit vel propter fortem inflammationem, vel ob ſpiritum flatuoſum; ſi ob hunc ſuperveniente febre doloris fit ſolutio: Qui-

* *Aph.* 73. *lib.* 4.

Quibus ait Hipp. * jecur vehementer dolet, iis febris ſuperveniens ſolvit dolorem: febrili nempe calore flatum diſcutiente. Inflammationi autem non ſupervenit febris, ſed ab initio adeſt: nec dolorem ſolvit, ſed multo eum reddit auctiorem. Porro febrilis calor quod flatum diſcutiat, vel ex eo patet, quod qui auruginoſi ſunt, ex flátu paſſionibus raro corripiantur, ob eam cauſam, quod calida eorum conſtitutio ſit, dicente Hippocrate: † Auruginoſi non multum ſunt ventoſi. Calida namque hujuſmodi corporum diſpoſitio, utpote bilioſa, haud patitur flatus accumulari, eoſque dominium exercere, ſed ilico reſolvit & conficit. Phlegmaticis vero, & qui humido & frigido ventriculo ſunt, item & ſanguineis admodum ſunt familiares, faciliſque his in colicum dolorem prolapſus. Quod autem colici dolores vehementiſſimi majus periculum-

* *Aph. 52. lib. 7.* † *Aph. 78. lib. 5.*

riculum adferant, quam mitiores; & omnimoda excrementorum & flatuum retentio, horumque in una coli parte fixa collectio difficilior ſit, quam ſi vagabundi per omnia diſcurrant, lippis & tonſoribus, nedum medicis, notiſſimum eſſe exiſtimo. Quare etiam minus aderit periculi, cum per injecta clyſmata flatus elicitur, recrementa dejiciuntur, indeque levatur dolor, quam ſi nihil horum eveniat. Atqui delirium, contractio nervorum, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, ſudor frigidus, vomitus continuus, omnimoda fæcum retentio, ſi à flatibus excitentur, (quod fit dum hi à venenata materia originem ſumunt) lethalis morbus eſt, & horribili convolvulo intereunt miſeri. Optimum itaque eſt corpus à flatibus prorſus liberum eſſe, aut ſaltem eos facile diſcuti. id quidem haud fieri poteſt, niſi ſedula præcautione, quam prophylacticen Græci appellant, bona victus

victus ratio in ſex rebus non naturalibus ſita inſtituatur.

CAP. XII.

De victus ratione in flatibus obſervanda.

IN victus ratione probe inſtituenda, ne flatus in corpore generentur, aut, ſi geniti ſint, cito diſcutiantur: quatuor veniunt obſervanda iis potiſſimum, qui eorum generationi obnoxium corpus ſortiti ſunt: Ordo, Modus, Tempus, & Subſtantia. Ordo in eo conſiſtit, ne prandium aut cœnam à poculis incipiant: aut ilico poſt bolum unum aut alterum (qui depravatus mos apud multos invaluit) magnum hauſtum ebibant. Verum tum demum moderata potio convenit, cum magna cibi pars præaſſumpta fuit. Liquida deinde præcedant durioribus, laxantia aſtringentibus: & quæ facilis concoctionis ſunt, iis quæ conficiuntur moleſtius. Modus etiam obſervandus eſt, ne vide-

videlicet major cibi quantitas aſſumatur, quam ventriculus ſine difficultate ſuperare poſſit: quod fiet, ſi cum aliquali edendi deſiderio à menſa diſcedatur, nec copioſier potus ingeratur, quam ſiti ſedandæ, & deducendo alimento conveniat; alioqui corpus tum cibi, tum potus ſaburra prægravatum, ad vitæ munia redditur ineptius, & calor nativus opprimitur. Nonnulli ſane aqualiculi, quorum venter ſeſquipede proſtat, nunquam ſatisfactum appetitui exiſtimant, niſi vel ſoli etiam integras amphóras pitiſſando abſorpſerint: vel in ſympoſiis ingentia vaſa uno ſpiritu exiccarint, nec minus tamen edant. Alii autem uſque adeo aſſueverunt potui, ut vel nihil, vel parum admodum ſolidi nutrimentri admittant: quo fit ut in ejuſmodi immoderata humoris ingluvie, fluctuationes & inflationes generentur, impotente ventriculo tantam commode quantitatem complecti.

Tem-

Temporis item habenda ratio, ne jejuni, vel inter duos paſtus, vel poſt abſolutam cœnam cum cubitum conceditur, vel etiam in lecto bibant: tum etiam ne cibo novo ante prioris digeſtionem infarciantur, vel comiſſando in cœna uſq; prandium, aut in majorem noctis partem cœna protrahatur. Quippe & ab iis quæ ſubſtantiæ ſuæ craſſitie, & lentore exiles corporis meatus obſtruunt, cibis nempe craſſum viſcidumque humorem generantibus, difficilis coctionis, carne ſcilicet ſale condita, aut fumo exſiccata, ſive bubula ea ſit, ſive ſuilla; deinde natura ſua multum frigidis, acidis, & auſteris, ſummo cum ſtudio abſtinendum. Fructus quoque omnes horarii tam crudi quam cocti: verum illi cane pejus & angue exibilandi ab uſu ſunt. Item legumina, acetaria, lac, & quæcumque ex lacte fercula fiunt: placentarum item omne genus, pemmata, lagana, rhyemata, itria, taga-

taganitæ, & id genus alia., ac cum primis quod ex lacte, libo dulciario vel melle, ovis & butyro in ſartagine aut furno frequenter noſtrates mulierculæ ſolent ad delicias concinnare: tum etiam quod ex caſeo recenti, beta, paſta, ovis & oleo varie fit, Itali tortam nuncupant, evitanda ſunt. Nocentiſſima quoque ſunt, quæcunque ex paſta Italis fiunt Turtellæ, Laſaniæ, Maccaroni, Vermiculi, & id genus permulta ad palatum doctiſſime conſtructa. Craſſiſſimis enim humoribus corpus implent, & calorem nativum ita obtundunt ac opprimunt, ut deinceps coquat deterius, inque tantam lenticiem & humiditatem vires ſuas exercere vix queat. Sed hic objiciet mihi quis ex eorum numero, qui hæc in deliciis maximis æſtimant, quique contemtis melioribus deteriora gulæ cauſa proſequuntur, per multos avidiſſime illa copioſeque vorare; incommodi tamen nihil aut parum admo-

modum ſentire. Quibus quidem hoc pacto reſponſum volo: Commune eſſe omnibus ex paſta alimentis, craſſos glutinoſoſque humores, & maximam excrementorum vim in corpore coacervare, ejus vias obſtruere, flatibuſque creandis promptam materiam ſubminiſtrare. Verumtamen ſi in bonum & firmum ſtomachum incidant, commodeque (quod vix fieri poſſe judico) coquantur, & nullam videantur notatu dignam noxam inferre: id non arguit ex ſe innoxia illa eſſe. Certiſſima enim res eſt, vel plebi nota: Ingentia vaſa uno exiccare ſpiritu, humanæ naturæ eſſe perniciosiſſimum: & cicutæ pharmacum præſentiſſimam Socrati attuliſſe necem. Quare nihil concludit ille, qui propterea has res innoxias, & minime vituperandas probare ſtudet: quod bibaculus quiſpiam magnos congios evacuet, & anus illa Athenienſis eſui cicutæ aſſueverit, & per conſequens, quod unus

unus & item alter ex paſta alimenta conficiat. Suavia enim quæ magna cum voluptate aſſumuntur, ea arctius complectitur, omnique ex parte appreſſus concludit & retinet ventriculus, atque multo facilius concoquit. Quare tria in univerſum ſunt, quæ nutrimenta ex ſua quidem natura noxia, efficiant innocentiora mitioraque: uſus nimirum ſeu conſuetudo, voluptas & ventriculus firmus & validus: nam & euchyma cibaria ventriculum, ſi ea reſpuat, ſubvertunt: & ſaxatiles piſciculi, ſi infirmus is ſit, moleſtiam pariunt. Ceterum illi ſi meis monitis fidem minime habeant, ſaltem moveantur diris Conſtantini Aphorismis, quibus guloſos illos territat: Non gaudeant, ait, malo cibo utentes; quoniam ſi in præſenti non læduntur, in poſterum percuſſionem non evadent. Eodem pertinet ciborum varietas, quæ non mediocriter facit ad cruditates, & innumeros flatus in corpore multipli-

can-

candos: confunduntur enim plurima diverſiſſimarum naturarum, quæ dum inæqualiter cõcoquuntur diſtribuunturque, neceſſarium eſt, inde labor caloris innati conſequatur. piſces deinde cetacei prægrandes, paluſtres, lacuſtres, quique in cœnoſo fundo verſantur, & ex putrilagine omniq; impuritate victitant, devitandi. carnes enim eorum viſcidæ ſunt & glutinoſæ, multumque excrementitiæ & frigidæ. Abſtinebunt etiam ventoſi à vino plus æquo refrigerato, ab aquæ potu, & à magno hauſtu cereviſiæ ex frigido penuario depromptæ, idque potiſſimum cum corpus externis caloribus æſtuat, aut immoderato exercitio & labore fatiſcit: ab omni deinceps aeris exceſſu, præſertim frigido, qui confertim ventriculi regionem veſtibus haud probe munitam contingat; & à pedum immoderata frigiditate & humiditate. Sæpe etiam ſaxis diutius inſediſſe, graviſſima peperit ex flati-

flatibus ſymptomata. Otium inſuper & diurna ſomnia inprimis evitabit. vapores enim elevant, ſed non diſcutiunt; concoctionem aggrediuntur, ſed non perficiunt. unde cruda generantur phlegmata, flatuum vera materialiſque cauſa. Ceterum cum ventriculus aut inteſtina inpræſentiarum flatuoſo ſpiritu diſtenduntur, à cibo & potu tum omnino abſtinere, ac tenuem victum inſtituere, ſobriumque eſſe præſtat. Etenim cum corpori ſolitus cibus aut ſubducitur, aut ex toto circumciditur, nativus calor cibi alteratione & concoctione minime implicatus, agilis, vegetuſq;, per omnia diffuſus, ubique ſuam vim exerit & invaleſcit, ac primum quidem crudos humores concoquit, craſſos attenuat, lentos detergit, flatibus generandis cauſam adimens, per patentes vias eos excludit, generatoſque diſſipat & reſolvit, & quo amplius eleventur impedit; utque ſemel dicam, hæc ſola

inedia,

inedia, ſufficiens medela eſt ad quemcumque ex cruditate & flatibus affectum diſſipandum. Verum quidem eſt, quod ab iis ipſis cibi parſimonia extenuatis, in vacuo corpore multo major moleſtia ex fluxu & refluxu ſubnaſcatur. Atqui haud diuturnum hoc eſt, propediem enim erupturi tum ſunt, & ab omni dolore infirmos liberaturi: multo tamen felicius id eveniet, ſi ab exercitio non omnino alieni fuerint. Hippocratis enim doctrina eſt, * hanc noſtram ſententiam comprobans, digna ſane quæ aureis characteribus ſingulorum foribus inſcribatur: Non ſatiari cibis, & impigrum eſſe ad labores. Porro exercitiorum multa genera recenſet Galenus, † luctam, pancratium, pugilatum, curſum, & id genus plura, quæ hic explicare præter inſtitutum præterque rationem foret. Hoc unum nobis ſufficiat, quod moderata corporis exercitatio, ſive per

* *Epid. 6.* † *De Sanit. tuend. lib. 2.*

per pilam palmariam in ſphæriſteriis, ſive per dimicationem, curſum, obambulationes, aut quovis alio modo, jejuno ſtomacho vacuoque excrementis corpore inſtituta, mirifice omnes animæ facultates recreat, nativum calorem per univerſum corpus diffundit, humores concoquit digeritque, membra ſingula prompta, & ad ſuum officium agilia reddit, alvum ſolvit, tantaque efficacia flatus excutit, ut par ſibi remedium non habeat, nullumque magis ſincerum, magiſque tutum ſit, quam tempeſtiva exercitatio conjuncta parſimoniæ. Alimenta itaque pauca ſint, eaque ſinapi, aut alio quovis condimento extenuante calfacienteve (niſi corporis totius diſpoſitio bilioſa aut ſanguinea obſtet) condita. Inter olera, ſalviam, hyſſopum, thymbram, fœniculum, majoranam, pulegium, calaminthamn, hiſque ſimilia uſui ſibi eſſe ſciat infirmus. Carnes quibus veſcetur, ſint aſſæ, aromatum acceſſu

plerumque conditæ, aut Salvia & roremarino ſuffixæ. Panis ſit clibanites optime fermentatus, habens ſibi quodvis ex ſeminibus calidis, fœniculum, aniſum, petroſelinum, vel-melanthium, quod Git vocant, admiſtum. Vino utatur potente, ſi ab imbecillo calore ii geniti ſint: Sin bilioſum corpus ſit, aut plethoricum, aquoſo, eoque pauco. Statim à cibo ſequentium pulverum uſus ſit flatulentis, eoſque hi familitares ſibi habeant; mirum quanta id fecerint utilitate. Stomachum namque roborant conſtringuntque, nec ſinunt vapores alimenti in cerebrum efferri, calorem nativum excitant, concoctionem accelerant, chylum digerunt, excrementa deorſum propellunt, & quod uſui noſtro accommodatiſſimum judico, impenſe flatus diſſipant. ut

℞ Aniſi conditi ℥iij
Sem. fœniculi ℥iß
Coriand. præparat. ℥i
Cymini, carvi, Seſelios in vino albo

albo maceratorum, ut ingratus ſapor miteſcat, añ ʒ i

Cortic. citri ſicc.
Cinam. craſſi añ ℈ iiii

Sacchari albi duplum omnium. fiat pulvis, cujus cochlear unum ſumat poſt cibum, nec amplius bibat.

Vel ſic.

℞ Coriand. præparat.
Sem. Carvi
Aniſi } añ ℥ i
Roſar. rub.
Maſtich. } añ ʒ i ß
Menth. ſicc. ʒ i
Nucis moſchat.
Cinam. Cubeb. } añ ʒ ß

Redigantur in pulverem tenuiſſimum, & cum ſacchari roſac. tabuli ℥ viii. miſceantur, ſumatque cochlear unum poſt paſtum. Sub veſperum etiam abſoluta fere coctione alimenti, utile erit radicis helenii conditi, aut zingiberis crudi aut conditi drachmam unam dentibus leniter commanſam inglutire, gentianæ etiam aut imperatoriæ radi-

 ces,

ces, cubebarum ſaccharo incruſtatarum, aut piperis albi grana duo aut tria dentibus duntaxat confracta & devorata, mirificè tardam concoctionem adjuvant, & flatus in ventriculo collectos diſſipant. Idem quoque præſtant matutino tempore, poſtquam excrementa dejeceris, ſumpta. Si interim alvus ſua ſponte non dejecerit, arte proritanda erit medicamentis illis, quæ benedicta appellantur: Ut eſt Terebinthina optima, cujus ℥ iij in vino albo bis terve lotas & nebulis involutas, ante prandium devoret, vel Rhabarbari electi ʒ ß commanſam deglutiat: vel ſumat hora una ante cœnam aloes optimæ ad formam pilulæ redactæ ſcrupulum unum, vel medullam cartami cum caricis: caſſiam hic, quod flatulenta ſit, non admiſerim. Hactenus de providentia & victus ratione in flatuoſis affectibus ſervanda, ſatis ſuperque dictum arbitror: quæ ſi longa cuipiam videbitur, aut dolor agitatis flati-

flatibus inducias non dederit, curatio quæ per medicamenta fit, venit inſtituenda.

Cap. XIII.

De communi flatuoſorum affectuum curatione.

Mirabitur forſitan quis, quod quæ Symptomata antea recenſui, eorum jam curationem inſtituam, cum per ſe nullam illa admittant. Sed is mirari puto deſinet, ubi intellexerit nos legentium utilitati conſulere volentes, id feciſſe. Qui enim flatuoſum ſpiritum diſſipat, cauſam aufert morbi: qui intemperiem corrigit, conformationis vitia emendat, & unitatis ſolutionem reſtituit, is morbum curat. Ceterum qui ex his natum dolorem reſpicit, hic ad ſymptoma intentus eſt. Quapropter nos morbos flatulentos prius ſymptomata nuncupantes, ad dolorem quem inferunt diverſis in locis reſpeximus, quo optima methodo oratio

procederet, deinceps vero ſymptomatum mitigationem, morborum autem curationem inſtituimus. Curationis indicationem præbet affectus cognitio. Affectus eſt partium à flatu extendente diſtractio; quam plerumque dolor, ut corpus umbra, ſequitur. atqui affectus unà cum ſymptomate ablata cauſa evaneſcit, & partes ad priſtinum naturalemque recurrunt habitum. Tribus itaque remediorum generibus veniunt curandi ex flatibus orti affectus, nempe victus ratione attenuante, calefaciente modicè, & exiccante, quemadmodum copioſe ſatis capite præcedente explicatum fuit. Secundo medicamentis obſtructiones aperientibus, craſſam viſcoſamque materiam incidentibus & purgantibus: quorum locupletem ſatis ſupellectilem ſingulis curationum capitibus te inventurum exiſtimo. Tertio potiſſima ratio conſiſtit in flatibus quam citiſſime (antequam vires, doloris vehe-

vehementia frangantur) diſcutiendis. Diſcutiuntur autem tenuium partium medicamentis : quæ ſi doloris particeps ſit affectus, eam habeant facultatem, ut dolorem mitigare, caloris imbicillitatem roborare, caliginoſum ſpiritum extenuare, & partium denſitatem recludere poſſint : pro affectarum autem partium differentia, tum curationis materia mutatur, tum facultas intenditur aut remittitur.

Cap. XIV.

De curatione doloris capitis.

POrro variis in locis, ut paulo ante diximus, ille ſuam exercet tyrannidem. Quemadmodum (inquit Gal. *) in ventris & inteſtinorum regionibus ob caloris quidem inopiam, interdum ex cibo & potu vapor flatulentus producitur, propter imbicillitatem vero facultatis comprehenſivæ adeo inflantur atq; replentur ea organa, ut ipſius quidem

* *De compoſ. med. ſecund. loc. lib. 2.*

dem repletionis gratia tendantur: ob tenſionem autem impenſe doleant: ſic etiam in partibus, quæ ad caput pertinent, poſſunt hæc eadem contingere: flatus enim vaporoſus, atq; eo adhuc magis viſcidus, craſſuſve humor eum fovens, anguſtiis meatuum capitis adeo vehementer impingitur, ut multo quandoque tempore ad curationem opus ſit. Ab hujus curatione auſpicati, ad reliquarum partium mala condeſcendemus. Primum itaque flatus ſive in cerebri meatibus ſolus oberret; quod ex motione doloris de loco in locum, & ex diſtenſione citra gravitatem ac pulſum intelligitur: ſive pituitoſi humoris illum fovens multitudo ſubſit, ſicque cum diſtenſione adſit conjuncta gravitas, & ſenſus frigiditatis: aut demum ex ſubditis corporis partibus in caput is influat, haud parum refert, ad rectam curationis methodum. Nihilominus tamen ab iiſdem plerumque curationis

tionis initiis, in flatuoſorum affectuũ curationibus auſpicandum exiſtimo: partim equidem ex capite in totum corpus revellendo, partim affecto loco remedia adhibendo, revocamus catharticis per os ſumptis, vel acribus enematis. Enemata autem in hunc vel ſimilem modum optime fieri poterunt.

℞ Malvæ, Mercurialis, Caul. rub. calaminth. añ M ß. Fl. Camomill. furf. añ p. i. fiat decoctio in ſuff. quant. aquæ ad mediæ partis conſumptionem. In colaturæ ℔ i ß diſſolvantur.

Diacatholiconis
Sacch. rubri añ ℥ i ß
Sp. hieræ ſimp. ℥ ii
Ol. anethini ℥ iij
Salis modicum.

Miſtis omnibus, fiat enema, quod injiciatur ante paſtum, non tepide quidem; tepida enim inflant; ſed calide, idque ſenſim, ne vi & impetu flatus magis ſurſum magnis torminibus compellat. optimum

profecto hoc medicamentum eſt, quod ſine ulla moleſtia inteſtinorum obſtructiones reſolvit, dura ſtercora evacuat, & flatus, propria alioqui ſponte in caput influentes, revellit. Hoc ejecto, alter ex carminativis compoſitus clyſter adminiſtrabitur.

℞ Rad. Althææ ℥ ii Malvæ, calaminth. puleg. Rutæ, Salviæ, añ M i. Fl. Camomill. Stœchad. Anthus an p.i. Sem. Aniſ. rutæ agreſt. Cubeb. añ ʒ iii. pulpæ colocinth ʒ i. fiat decoctio ſecund. artem. In hujus decoctionis per colum transfuſæ ℔ i. diſſolvantur:

El. de dactylis ℥ i
Hieræ logod. ℥ ii
Sacch. rub. ℥ i ß
Ol. rutac. ℥ iii
Salis gemmæ ʒ i

Miſce, fiat clyſter ante paſtum injiciendus: potentiſſimè ſane materias ſurſum urgentes, capitique impactas retrahit & revellit, flatus diſcutit, & cum fæcibus educit. Ve-

rum

rum ſi enema diſplicuerit, aut hæmorrhoides cæcæ, aliuſve ſedis affectus, quominus admittatur, impedimento fuerint, hoc leni pharmaco utatur ad communium excrementorum (dura exiſtente alvo) eductionem.

℞ Diacatholiconis ℥ i
Sp. hier. ſimpl. ʒ i

Miſce & cum ſaccharo fiant boli. dentur involuti nebulis. aut fiat in forma liquida.

℞ El. lenitivi ʒ vi
El. de Succ. roſ. ʒ i
Sir. roſ. ſolut. ℥ i ß

Diſſolvantur in decoctione Fl. & fruct. cordialium, fiatque hauſtus. Leniter laxata alvo, ſi caput multis craſſis viſcidiſque humoribus obſeſſum videbitur: potiones eos attenuantes & incidentes ex decoctione hyſſopi, pulegii, Calaminth, Salviæ, floribus ſtœchados, & roriſmarini, cum Sirupo de ſtœchad. melle anthuſ. ejuſque farinæ aliis in hunc modum concinnari poterunt.

F 6 ℞ Hyſ-

℞ Hyſſopi
Salviæ } añ M i.
Calaminth.
Fl. Stœchad.
Anthus } añ p. i.
Camemel.
Sem. pæoniæ maris ℥ i
Aniſi, dauci, petroſelini, añ ʒ ii
Coquantur ſecundum artem lento ad ℔ i colaturæ clarificatæ, addantur, Sir. de Stœchad. mellis anthuſ. an. ℥ i ß. Aromatizetur cum Cinamomi ʒ i. fiatque Apozema pro tribus vicibus.

Præparatis hoc pacto humoribus, flatibuſque utcunque attenuatis, purgabitur ſequentibus pilis.

♃ Maſ. pil. Aur. ʒ i.
Trochiſc. alhand. gr. iij.
Miſc. & cum Sir. de ſtœchad. fiant pilulæ quinque, deaurentur, ſumatque circa mediam noctem. Vel in forma liquida.

♃ Agarici ʒ ii
Salis gẽm.
Zingiber } añ ʒ ß
Turpet

In-

Infundantur per noctem in aquæ ſtillat. Salviæ & Hyſſop. an. ℥ ii. poſtea exprimantur fortiter: expreſſo adde Elect. Indi maj. ʒ ii. el. de Succ. roſ. ʒ i. Sir. de ſtœchad. ℥ i. Miſc.

His ita peractis, & ſi opus fuerit, reiteratis, dolor ille à flatu diſtenſivus, ſi necdum ceſſet, ad localia medicamenta ex Galeni * conſilio eſt properandum: Aliquando enim, ait, adeo vehementer in anguſtiis meatuum flatus vaporoſus, atque eo adhuc magis viſcidus craſſuſve humor impingitur, ut multo tempore ad curationem ſit opus. ac ſane quæ ſic infarcta ſunt, attenuare oportet, dilatareque meatus per quos excernantur, habita ſimul providentia, ne quid aliud amplius influat, utque pars affecta corroboretur, ne ipſa flatulentum ſpiritum gignat. Maxime itaque ex uſu fore judico, ut poſt inſtitutas, ita ut diximus, tum præparationes, tum purga-

* *Lib. 2. de compoſ. med. ſec. loc.*

purgationes, habeatur capitis ratio: quod optime fiet per cucurbitulas cæcas, ſi nulla ſit ſanguinis repletio: vel cum ſcarificatione, ſi hæc adſit, ſcapulis affixas. Hic vulgus remedium quoddam habet vile ſatis, non ſine ratione tamen inventum, & cum felici ſucceſſu ſæpius comprobatum; quod in gratiam ſtudioſorum hic libuit adjungere. Rapum ſub cinere coquitur, à quo coсto aufertur ea pars ſecundum rotunditatem, cui herba ipſa implantata erat, & calidiſſime pro tolerantia ægri poſt aures applicatur: qua tepeſcente, altera ut prius calens ſubſtituitur, reiteraturque hæc actio, donec flatus diſcuſſus eſt, & ablatus dolor: ſolet enim brevi tempore id fieri. quod autem dolenti lateri applicari debeat, aut utrique, ſi totum caput doleat, omnibus puto notiſſimum. In dentium doloribus à flatu excitatis, eodem modo uſurpatum convenit. Hæc ſi nondum ſufficiant, odoramenta, quæ ſua tenui-

tenuitate facile cerebrum ſubeuntia, flatuum craſſitiem extenuant, ut ſunt caſtoreum, vel ſemen Git in aceto acerrimo maceratum: Aut inungat nares & aures oleo de caſtoreo, vel de Spica, vel etiam oleo communi, in quo coxerint, Euphorbium, Caſtoreum, Ruta, Calaminthum, aut Semina pæoniæ, actu calidis. Dehinc ad maſticatoria deveniendum, quæ pituitæ reliquias facile educant, & calida ſua temperie flatum diſcutiant.

℞ Maſtich. ʒ ii
Rad. pyrethri }
Piperis albi } añ ʒ ß
Cort. rad. capp. }

Cum aceto Scillitico formentur paſtilli, manc poſt reddita excrementa maſticandi. vel ſic:

℞ Rad. pyrethri }
Staphidiſagriæ } añ ℈ ii
Nucis moſc. }
Zingiber. } añ ℈ ß
Piperis albi }
Maſtich. ʒ ii

For-

Formentur paſtilli cum aceto acri, quorum quilibet ſit pondere ℨ ſ, vel duorum ſcrupulorum. poterit etiam tentari quod materiæ poſt evacuationes reliquum eſt, errhinis medicamentis elicere, quæ hanc quidem non dumtaxat provocant, ſed & ſtrenue tum propter agitationem, tum etiam ob horum calidam temperiem, ſpiritus diſſipant.

℞ Helleb. alb. ℈ ii ß
Staphiſag.
Piper alb. an. ℈ i
Zingiberis
Caryophyll. } an. ℈ ß
Sem. nigell.

Cum pauca terebinthina, & parum ceræ, fiant errhina caryophyllis paulo majora. Horum loco poteſt naribus attrahi ſuccus caulium rub. radicum ebuli, iridis, aut alterius cujuſpiam, per ſe aut cum aqua majoranæ aut betonicæ & melle miſtus. Poſtquam hunc expurgandi capitis modum per aliquot dies proſe-

proſecuti ſumus, nec amplius quicquam aut parum ſaltem pituitæ cerebri meatibus adhuc infarctũ eſſe putaverimus: tempeſtive tum ad ea quæ caput exiccant & corroborant, flatuſque diſcutiunt, tranſibimus. Hujuſmodi cum primis ſunt lotiones capitis ex lixivio. Lixivium juxta Gal. lib. 7. de facult. naturalib. eſt velut ablutio cinerũ: ex aqua enim & cineribus id facimus: verbi gratia, libris tribus aquæ, libram unam cinerum infundimus, ſarmentorum & ſalicis majorem copiam, braſſicæ autem & fabarum minorem ſumentes. Hi enim magis acres ſunt, & omne lixivium pro cineris qui eluitur natura, vires habet. Vehementer quidem lixivium abſtergit, exciccat, & abſumit flatus, flatulentos & œdematoſos tumores diſſipat, incoctis in eo majorana, betonica, aſaro, baccis lauri & juniperi, roremarino, & ſimilibus, aut ex horum decoctione factũ lixivium; ut exempli gratia:

℞ Ab-

℞ Abſinthii
Salviæ
Roriſmar. ſicc. } añ p i.
Thuris, milii toſti
Roſ. rub. ſiccarũ
Fl. Cam. ſtœch.
Bacc. juniperi } añ ℥ ii
Sem. pæoniæ ℥ i

Caryophyllorum, Piperis longi, Cubeb. ligni aloes an. ℈ i. pulverizatis omnibus, fiat ſacculus interbaſſatus ſeu interpunctim conſutus ex ſerico, tiaræ figuram repræſentans.

Utatur ſubinde Diacymino, diatrionpip. diacalamintho, ſeu confectione è baccis lauri jejuno ventriculo, idque potiſſimum cum flatus, qui capiti moleſtus eſt, frigidus ſit, vel à frigida cauſa eum fovente ortum habeat. Ceterum ſi ſpiritus flatulentus unà cum dolorifico calore (in qua ſententia Gal. eſt lib. 2. de compoſit. medicament. ſecund. loca) in capite præpolleat: in principio quidem repulſoria

ſoria curatione eſt utendum, quæ ex facultate refrigerante conſtat. Quod ubi factum moderate eſt, ex mitigatoriis & concoctoriis quippiam ad repulſoria miſcere oportet. Dein diſcuſſoria addenda, ita ut paulatim repulſoria detrahamus, donec pharmacum ipſum plurimum digerens attenuatoriumque reddatur, minus autem concoctorium & mitigatorium, ad hæc & diſcuſſorium ſit. Quin & acetum, cum repulſoriam ſimul & attenuatoriam, imo & diſcuſſoriam habeat facultatem, utpote quod ſecundum temperiem frigiditate quadam tenuium partium præpolleat, non ſecus quam exquiſite ſerenus boreas: atqui per ſe ſolo aceto utendum non erit, ob facultatis ipſius vehementiam, ſed cum roſaceo, portulacæ, polygoni ſeu ſolani ſucco: aut roſaceum cum ovi albumine & aceti momento ſtuppis imbibitum ſincipiti applicandum.

Cap.

CAP. XV.

De curatione ſonitus aurium à flatuoſo ſpiritu.

SI quidem ſpiritus flatuoſus in ſenſus auditorii organo ſe inſinuaverit, pertinaciterque (quod ex tinnitu, ſtrepitu, ſtridore; ſibilo, & murmure facile colligere eſt) inhæſerit: poſt generales particulareſq; evacuationes, quas ex præcedente capite huc transferre licebit: non abs re erit loco affecto in hunc modum conſulere, ut auribus ipſis admoveantur medicamenta incidentia & exiccantia; oleum nimirum amygdalarum amararum, aut id in quo caſtoreum, cuminum, ruta, ſeu nardus, fuerint incocta: quibus aceti tantillum & mel admiſcere poteris, ſi vehementius attenuare ac diſcutere animus eſt: quæ omnia affectæ auri inſtillentur. Mirifice etiam juvare docet Aëtius caſtoreum & ſpica nardi, æquis portionibus cum aceto & roſa-

ceo

ceo miſta & auri affectæ inſtillata. porri etiã ſuccus cum lacte muliebri aut roſoceo infundatur: aut hoc.

℞ Nitri } añ ℥ i
Myrrhæ }
Veratri albi ℥ ß
Caſtorii ℈ i

Terantur, & cum roſacei & aceti æqualibus partibus guttatim inſtillentur. Verumtamen melius hoc medicamentum operabitur, ſi prius ſuffitus fiat per embotum ex ſequenti decocto mane & veſperi.

℞ Calaminth. } añ M i.
Majoranæ }
Centaur. min. }
Roriſmarini }
Bacc. Juniperi P i
Fol. lauri & abſint. añ M ß
Lupin. num. x. aut xii.

Lumbricorum in vino lotorum & in ſindone ligatorum P ß.
aquæ partem unam,
Vini albi partes duas.

Coquantur & ſerventur pro ſuffitu: poſt quem ilico inſtillentur tepidæ

pidæ aliquot guttulæ ſupradicti medicamenti: aut ſi mavis illius, quod huc ex Reneri Solenandri conſilio quarto tranſcribere placuit, obturatis poſtea auribus goſſipio aut lana ſuccida.

℞ Olei veteris ℥ ii
Ol. porrorum
Ol. amygd. amar. añ ℥ i
Succi rutæ
Succi raphani an ℥ ß
Vini malvatici ℥ i ß

Bulliant in ampulla vitrea ad ſuccorum & vini prope conſumptionem. deinde adde

Spicæ nardi
Colocynthidis
Caſtorii
Maſticis pulveratorū } añ gr. ii

Poſtea occluſa ampulla bulliat in duplici vaſe quod balneum Mariæ vocant per horas tres: auferatur ab igne, & in alio vaſe ſervetur ad ſolis æſtum per paucos dies, donec liquor clareſcat: poſtea coletur per linteum ſubtile & exprimatur,

&

& adde muſci granum i. ß. diſſolvatur optimè & ſervetur in uſum. Interim dum utitur ſuffitu, ſunt continendæ & conterendæ dentibus fabæ, aut piſa aliquot. nam dum hoc fit, auditorius meatus obſervatus eſt magis patere, quo eò fumus magis penetret. Huic virtute & efficacia ſimile eſt medicamentum quod ſequitur.

℞ Succ. alliorum }
Succ. calaminth. } añ ℥ i
Aquæ vitæ }
Ol. laurini } añ ℥ ß
Ol. amygd. amar. }
Aloes hepaticæ
Myrrhæ añ ℈
Croci gr. iiij.

Redigantur hæc in pulverem tenuiſſimũ, commiſceanturq; omnia; iiſq; impleantur cepæ duæ magnæ excavatæ, contegantur, & aſſentur ſub cinere, & diligenter fortiterq; ſuccus exprimatur. Hujus aliquot guttulæ ſæpe in aures inſtillentur, & potiſſimum mane & veſperi poſt

ſuffi-

ſuffitum. Vinum etiam decoctionis florum chamæmeli & lavandulæ optime collectos flatus diſcutit per intervalla calide infuſum, nec non ſacculus ex iiſdem floribus, roremarino, ſtœchade, abſinthio & calamintho concinnatus & interbaſſatus, atque poſt ſupradictos ſuffitus & inunctiones, ita dolenti auri impoſitus, ut per totam noctem hæreat: eique patiens incumbet. interim dum jam dicta ſollicite adminiſtrantur, omittendum non erit quin lenibus enematis alvus interdum eluatur, ne excrementorum cohibitio, novam materiam ſuggerat.

CAP. XVI.

De curatione doloris dentium à flatuoſo ſpiritu contracti.

QUandoquidem ſuperius multis docuimus nihil flatui ad motus celeritatem deeſſe, & vel momento etiam denſiſſima corpora pervadere: non mirum ſi ſeſe in ner-

nervum qui dentibus ſubſternitur inſinuans, intenſiſſimos, intolerabileſque dolores, ob diſtenſiones & frigidam intemperiem inferat. Horum itaque curatio ad communium excrementorum eductionem eſt ab enematis emollientibus auſpicanda. Ut:

℞ Diacathol. ℥ i ß
Sacch. rub. ℥ i
Ol. Aneth. } añ ℥ i ß
Ol. Chamæmel. }
Salis ʒ i

Diſſolvantur in decoctionis communis clyſterum ℔ i. fiatque enema. Si eductis fæcibus magis revellentem & flatuum craſſitiem carminantem optes, talem conſtruito.

℞ Rutæ, ſtœchados, Betæ, Centaur. minoris, ſing. M i. Fl. Sambuci, Hyperici, Chamæmeli an. P i. Bacc. lauri, Sem. Cumini an. ℥ ſs. Agarici, fol. Senæ Alexand. an. ℥ ß. fiat decoctio ſecundum artem. In colaturæ ℔ i diſſolvantur.

El. indi. maj.
Hier. logod. an. ʒ iiii
Mel. roſ. col. ℥ ii
Ol. laurini ℥ iii
El. de bacc. laur. ʒ ii
miſtis omnibus fiat enema.

Porro enemata ſi non admittant ægri, pilulæ aloes non lotæ, pilulæ de hiera ſimplici, pilulæ aureæ & cochiæ ex uſu erunt; præparata tamen prius materia ſi quæ ſubſit, ſintque dolores remiſſiores. Verum ſi dolores intenſiſſimi inducias non dederint, & materia ſit exigua, omni tum poſthabita tam præparatione quam evacuatione ad id quod magis urget reſpiciendum. dolor itaque quamprimum ſedandus. quapropter cucurbitula levis cum larga flamma bis terve ſpatulæ dolenti venit applicanda. poſtea

♃ Nigellæ Cumini Rad. pyrethri Rad. petroſ.	añ ʒ iiii

Coquantur in vino ſufficiente ad con-

conſumptionem medietatis. cum colatura actu calida, diu multumq; colluatur dens. efficaciter enim flatum extenuabit & diſcutiet, intemperiem frigidam corriget, multamque viſcidam pituitam flatuum materiam eliciet. vel in aceti acerrimi quantitate ſufficiente bulliant radicis pyrethri ℥ ß, piperis albi ʒ i. qua decoctione colluat ut prius, & pituitam expuat. poterit etiam ſacculus in hunc modum concinnari & afflicto denti aptari exterius.

℞ Calaminth.
Hyſſopi } an. M i
Chamæmeli
Milii toſti
Furfurum } an. P i
Salis
Cumini ℥ ß

Miſtis omnibus fiat Sacculus: quo facto, ferro candenti fictili impoſito affundantur aceti acerrimi cochlearia tria aut quatuor: exhalantem fumum excipiat ſacculus ollæ orificio appoſitus: ſic enim

ſimplicium vis excitabitur. ſacculus caleſiet, & commode quod volumus efficiet. Solent etiam in hoc affectu noſtrates mulierculæ, ut ſupra meminimus, pro magno ſecretò rapi ſub cinere calente aſſi infimum orbiculum calidiſſimum poſt aures applicare. magna certe efficacia revellit, & dolorem ſedat, ut ego, qui ejus rei experientiam & feci, & ab aliis factam obſervavi, teſtari poſſum. Narcoticis uti in hoc affectu neutiquam conſultum mihi videtur: nimium enim congelatur & inſpiſſatur flatus, ac inſtar craſſiſſimæ nubis, nervoſis partibus dentiumque radicibus impingitur, nec aliud congelando efficimus, quàm quod leve ſolatium in difficiliorem affectum abeat. Verum ſi intolerabilis immenſuſque dolor ægrum percoquat, coactuſque ſit medicus eo remedii genere naturam conſolari: ſuadeo ut narcotica vis calfacientibus refringatur, utque eadem opera & ſymptomatis, &
causæ

cauſæ rationem habeamus: quod ita optime fiet:

℞ Pyrethri
Piperis añ ℈ i
Opii ℈ ß.

Illigentur linteo, & ad horas duas vel tres infundatur in acetum acerrimum, & ſuper dentem applicetur. vel,

℞ Sem. hyoſciami
Staphiſagriæ
Pyrethri añ ℈ i.

Redigantur in pulverem tenuiſſimum: cujus accipe ℈ i. & cum aceto forti fiat pilula, quæ ſuper dentem teneatur unius horæ ſpatio: mirifice quidem dolorem conſopit, nec eſſatu dignam intemperiem procreat: tametſi ſolis reſolventibus doloris acerbitatem lenire, ſi id fieri poſſet, magis pro voto eſſet.

CAP. XVII.

De curatione ventoſæ pleuritidis.

MOleſtus admodum is dolor eſt, qui ex flatuoſo ſpiritu in alterutro, vel utroque etiam latere ſubnaſcitur, cum ſeſe ille in thoracis cavitatem, vel inter membranas coſtas ſuccingentes ingerit. Tum enim ad ſimilitudinem veræ pleuritidis tuſſiculam, inquietudinem, febriculam interdum, ſitim & dolorem diſtenſivum adfert. Qui quidem dolor tametſi multis ex ſignis à vera pleuritide diſcerni & internoſci poſſit, nihilominus tamen Hippocrates ad majorem ſecuritatem jubet fomentis calidis dolorem pertentare: qui ſi ex fotu increſcat, indubitatum relinqui ait, ex defluxu, & potiſſimum humoris calidi, eum produci. Sin miteſcat, flatuoſum ſpiritum hunc excitaſſe, aut levem defluxionem eo decubuiſſe, quæ propter cutim ex fomentatione rariorem effectam facile expirat

&

& reſolvitur. Atqui conſultum neutiquam eſt in hac pſeudopleuritide, modo vehementior ſit, ſolis fomentis contentum eſſe: verùm oportet primo per inteſtina viam flatui ſternere per quam erumpat. Excrementa enim communia plerumque in hoc affectu tam pertinaciter inhibentur, vel ex immoderatiore quiete, vel illorum ſiccitate & duritie per venas diſtributo humore, vel deniq; ex copia craſſæ & viſcidæ pituitæ obturatis meatibus ut ſua ſponte nihil alvus excernat, nec efflatus fieri poſſint. moveri itaque & exonerari debet natura enemate communi: quo ejecto aliud ſubjicere majore vi atque efficacia ad revellendum purgandumque præditum: quorum deſcriptiones ex capite præcedente huc transferre haud difficile erit. Si quidem æger moroſior ob inutilem pudorem, aut falſam in animo de enematis periculo conceptam perſuaſionem id minime admittat: ſequens accipiat

pharmacum ad fæcum communium eductionem.

℞ Diacathol. ℥ iiii
El. de dact. ℥ ii
Sp. hier. ſ. ℥ ß

Miſce & cum ſaccharo fiat bolus, detur involutus hoſtiis. vel accipiat pulverem ſequentem cum jure caponis aut vino albo.

℞ Pulveris Senæ præparat. ℈ iiij
Rhabarb. el. ℈ ß
Diagridii gr. ii.
Sp. Aromatic. roſ. gr. viii
Sacchari q. ſuff.

Miſtiſque omnibus, fiat pulvis: ſumat in aurora. poſtquam hoc modo fæces ſunt expurgatæ, & inteſtina vacua, conſultum erit venam jecorariam affecti lateris ſecare, ſi ſanguinis copia adſit, aut dolor vehementiſſimus: alioqui minime ſuaſerim: deinde per medicamenta, localia & cum primis fomenta, tentanda eſt curatio.

℞ Ca-

℞ Calaminth.
Pulegii
Roriſmarini
Rutæ } añ M i.
Fol. lauri M ſs
Bacc. Juniperi
Fl. Chamæmel. } añ P. i.
Sem. lini
Fœnogr.
Furfur. } an. ℥ iii

Coquantur in ſ. q. aquæ lento igne ad mediæ partis conſumptionem: poſtea infunde tum herbas, tum jus ipſum in veſicam porcinam aut bubulam, & calidè applicetur loco dolenti, aut immergatur in decoctũ linteum quadruplicatum, vel potius ſpongia nova exprimatur leviter, & imponatur: cum tepeſcit, denuo immergenda, ſæpiuſque hoc eſt reiterandum. Per hunc fotum pulchre craſſus & crudus ſpiritus concoquitur, extenuatur, & diſcutitur. poſt fomentum illinatur locus oleo Chamæmelino, vel de amygdalis amaris, & panno laneo albo calefacto

facto contegatur. Sacculus etiam poteſt fieri ex ruta,thymo, abſinth. Floribus Lavandulæ, Roriſmarini, chamæmeli, Sem. nigellæ, Cumini, dauci, Baccis lauri, aliiſque infinitis, & eo modo quo cap. 16. diximus, concalfactus applicari. Ceterum cum hoc modo craſſities flatuum extenuata fuerit, tempeſtivum erit, quatuor aut ſex digitis ſub dolente loco cucurbitulam magnam ſine ſcarificatione cum larga flamma bis aut ter affigere. tum enim multo promptius, & cum minore ægri moleſtia extenuatus ſpiritus trahentem cucurbitulam ſequetur, & diſſipabitur facilius. Siquidem prius ob nebuloſam & denſam ſubſtantiam pertinacius parti impactus, inobediens & immorigerus cucurbitulæ erat. Quippe hæc ita adminiſtrata affectum ſi nondum tollant, intusve foventem pituitam craſſam & viſcidam flatus habeat: poterit illa hoc modo per incidentia & extenuantia præparari.

℞ Rad.

℞ Rad. Irid. petroſel. helenii an. ℥ i. Cort. rad. ebuli & tamaricis an. ʒ iiii. Salviæ, Roriſmar. Hyſſopi, Abſinth. rom. an. M ß. Cuſcut. M i. Sem. 4. calid. maj. an. ʒ ii. paſſul. enucleatarum p. i. liquiritiæ raſæ ʒ iiii. bulliant in ſuff. quant. aquæ ad medias partes. In col. clarificatæ ℔ i. diſſolvantur Syrupi de quinque rad. ℥ ii. Syr. de ſtœchade, Oxymellis ſquill. an. ℥ i. Sacch. quantum ſufficit ad conciliandam ſuavitatem. Aromatiſetur cum Cinamomi ʒ i ß. fiatque apozema pro 4. vicibus, bis de die ſumendis, præparata materia ſequente phlegmagogo expurgabitur.

℞ Agar. trochiſcati ℈ iiii. Zingib. ʒ ß.

Infundantur in aquæ fœniculi & vini albi æqualibus partibus per horas xij. In forti expreſſione diſſolvantur

Benedict. laxat. ʒ iii
El. de Succ. roſ. ʒ ß

Syr. de calaminth. ℥ i.
Miſce & fiat hauſtus: ſumat diluculo cum cuſtodia. vel,

℞ Turpet el. ʒ i
Zingib. ʒ ß
Sacch. albiſſ. ʒ ii

Redigantur in pulverem tenuiſſimum, & ſumat cum jure pulli, aut vino tenui. Expurgata materia repetantur, ſi neceſſarium videbitur, fomenta paulo ante dicta cum inunctionibus & cucurbitulis. Interim diacymino utatur: electuario de bacc. lauri, vel ſequenti confectione.

℞ Conſer. fl. Borrag. }
Conſ. rad. Helenii } an. ℥ ß
Sp. Diacym. }
Dianiſi } an. ℈ i
De bacc. lauri }
Cinamomi ℈ ß

Miſce & cum Syrupo conſervationis corticum citri: fiat electuarium molle ſeu opiata: ſumat jejuno ſtomacho pondus drachmæ unius, per ſe aut in decoctione florum

Cha-

Chamæmeli, & Seminis Aniſi, aut cum vino albo diſſolutum. Non alienum etiam à ratione erit locum dolentem cum calida manu in mixtura vini ſublimati & olei amygd. amararum intincta diu fricare, & poſtea pannum laneum album calide applicare. Eadem properatione in pulmonum inflationibus eſt procedendum.

Cap. XVIII.

De curatione palpitationis ventoſa.

Palpitatio ſymptoma cordis eſt, nempe elevatio qvædam ipſius atq; depreſſio pręter naturā à diſtēdente ſpiritu facta, eo quidem moleſtius & periculoſius ceteris ab eodem factis, quo nobilius viſcus vitæ fontem afficit. Quandoquidem ſi multum offendat, aut diutius perduret, adeo facultatem vitalem enervat, ut ad lipothymiam, ac demum ad mortem repentinam permutetur. Sedulo itaque procurandum, ut bona victus ratione ſollicitaque

taque curatione cor corroboretur, flatus diſſipentur, &, quod omnium primum eſt, horum cauſa amoveatur. Aer igitur lucidus ſit ad calidum & ſiccum vergens, nulla aut nebuloſa caligine, aut gravi odore conſpurcatus. Qui ſi natura talis non ſit, arte paretur medicamentis ſuavem odorem ſpirantibus, & cordi familiaribus. Alienus æger ſit ab animi vehementibus affectibus, præſertim ſubito timore & præcipiti excandeſcentia. A multo uſu vini (moderate enim ſumptum convenit) à venere, ſomno diurno, à potu frigido, ab iis deniq; omnibus, quæ capite de præcautione abunde ſatis diximus, abſtineat. Alvus ſua ſponte laxa ſit & fluxilis, aut mollibus enematis balaniſve provocata: ut,

℞ Rad. althææ ℥ ii. Herbarum quinq; emollientium an. M i. Sem. Aniſi ℥ i. fl. Chamæmeli P. i. Agarici, fol. Senæ orient. an. ʒ iiii. Fiat decoctio ad ℔ i. in colatura diſſolvantur Dia-

Diacathol. Sacch. rub. an ℥ i
Hier. ſ. cum melle ℥ ß
Ol. Camemel. Aneth. an. ℥ ii
Salis communis ʒ i

Miſceantur omnia, fiatq; clyſter. vel fingatur Balanus communis ex melle coᶜto. cui, ſi magis validũ deſideres, addentur hier. ſ. ℈ i. aut hier. logodii ℈ ß. in delicatulis vitellus ovi cum ſalis modico, candela ſebacea, ficus inverſa aut ſimile quiddã ſufficiet. Quod autem cibi ſint eligendi pauci, immodicæ humiditatis & flatuum expertes, boni nutrimenti, faciliſq; concoctionis, præcipue aſſi, hyſſopo, fœniculo, meliſſophyllo, Borragine, caryophyllis, aliiſve calidi & ſicci temperamenti cordialib. ſuffixi, aut aliter cum his elixando præparati, omnibus notiſſimum eſſe judico. Atqui quibus dubium videri poſſit, an vena in hoc affectu ſecari debeat, cum ſanguinis ablatio vitale robur (quod alioqui ſine ſanguinis ulteriore commotione ſymptomatis nomine infirmum ſatis

tis erat) enervet, nec morbus ſui ratione, utpote qui in ſanguine non conſiſtit, minimè eam requirat? Reſpondeo cum Galeno, * mirificum ſanguinis miſſionem eſſe præſidium vel in omni palpitatione: ait enim, Palpitatio viſceris hujus pluribus integra valetudine degentibus tum adoleſcentibus tum adultis ſubito ſine alio manifeſto accidente evenire viſa eſt; atq; omnes eos ſanguinis detractio juvit: atq; hoc accidente planè liberati ſunt qui poſt ſanguinis miſſionem uſi ſunt victu & medicamentis quibus eſſet extenuandi facultas. Sanguinis itaque ablatio prodeſt, magis tamen gratia revulſionis inhibentis ne ad ipſum cor jam imbecillum & affectum excrementa confluant, aut ob palpitationis motum id ea attrahat: quàm quod ſui ratione eam deſideret, cum ob flatuum frigiditatem in intemperiem frigidam potius quàm calidam inclinet. Secabitur baſilica dextri brachii,

* *Lib. 5. de loc. aff.*

ve-

verùm confertim & ſemel ſanguis non effluet, ſed reiterato ad majorem revulſionem: ni ætas, virtus aut aliud quiddam eorum quæ venæ pertuſionem ſolent impedire, obſtet. Facta hac evacuatione, extenuans victus, & medicamenta incidentia, ſpiritumque diſſipantia, palpitationem curant. intemperiem enim frigidam cordi inductam corrigunt, id ipſum corroborant, flatus diſſipant, foventem eos pituitam abſumunt, nativum calorem efficiunt robuſtiorem, & omnes animales naturaleſq; actiones reſtaurant & conſolantur. Porro medicamenta hæc præſtantia, calida ſunt, ſingularemque virtutis vitalis roborandæ habent prærogativam, ut ſunt, diacinamomum, diacalaminthum, dianiſum, Aromaticum roſatum, diamoſchos dulcis & amara, mithridatum, & theriaca Andromachi, quodlibet per ſe cum vino generoſo, & fulvo, aut cum aliis in forma mixturæ ſeu electuarii exhibitum: ut, ℥ Cort.

℞ Cort. citri ſacch. conditi ℥ i ß
Conſer. fl. Borrag. ℥ i
Sp. Aromatic. roſ. ʒ i
Sp. Diamoſch. dul } añ ℈ ii.
Sp. Diacalaminth. }
Sem. Citri }
Sem. melon. mund. } an. ʒ ß
Coriand. præpar. }
Corall. rub. ℈ i

Pulveriſanda terantur minutiſſime, & cum Syr. de borragine fiat opiata: cujus quidem magnitudinem nucis Ponticæ diluat in vino malvatico ſeu alio generoſo, & tribus horis ante paſtum mane & veſperi ebibat, aut electuarium per ſe ſumat, ſuperbibatque hauſtulum vini potentioris ad faciliorem ad cor reliquaque viſcera transſumptionem. Vel ſic fiant in tabulis, quas lozengias barbari vocant.

℞ Sp. Aromatic. roſ.
El. de Bacc. lauri an. ʒ ß
Cardamomi }
Sem. citri } an. ℈ ß.
Corall. rub. }

Sp.

Sp. diacymini ℈ i

Redigantur in pulverem tenuiſſimum, & cum ſaccha. in aqua meliſſophylli diſſoluto formentur morſuli, ſeu tabulæ pondere drachmæ unius: quorum una qualibet vice dabitur, mane tribus aut quatuor horis ante paſtum, altera veſperi totidem horis poſt cœnam, cum optimi vini unc. iii. aut iiij. poterit etiam interdum uti loco vini ſimplicis, vinum quod Hippocraticum vocant, hoc modo confectum.

℞ Sacchari albiſſ. ℥ iiii
Cinamomi ʒ iii
Zingiberis ʒ ß
El. de bacc. lauri
Gran. parad an. ℈ ii
Vini generoſi ℔ ii.

Colentur per manicam Hippocratis, fiatque potus. Singulare huic palpitationi à flatibus remedium eſt, alternis vel etiam ſingulis dieb. niſi admodum moleſtum ſit, ſumere quatuor horis ante paſtum Theriacæ

riacæ Andromachi veteris ſcrupulos duos aut ʒ ß. cum vino decoctionis macis & Cinamomi. Extrinſecus inſuper epithemata imponantur oleum nardinum in quo ambra & moſchus diſſolvantur, ſi odorem æger ferat. Tenuioris fortunæ hominibus ſufficiet vinum decoctionis meliſſophylli, roriſmarini, cumini & baccarum lauri pro Epithemate cum oleo amygdalarum dulcium & pulvere caryophyllorum, nucis moſchatæ & cinamomi: ditioribus conveniet hoc quod ſequitur.

℞ Aq. meliſſophylli
Aq. flor. citri an. ℔ ß
Vini malvatici ℥ iii
Macis, Caryophyll.
Nucis moſchat. an. ʒ i
Sp. diambræ ℈ iiii
Sem. Citri
Sem. Ocimi añ ʒ ii
Croci ℈ i.

Miſce & fiant cordi Epithemata cali-

calide ante paſtum. non minus ex uſu erit ſacculus ita præparatus.

℞ Fl. anthus | Borraginis | Chamæmeli } an. p. i.
Sem. & cort. citri
Ligni aloes
Cinamomi an. ℨ i
Caryophyll. | Cubebarum | Cardam. maj. } aã ℨ ß
Croci ℈ i.

Contundantur groſſo modo, fiatque ſacculus ex ſerico interbaſſatus, qui vino malvatico nonnihil conſperſus calide cordis regioni imponatur. Hoc modo procedendum exiſtima in curatione palpitationis quæ ſine fovente cauſa à ſolo ſpiritu flatulento ortum habet. Ceterum ſi craſſa viſcidaque pituita fomitem flatui ſubminiſtret, eam ſic præparando aggrediemur.

℞ Meliſſophylli, Borraginis, betonic. calaminth. roriſmar. an. M ß. Fl. Stœchad. arab. Fl. perſicorum

rum an. P. i. Sem. Ani. Cardamomi min. an. ʒ ii. paſſul. ab arillis mundatarum P. i.

Contundantur groſſo modo in mortario, aut ſcindantur cultello, macerenturque horis xii. in vini Rhenenſis & aquæ meliſſophylli an. ℔ ß. in ampulla vitrea, aut fictili vitreato ſtricti orificii: poſtea coquantur in duplici vaſe, quod balneum Mariæ vocant, bene obturato oſculo, ad horas tres: demum colentur. In colatura clarificata diſſolvantur, Syrupi conſervationis corticum citri, & Syrupi de byſantiis ana ℥ ii. aromatizetur cum Sp. cordialium ʒ i. fiatque (ut ajunt) Syrupus longus: ſumat diluculo per quatuor dies. Deinde hoc modo purgabitur.

℞ Agar. trochiſc. ʒ i ß
Zingiberis ʒ ß.

Infundantur per horas duodecim in jure decoctionis meliſſophylli, cuſcutæ, calaminthæ, & hyſſopi: poſtea ebulliant ad tres aut quatuor

tuor ebullitiones, auferantur ab igne, & exprimantur fortiter: expreſſi colati ℥ iiii addantur, ſyrupi de ſtœchade ℥ i. El. indi. majoris, Bened. laxativæ an. ℥ ii. miſce, fiat hauſtus quem ſumat hora quinta matutina. Hæc ſi ob materiæ craſſitiem & viſciditatem, nec dum ſuffecerint: aliis item quatuor diebus illa præparabitur, verum hujuſmodi medicamentis, quæ vehementius extenuent & incidant, ut ſunt Oxymel ſimplex, Syrupus de duabus & quinque radicibus, & Oxymel ſquilliticum cum aquis diſtillatis meliſſæ, Scabioſæ, Hyſſopi, & ejus farinæ aliis: vel cum decocto origani, calamintha, hyſſopi, pulegii, betonicæ, & roriſmarini. utatur cum ſyrupis Theriacæ Andromachi vel Mithridatis ℈ ii, vel dianiſi aut diacalaminth. ℥ i. tum demum ſic iterum purgabitur,

℞ Turpeti el. ℥ i
Diagridii gr. ii
Zingib. ℥ ß

Sacc.

Sacc. albiſſ. ℥ ii.

Redigantur in pulverem tenuiſſimum, & cum jure pulli aut caponis ſumat diluculo. poſt ita inſtitutas abſolutaſque tum præparationes tum purgationes reſumat ſupradicta medicamenta cordis robur confirmantia, & palpitationi appropriata. Ceterum ſi à melancholico humore flatus palpitationem efficiens excitetur, quemadmodum aliquando fieri experientia didicimus in melancholia hypochondriaca: præparabitur ille cum ſyrupis de fumaria, de pomis, de Succo borraginis, de Epithymo ſeu ſyrupo conſervationis corticum citri, in decocto fumariæ, pulegii, Borraginis, cuſcutæ, ſummitatum lupuli, Abſinthii, rad. polypodii & bugloſſæ diſſolutis. purgabitur autem cum confectione hamech, diaſena, & diacatholicone: aut cum ſyrupo Joannis Montani in hoc malo maximè efficaci, cujus deſcriptionem huic loco libuit adjungere.

℞ My-

℞ Myrobalan. omnium an. ℥ ß
Polypodii querc. } añ ℥ i
Fol. Senæ
Epithymi
Liquirit. raſæ } añ ʒ ij
Caryophyll.
Sem. citri
Cort. helleb. nigri ℥ ß.

Myrobalana contundantur groſſo modo & macerentur ſpatio 24. horarum in ſeptem Libris aquæ fumiterræ: & ſi volueris medicamentum robuſtius, in ſeptem Libris ſucci fumiterræ depurati. Huic infuſioni poſtea reliqua adduntur, & bulliant ad conſumptionem medietatis: colantur, leviter exprimuntur, & totum decoctum in ſex ſyrupos dividitur, & unicuiq; doſi miſcentur ſyrupi de fumoterræ ℥ i ß. Syrupi de corticibus citri * ʒ ß. ut ſint decocti ℥ vi. Syrupi ℥ ii. hoc eſt legitimum doctiſſimi Montani apozema, efficaciter admodum melancholicum humorem, affectuſque ab eo exci-

* *Poſtius legit* ℥ ß.

tatos debellans. Interim epithemata ſuperius enarrata, reliquaque tum electuaria tum orbiculi aut morſuli repetita adminiſtrabuntur ordine & modo quo in pæcedentibus dictum eſt.

CAP. XIX.

De curatione inflationis ventriculi.

INflatio ventriculi, quam πνευμάτωσιν γαστρὸς nuncupāt, eſt membranarum ventriculi, præter naturam a flatuoſo ſpiritu extenſio cum dolore. In hac equidem fruſtratur propria ventriculi actio, quæ concoctio eſt, quod complectendi facultas non undique cibos conſtringat, propter ejus imbecillitatem, ſed locum quendam vacuum relinquit inter ventrem & cibos. Commovetur autem hic dolor magis interdum ante, interdum poſt cibum. Ante cibum quidem, quod una cum intemperie ventriculi frigida, craſſa etiam viſcidaque phlegmata in ipſius fundo innatant, à qui-

quibus oppreſſus enervatuſque calor, dum evincere ſtudet, flatum elevat diſtendendo magnopere infeſtum. Dolor interim ſedatur nonnihil, dum vel ructus eduntur, vel pituita evomitur. Poſt cibum vero is ingraveſcit magis, cum ſit à ſola intemperie frigida ſine materia. Calor enim naturalis ſua ſponte debilis, aut ciborum maximè frigidorum & inflativorum copia oppreſſus, ſub onere quodammodo ſuccumbens eos diſſolvit, non tamen conficit; unde inflationes ſuboriuntur. In hiſce curandis primus ſcopus, idemq; communis, eſt, evacuari quod præter naturam eſt. Secundus vero & inflationibus proprius, ut tenuiſſimis & poteſtate calidis medicamentis, quæ corpus rarefaciendi, & ſpiritum extenuandi vim habent, id perficiatur. poſt idoneam itaque victus rationem, quæ in ſex rebus non naturalibus conſiſtit, quamque ex præcedentibus facile erit colligere, pri-

ma cura erit, ut alvus laxa ſit: idque ſi non ſua ſponte, lenitivo ſeu molliente clyſtere aut glande moliendum erit. Deinde (præſertim ſi pituita craſſa ventriculi fundo innatat) ex oxymelle ſimplici aut ſquillitico cum decoctione Raphani, anethi, aut atriplicis, vomendum, interdum ante, nonnunquam etiam poſt cibum, prout æger facilis ſit ad vomendum aut difficilis: ut,

℞ Raphani conciſæ ℥ ii

Conterantur in mortario, & affuſa aqua mulſa aut decoctione anethi ſuccus exprimatur, & tepide (tepida enim relaxando vomitum provocant) bibatur. aut

♃ Sem. Anethi }
Sem. Raphani } an. ℥ i-ß
Agar. pulveriſati ʒ i

Bulliant in ſufficiente quantitate aquæ ad dimidias. colaturæ unciis ſex adde Syrupi acetati vel oxymellis ſquillitici (ſi materia valde craſſa ſit) ℥ i. bibat, poſt paululum

evo-

evomat, pluma vel digito in fauces immiſſo. Sin autem ob anguſtiam pectoris aliave de cauſa vomere non poſſit, præparata pituita ex melle roſaceo, oxymell. ſimplici, ſyrupo de ſtœchade & decoctione foliorum rutæ, pulegii, calaminthæ, hyſſopi, origani, ſeminibus calidis majoribus, purgabitur catharticis phlegmagogis, pilulis aureis, pilulis de hiera cum agarico, de hiera ſimplici, elect. indo maj. benedicta laxativa, aut id genus aliis quæ abunde prius recenſuimus. hac ratione expurgata pituita, habebit infirmus in familiari uſu radices conditas zingiberis & helenii, & maxime quidem radices imperatoriæ crudas aut conditas: quibus quidem prærogativam omnium ſimplicium in hoc affectu & quaſi palmam facile tribuo. Deinde etiam quod optamus, mirifice præſtant Diatrionpipereon, diacalaminthũ, dianiſum, diacinamomum, Electuarium de baccis lauri, Mithridatum

& Theriaca, quodlibet per ſe, aut cum vino exhibitum. Cuminum pulveriſatum cum ſalis tantillo ex jure gallinæ aut vino fulvo propinatum efficax eſt: nec minus vinum decoctionis florum camemeli, ſem. aniſi aut cumini cum pulveris nucis moſchatæ momento, & oleo amygd. dulcium aut communi ebibitum juvat, adeo ut dubitem ſi huic remedio alterum par ſit. item caſtorii ℥ ß, caryophyllorum ℈ ß. in vino propinata, & polium montanum cum vino idem valent. Quin etiam acetum ſquilliticum propter vehementem quam habet incidendi facultatem, aut ex eo compoſitum oxymel, ſi cum vino potente ejus uncia una bis de die bibatur, potentiſſimè auxiliatur. Suillus talus ex Æginetæ ſententia crematus & in potu ſumptus, tormina & flatus diſcutit. Idem potenter admodum facit aqua ex cinamomo, in alenbico vitreo ſecundum Matthioli deſcriptionem diſtillata, per

ſe

ſe aut cum aquæ vitæ aliquot guttulis ſumpta. Vinum etiam odoriferum cum pauxillo cinamomi & galangæ, aut vinum decoctionis roriſmarini, ſem. dauci, cumini, carvi, baccis lauri & juniperi: aut tale pro delicatulis (de quorum palato non minor quàm de ægritudine habenda cura eſt) vinum Hippocraticum præſcribemus.

℞ Sacchari albiſſimi ℥ iiii
Cubeb. Gran. parad.
Galang. Zingib. an. ʒ i
Piperis longi ʒ ß
Cinamomi ʒ iiii

Vini Cretici, Romani, aut alterius cujuſpiam generoſi ℔ ii. colentur per manicam, fiatque potus quem Hypocras vulgus appellat. Cæterum diligenti animadverſione tam hic, quam in omnibus & prædictis, & deinceps dicendis obſervandum, quod nullus omnino, aut exiguus admodum uſus ſit impenſe calidorum cum ſimplicium, tum compoſitorum medicamentorum, ante-

quam cruda craſſaque pituita quovis modo vomitu aut purgatione ſit evacuata. Omnia enim acria, & abunde calida, ſi in denſam atque viſcidam pituitam incidant, flatus ſuſcitant, quos non diſcutiunt: quare dum curare ſatagimus, majoris moleſtiæ authores ſimus, & quæ alioqui poſt evacuationem craſſi humoris ſalubria ſunt, & maxime convenientia medicamenta, illo adhuc in corpore ſubſiſtente, evadunt perniciosa. Caute itaque ſe gerat medicus in horum adminiſtratione, nec minime negligenter: ne, ſi forte levioribus medelis malum non evincens, aut valentioribus perperam uſus, inflatione diutius perſeverante, ægrum in Tympaniten dejiciat, & mali medici nomen ſibi conciliet. Extrinſecus optimum eſt ventriculum arcte ligare, ut flatus impediantur, & melior fiat concoctio: ventriculi deinde regionem fovere ex oleo quod Rutam, Calaminthan, Roſmarinum,

vel

vel quodvis ſeminum calidorum, cuminum, aniſum, apium, daucum, vel lauri baccas, aut ejus folia, incoctum habuit: vel eadem hæc in vino decoquantur, fotuque facto, irrigetur ventriculi regio ex oleo, quod tenuiorum ſit partium, & potiſſimum ſi eorum copia ſit ex oleo macis aut caryophyllorum. Nam præterquam quod ſua tenuitate meatus cutis ſubjectarumque partium recludant, & flatus ſi quid aliud extenuent & diſcutiant, pulchre quoque ventriculum corroborant, calfaciunt, ſuffocatum calorem reſuſcitant, & ſubſtantiæ quadã proprietate recreant. Unguentum etiam longe utiliſſimum ex iis in hunc modum componi poteſt.

℞ Ol. macis ℥ vi
Ol. abſinth.
Maſtich. an. ℥ iiij
Lig. aloes
nuc. moſch.
cubebarum
caryophyll. } añ ℥ ß

 moſch.

moſch. benzoini, croci an. gr. vi. Redigantur in pulverem tenuiſſimum & cum ceræ quod ſatis eſt fiat unguentum ſecundum artem. inungatur regio ventriculi calide ante paſtum. poſt fotum paulò antedictum, imo & poſt inunctiones, non inutile erit ſacculum ex plumis anſerinis confectum applicare, aut eum qui ſequitur.

℞ Origani, abſinth. menthæ an. M ß.
Sem. milij, Aniſi toſtorum an. ℥ ß.
Fl. Camæmel. lavandulæ
Anthus, furf. an. p. i
Bacc. lauri ʒ i.
Nucis moſchatæ ʒ ß

pulverizentur groſſo modo, & inſuantur panno ſericeo raro & rubro, fiatque ſacculus interbaſſatus in ſcuti ſtomachalis figuram. qui vino aliquo generoſo reſperſus & optime calfactus, ventriculo applicetur. Hic variæ formulæ medicamentorum huic affectui haud inutilium

lium forent inſerendæ: quas omnes brevitatis ſtudio lubens prætereo, una excepta cucurbitula, quam bonæ magnitudinis ter quaterve ſine inciſione ita medio ventri ut umbilicum comprehendat affigere, in integrum ſæpe toto ſymptomate liberat. Idem lapis molaris, aut later igne candens, involvatur in linteum quadruplicatū quod prius in vino generoſo maduerit, ac calidè dolenti ventriculo jungatur: quo tepeſcente alius ſimili modo præparatus ſumatur, ac ſic mutatis vicibus hic poſt illum adminiſtretur. Hæc ſunt, quæ de ventriculi inflationis curatione dicenda habui. quæ ſi prudenter & ex præſcripto viri docti uſurpentur: non dubito fore quin paucis diebus liber ab omni moleſtia æger evadat.

Cap. XX.

De Melancholiæ flatuoſæ curatione.

Melancholia Flatuoſa multiplicem ob cauſam difficilis cu-

rationis eſt. Nam præter vehementem venarum meſeraicarum à craſſa crudaque materia, tum melancholica, tum pituitoſa, unde contumaces perpetuo ſpiritus elevantur, obſtructionem: maxima etiam intemperaturæ viſcerum inæqualitas ſubeſt. Hujus quidem ratione non levia accidentia ingruunt, excrementorum nempe ſuppreſſio ab exiccante & humiditatem exugente calido hepate: difficilis ſpiratio à comprimente ſeptū tranſverſum inflato ventriculo, dolore ventriculi à flatuum diſtenſione & intemperie frigida; eructationes, vomitiones, & ſucceſſu temporis ab obſtructione putredo, cujus venenata evaporatione perculſa mens deficit, & delirium accidit. Hæc partium inæqualitas contrarias habet curandi indicationes. Jecoris nempe ardor refrigerationem, & ventriculi frigiditas calefactionem deſiderant. Deinde quæ medicamenta craſſos humores valide inci-

incidendo, colliquando extenuandoque præparant, præparatos efficaciter evacuant, & collectos ſpiritus diſſipant: pleraque impenſe calida eſſe, palam eſt. porro calida jecoris & venarum ardorem adaugent: auctior caliditas, quod ſubtile in humoribus eſt diſſipando, reliquum incraſſat, magis infarcit & impingit, flatuſque copioſiores ex tali materia ſuſcitat: frigida è contrario medicamenta congelando, humores condenſant, meatus conſtringunt & nativum ventriculi calorem obtundendo, coctionem impediunt, cruditatem ſuggerunt, & flatuum procreationem promovent. Quocirca una curationis via ſupereſt, quæ per mediocriter tum præparantia, tum purgantia procedit. Atqui cum mediocritas hæc in gravi & difficili affectu nihil laudabile præſtet: accidit difficilem hunc morbum habere curationem, & plerumque diuturnum eſſe. Verumtamen difficultas non deter-

reat,

reat, ſed intrepidè affectui occurſando ejuſmodi enemate curatio auſpicetur.

℞ Rad. polypod. q.
Fol. Senæ Alex. an. ℥ i
Malvæ, parietar.
Betæ, caul. rub. an. M i
Fl. Camemel. p. i
Sem. aniſ. ʒ vi.

Fiat decoctio ſecundum artem ad medias. In colaturæ ℔ i. diſſolvantur diacatholiconis, Sacchari rub. an. ℥ i. Ol. anethini ℥ ii. Salis modicum. miſtis omnibus fiat clyſter.

Hunc ſi æger non admittat, ſumat ſequentem potionem laxativam.

℞ Fol. Senæ orient. ʒ iiij
Agar. trochiſc. ʒ i
Zingib. Aſari an. ʒ ß.

ipfundantur per horas xii. in aqua ſtillat. intibi latifolii, deinde coquantur cum drachma una Seminis aniſi groſſo modo contuſi ad duas aut tres ebullitiones, poſtea exprimantur fortiter: in colaturæ ℥ iiij diſſolvan-

vantur, ſi dives ſit, mannæ ℥ ii. Syrupi roſ. ſolut. ℥ i. Si pauper, confect. Hamech. El. de dactylis añ ℥ i. Syr. roſ. ſolut. ℥ i. miſtiſque omnibus fiat hauſtus, detur in aurora.

Sequenti die aperiatur, ſi nihil impediat, baſilica dextri brachii, aut ſi magna ſit lienis obſtructio, ſiniſtri: extrahanturque ſanguinis unciæ quinque aut ſex, plus vel minus, pro virium robore & ſanguinis corruptione. Hoc facto ſequenti apozemate cum pituitam tum melancholiam reſpiciente (ut plurimum enim utriuſque humoris copia adeſt) præparanda erit materia.

℞ Radicum cichorii, helenii, polypodii quer. an. ℥ i ß. chamædr. cuſcutæ, aſpleni, hyſſopi an. M i. Fl. Sambuci, Camemeli, an. p. i. cort. radicum cap. & tamaricis an. ℥ vi. liquirit. raſæ ℥ ß. Sem. aniſi ℥ iij. paſſul. ab arillis mundat. P. i.

Fiat decoctio ſecund. artem ad ℔ i. ß. in colatura clarificata diſſol-

vatur

vatur Syrupi de cichorio cum Rhab. Oxymell. ſ. añ ℥ ii. aromatiſetur cum Sp. diatrionſant. Cinamomi an. ʒ i. fiatque apozema pro quatuor vicibus. ſumat ſummo mane. materia præparata ſic expurgabitur.

℞ Rhabarb. el.
Agar. troch. an. ʒ i
Fol. Senæ Alex. ʒ ii
Zingiberis, Spicæ ℈ ß
Cardamomi ℈ ß.

Infundantur in jure pulli per horas xii. exprimatur fortiter. in expreſſi colatura diſſolvantur.

Conf. Hamech } añ ʒ i
Diaphœniconis }
Syrup. roſ. ſolut. ℥ i

Miſc. fiat hauſtus. vel ſumat ſequentem pulverem.

℞ Sp. Senæ præparat. ℈ iiii. Rhabarb. ℈ ß. Diagridii gr. ij. Aromatic. roſ. gr. viij. Sacchari ad pondus omnium, aut ʒ ii.

Pulverizanda in pulverem tenuiſſimum redigantur, & cum jure galli

galli decrepiti ſumat diluculo. Sequenti poſt purgationem die, abſtineat ab omni alia medicina, præterquam à ſequenti electuario, cujus ſumat unciam mediam, & ſuperbibat aquæ mellis aut juris caponis ℥ iiij. vel fiat elect. ſolidum in teſſellarum figuram.

℞ Sp. Dialaccæ ʒ i
Conf. è bacc. lauri } añ ℈ i
Diarrhod. abb.

Cum ſaccharo in aqua borag. & modico vini diſſoluto, fiant tabulæ, quarum quælibet ſit ponderis drachmæ unius: ſumat teſſellam unam in aurora: circa prandium ſumat juſculum galli decrepiti; qui cum rad. polyp. borrag. fl. roriſmarini & calamintho decoctus fuerit: aut ejus loco ſumat in prandio media hora ante alium cibum hanc ptiſanam.

℞ Hord. mund. quart. i. Rad. apii, fenicul. cichorii an. ʒ iij. cicerum rub. piſtaciorum, paſſul. de corinth. añ ℥ i. hyſſop. M. ß. coquan-

quantur in aqua putiſſima ad ℔ i. ß.

Jus coletur per manicam hippocratis cum vini albi ℥ vi. & addendo cinnamomi ʒ i. Sacch. q. ſ. fiat ptiſana. Hac poterit uti etiam in cœna. Sequentibus deinceps quatuor ex ordine diebus iterum præparabuntur humores jam dicto apozemate, aut alio qualitatem humoris peccantis reſpiciente, quod in imbecillo corpore ſemel, in robuſto autem bis ſoleo de die propinare, interdum etiam, ſi ingens copia humorum adſit, alternis diebus duas aut tres ex hiſce pilulis media nocte ſumendis præſcribere.

℞ Maſſæ pil. aur.
fœtid. añ ʒ ß
Trochiſc. alhand. gr. iiij.

Miſce & cum aceto, aut quod melius eſt oxymell. ſcillitico fiant pilulæ quinque mirum quam modeſtè ſingulis diebus hæ alvum ſolvant materiamque ab apozemate præparatam educant. abſumptis ſy-

rupis

rupis denuo purgabitur cum confectione hamech, pilulis de agarico fœtidis aut id genus aliis, quorum omnium formulas hîc præſcribere longum foret. Syrupus quoque Joannis Montani cap. 18. deſcriptus, huic affectui, potiſſimum ſi ab humore melancholico ortum habet, inſtar omnium eſſe poſſit. Sufficienter uti diximus expurgato corpore, venit viſcerum inæqualitas corrigenda per medicamenta extrinſecus applicita. & primo ſi calida admodum ſit jecoris diſpoſitio, irrigabitur hypochondrium dextrum cum ol. roſacei completi partibus duabus, olei abſinthii parte una, & modico aceti. Vel oleo communi quod abſinthium, plantaginem, nymphææ flores, roſas rubras, ſantalum vel ſimile quiddam incoctum habuerit. Sin autem hujus mali præcipua cauſa in lienis obſtructione lateat: hoc decocto ejus regio fovebitur.

℞ Rad. ebuli, Rubiæ maj. an ℥ ii
Calaminth. puleg.
Cetrach. fol. lauri } an M ß
Fl. Camemeli
Sem. agni caſti, id eſt viticis
Baccar. lauri an. ℥ i
Abſinth. communis M i.

Bulliant in aqua extinctionis ferri pro fomento, abſterſus locus inungatur oleo de capp. ſolo, aut cum olei amygd. amar. æqualibus partibus miſto, aut linimento hocque habet.

℞ Ammoniaci
Bdellii an. ʒ ii
Galbani ʒ ß

Diſſolvantur in aceto acerrimo, deinde cum ol. capp. ol. aneth. pinguedinis anſerinæ an. ʒ vi fiat linimentum. Interim dum hæc aguntur, habebitur etiam ratio ventriculi, & flatuum in eo congeſtorum: quod cum variis medicamentorum formulis, fomentis, linimentis, quarum præſcriptiones ex cap. de ventriculi inflatione huc transferre liceat,

ceat, fieri poſſit: optime tamen cum ejuſmodi ſacculo præſtabitur.

℞ Menth. M i. calaminth. origani an. M ß. fl. Camemeli, fl. roriſmarini. ſtœchad. arab. an. p. i. abſinth. m. ß. maſtich. ʒ i. Cinamomi, Caryophylli, ligni aloes, Galang. coral. rub. añ ℈ i.

Pulveriſentur groſſo modo, & commiſtis omnibus fiat ſacculus interbaſſatus pro ſtomacho, conſpergatur vino malvatico, aut alio quovis generoſo; & calide applicetur, recalfiatque interdum. Singulis diebus accipiet cum ſyrupis ad obſtructionis apertionem, & flatuum diſcuſſionem, teſſellam unam ſolidi iſtius El. quod prius deſcripſimus. Enemata quoque flatuum craſſitiem carminantia, & conſtrictam alvum provocantia, à præſente medico erunt præſcribenda.

Cap.

CAP. XXI.

De colici doloris curatione.

COlici doloris curationem hîc delineaturus, pauca benevolum lectorem præfationis loco admonere, animus eſt. Primo non expectet hoc capite alterius ſpeciei colicæ affectionis curationem, præterquam illius quæ à ſolis flatibus eſt, aut ab his cum vitrea pituita continente cauſa conjunctis. Secundo, quod ſtudioſe admodum & prudenter ejus curatio ſit inſtituenda. perperam enim curatus, cauſa cur arthritis ſequatur eſſe ſolet, faciliſque ex hac, teſte Hippocrate,* in illum relapſus. Cuidam inquit inteſtinum colon vocatum, ſimulatque articulari morbo detinebatur, dolore vacabat: poſtquam vero ab eo ſanatus eſt malo, plus doluit. Tertio quod venæ ſectio magnum momentum adferat, adeoq; neceſſaria, modo affectus vehemens ex-

* *Lib. 6. epid. part. 4. aphoriſ. 3.*

excruciet, & plethora vel febris adſint. Quarto quod in hujus curatione ab impenſe calidis cane pejus & angue abſtineatur, ſaltem ante pituitæ vacuationem. Quinto quod præcipuus curationis ſcopus in enematum uſu conſiſtat. Sexto quod cucurbitula nihil conſideratione dignum adferat, niſi opportuno tempore & idoneo corpori affigatur. Cum itaque medicus ad hujus curationem accerſitur, diligenter conſideret, num ex phlegmone coli alteriuſve inteſtini, aut bilioſis humoribus interiorem eorum tunicam erodentibus, an à vitrea pituita, vel diſtendente ſpiritu enaſcatur. Si ab his, denuo obſervandum vehementiſſimus ſit affectus, an moderatus, idque cum plethora vel ſine hac. Si vehementiſſimo dolori conjuncta ſanguinis copia eſt, ilico poſt excrementa emolliente clyſtere educta, vena ſecanda erit, ſanguiniſq; quãtitas pro præſentis medici judicio extrahenda.

da. Metus enim eſt ne vehemens ille dolor ſanguinem trahendo inflammationem excitet, vel conturbando febrem efficiat. Sanguine evacuato, validis enematis ex hier. ſ. Electuario Indo maj. aut hiera logodio paratis debet pituita in inteſtinis collecta expurgari. nullo equidem remedio commodius id fieri poteſt. Cum enim morbus ipſe, ejuſque cauſa in inteſtinis, & potiſſimum colo ſint, nihilque per os ſumptum, teſte Gal. * poſſit integris viribus ad inferiora pertingere: clyſter autē quod optamus ſine ulla moleſtia vel periculo valeat perficere: quis quæſo tam abſurde judicet, ut unum clyſterem ceteris omnibus medicamentis non præferat, præſertim cum quæ per os ſumuntur calidiora eſſe neceſſe ſit, (morbus enim frigidus, & contraria contrariis curantur) majoraque copia ingerantur ſi commodum ullum ſint allatura. Atqui calida omnia

* *Lib.* v. *metho.*

omnia quia tenuium partium ſunt, facile permeant venas meſeraicas. His, jocinorique calidam intemperiem inducunt & fundunt ſanguinem. porro caliditas viſcidum glutinoſumq; phlegma colliquans, flatus elevat, malum malo accumulans: & generoſum alioqui remedium, ſi bene uſurpetur, nocentiſſimum abuſu fit venenum. Quare author ſum improvidis hiſce medicis, ut in poſterum cautius ſuam Theriacam, mithridatum, diacalaminthum, aliaque valde calefacientia colicis propinent, antequam vitrea pituita craſſis inteſtinis impacta, fuerit expurgata, quinimo ne tum quidem vacat periculo frequentior eorum uſus. Tutiſſima ſane adminiſtratio & ſanitatis citiſſima. recuperatio in clyſteribus rite apparatis conſiſtit: primus ergo emolliens eſto ad fæcum communium eductionem.

℞ Diacathol. ℥ x.
Hier. ſ. cum mell. ℥ ß
I Sacch.

Sacch. rub. ℥ i

Salis communis ʒ i ß.

Diſſolvantur in ℔ 1. decoctionis rad. althææ, quinque herbar. emollientium, Fl. Camemeli, furf. cicer. rub. & fiat enema.

Quo ejecto, fæcibuſque eductis infundatur ex Galeni ſententia lib. 2. ad Glaucon. oleum aliquod tenuium partium, quale eſt rutaceum, laurinum, aut commune, in quo incocta fuerint medicamenta, quæ cum partium tenuitate calfaciunt, quale eſt cyminum, apii petroſelinique. ſemen, feniculi, aniſi, libyſtici, ſeſelis, dauci & ſpondilii, ruta deinde & lauri baccæ. admiſcebis quoque bitumen, quæque ſimili calfaciendi facultate ſunt prædita. aut ad valentiorem pituitæ eductionem hoc ſubſtituatur.

♃ Calaminth., puleg. tanacet. an. M i

Fl. Camomillæ p. i. Sem. cumini,

Dauci aii ʒ iii. bacc. laur. p. ß.

In

In decoctionis colatæ ℔ i. miſceantur Oxymel. ſquil. ℥ i. Ol. rut. aut ejus in quo prius dicta medicamenta incocta fuerint ℥ iij. Elect. Indi maj. ʒ vi. hier. logod. ʒ i. F. clyſter.

Hæc ſi percuraverint, bene eſt. Sin minus, eadem repetantur, aut aliter ſecundum affectus magnitudinem, materiæ pituitoſæ quantitatem, flatuum copiam, aut ægri debilitatem componantur: hoc tamen perpetuò obſervato, ut ab injecto clyſtere infirmus in partem magis dolentem decumbat. Interim per os ſumentur moderate calida, ut eſt decoctum fl. Camemeli in aqua fontana, aut ſi velis præſtantius, in vino albo tenui. mirificum enim auxilium hoc præſtat in colica affectione, quemadmodum etiam jus decoctionis cumini per ſe, aut cum jam dictis camomill. floſculis. Hiſce juſculis ego ſoleo nonnunquam admiſcere unciam unam aut alteram ol. amygdalarum dulcium recenter expreſſi, aut ſi

hujus copia non ſit, olei communis, aut ol. ſeminis lini quod præſtantiſſimum eſt, cochlear unum adjicere. oleum etiam amygd. dul. ab expreſſione adhuc tepidum per ſe ad ℥ iii. vel quatuor utiliſſime bibitur. Nec plebejum hoc remedium minus efficax eſt, quod ſic habet.

℞ Vini Rhenenſis ℥ iiij. aut quinque
Nucis myriſticæ ʒ i. aut ℈ ij
Ol. communis cochlear unum.

Miſtis omnib. cum ſaccharo, bibatur calide. In hiſce potionibus non temere additur oleum. id enim præterquam quod anodynum ſit, latera etiam ventriculi & inteſtinorum impinguat, ſua vi emplaſticâ venarum oſcilla obſtruit, trahendi facultatem enervat, efficitque ut dolorem ſedantia, frigidiatem corrigentia, flatuſque diſcutientia medicamenta, citius ad locum affectum penetrent, nec tam avide à venis abſumantur. Ceterum cum hic

hic morbus ſua ſponte nauſeabundus exiſtat, oleumque inſuper multis nauſeam & vomitum promoveat, his qui ejus uſum aſpernabuntur, ſequentia convenient.

℞ Summitatum abſinth. vulgaris p. ß. Sem. cumini ℥ ii. fl. Camemeli, anthus añ p. i. Cubeb. ℥ ß.

Coquantur in vino odorifero: Jus decoctionis coletur per manicam cum ſacchari & cinamomi convenienti pondere. utatur. Caſtorei etiam ℥ ß. in vino cum cinamomi & croci tantillo diſſoluta efficax eſt. At quibus ita venter flatu diſtenditur ut ægrè curationem admittat, aut torminibus vexatur atque ſingultu, idque ob frigidos viſcoſoſque humores, aut craſſos nebuloſoſque ſpiritus, eos ex oxycrato potum juvat. hæc ſic adminiſtrata, & ſi opus fuerit repetita, ut plurimum integre reſtituunt. Sin autem contumacior. affectus ſit, aut ægri enematum uſum non ferant, aut denique ex toto corporis habitu in inteſtina

pituitoſi humores defluant: phlegmagoga moderate purgãtia, poſtquam ad expulſionem habilis pituita ſit reddita, præſcribentur; quorum formulæ ex præcedentibus huc erunt transferendæ. porro ſi una cum purgantibus pharmacis narcotica (ad quæ in ſummis doloribus confugere oportet) commiſcere eſt animus, ſic erit progrediendum:

℞ El. Ind. maj. ʒ vi aut ʒ iiij.
Trochiſc. alhand.
Caſtorii, Opii. an. gr. iiij.

Miſce & cum ſaccharo fiat bolus. vel fiat talis infuſio.

℞ Agar. trochiſc. ℈ iiij.
Zingiberis ℈ i.

infundantur in decocto pulegii, Hyſſop. fl. anthus & chamæmeli ad horas xii. in expreſſione diſſolvantur diaphœniconis ʒ iii. Philonii. perſici ad minus annotini ℈ i. aut ʒ ß. aut ſi vetuſtum ſit, & vigoris expers, ad majus pondus aſcendere licet. fiat hauſtus cum ſaccharo quan-

quantum ſatis eſt ad conciliandam ſuavitatem. in formam etiam pilularum redigi poſſunt.

℞ pil. de hier. cum agar. ℈ ii.
maſſæ pilul. coch. ℈ i.
Diagrid. caſtor. Opii an.
gr. iij.

Cum vino fiant pilulæ ſeptem. ſumat. Hac medicandi ratione triplex conſequimur commodum, pituitam ipſam expurgamus, flatum diſcutimus, & dolorem ſopimus: qua ſane nulla commodior feliciorve curandi via in gravioribus his doloribus excogitari poteſt. Galenus * in hoc affectu narcotica per ſe præbet. quod ſi, inquit, dolor perſeveret, medicamentis ex opio, quale eſt Philonis Tarſenſis omnibus medicis cognitum, uti non formidabis, etiamſi neceſſario noxam aliquam afflictis partibus ex his acceſſuram non ignores: ſed certe ei quod magis urget obſiſtendo, hominem doloris vehementia

* *Lib.* 2. *ad Glauc.*

animo delinquentem cum parva noxa ſervare ſatius erit: nam ſequentibus deinceps diebus offenſionem medicamento contractam emendare poteris. Si ergo cuipiam ſimili ratione placeat narcotica medicamenta propinare, det philonii Perſici in vino malvatico diſſoluti ℨ ß. aut ℈ ii, etiam drachmam integram pro affectus magnitudine: aut pilulas Rondeletii, quarum deſcriptionem huic loco lubuit inſerere.

℞ pulveris diagalang.
Aromat. roſ. añ ℨ ii
Caſtorii ℨ ß. Euphorb. gr. x.
Opii diligentiſſime contuſi cum piſtillo ferreo calido, diſſolutique in vino malvatico ℈ i. ß. piperis, croci, myrrh. an. ℈ ß.

Formentur pilulæ decem pro drachma, capiat quatuor aut quinq; quod ſi non ſedetur dolor, dentur novem aut decem. Sunt autem conficiendæ parvæ & molles, ut citius diſſolvantur, citius dolorem con-

conſopiant, & minus in ventriculo remorentur. cavendum interim unicè ne jam dicta opiata aut ullum aliud præbeantur, niſi prius idoneis evacuationibus corpus perpurgatum ſit: & aliquot horis ante paſtum jejuno ſtomacho, nec non in extremis doloribus, & cum alia anodyna ſine utilitate ſint adminiſtrata. Colicus dolor à ſolis flatibus excitatus medicamenta nec præparantia nec purgantia requirit; ceterum enemata dolorem ſedantia & ventoſitates carminantia & diſcutientia conveniunt. hujuſmodi ſunt:

℞ Ol. lini, decoctionis fl. camomill.
& cumini an. ℔ ß.
Confect: è bacc. lauri ʒ ii
Diacathol. & Sacc. rub. an. ℥ i.
Salis gemmæ ℈ ii

Miſtis omnibus fiat enema. ad dolores ſedandos efficaciſſimum eſt. magis carminans tale eſt,

℞ Rad. helenii ℥ iii

Calaminth. pariet. an. M i
Sem. Aniſ. Cumini, cardamo. an. ℥ iii
Bacc.junip.Bacc.lauri añ p. i
Bulliant in ſ.q.aquæ ad mediæ partis conſumptionem : in colaturæ ℔ i. addantur vini malvatici aut cretici ℥ iiij. diacalaminth. ℥ iii. ol. rutac. ſeu ol. nucum ℥ iii. fiat clyſter.

Vel

♃ Vini albi in quo coxerint cuminum, aniſum, baccæ lauri & ſimilia ℔ i.

Infundatur calide. per os quoque hic paulò calidiora quam in colica paſſione ex pituita admittuntur, Quare præter ſuperius dicta, utiliſſima etiam ſunt, confectio è baccis lauri, diacyminum, diatrionpip. quodlibet per ſe in tabellis, aut alia quavis forma ſumptum, aut in vino diſſolutum. Extrinſecus varia conducunt, & cum primis cucurbitula opportune uſurpata. Opportunus autem ejus uſus eſt, ut iis dumtaxat corpo-

corporibus applicetur, quæ à ſolis flatibus excruciantur, & abdomen non admodum pingue craſſum & diſtentum habent. In quibus namque vitreæ pituitæ copia ſubeſt, infructiferum ejus uſum vel millies expertus ſum: dolor enim qui pali infixi ſimilitudinem habet, non à flatu, ſed ab intemperie frigida pituitæ naſcitur: quam diu itaque eodem in loco perſiſtit pituita doloris cauſa, tantiſper durabit & dolor ejus effectus. Cucurbitula autem pituitam non evacuat: ergo nec dolorem tollit. In pingui & multum craſſo abdomine raptu vehementiſſimo oſculum ſuum illa carne & adipe adimplet prius quãvis attractrix ad inteſtina deſcendat, flatuique hoc modo via intercluditur. Sed quid miramur hæc? cum ſola abdominis à flatu diſtendente (ut in tympanite accidit) durities efficax cauſa ſit impediens quominus trahentem cucurbitulam flatus ſequatur. Atqui ſi oportune

(ut diximus)larga,cum multa flamma applicetur, videbitur profecto incantamenti cujuſpiã ſimile quiddam efficere. Sacculi etiam componuntur ex milio, ſurfure, floribus lavandulæ, camemeli, anethi,& calamintho, in ſartagine frixis, vino vel aceto irroratis; qui calide alter poſt alterum imponantur. vel ℞ Stercoris caballini recentis quantũ ſatis eſt, & cum oleo lini, chamæmeli, anethi, fæcibus olei communis, aut cum vino & fl. pſeudonardi formetur emplaſtrum ad ignem in frixorio, admoveaturque loco dolenti quam fert calidiſſime. Lateres item calfaciunt nonnulli, & linteis vino madentibus involutos imponũnt. Eundem uſum habent aſſer quernus calidè impoſitus, & panis è furno calens,filum etiam èx lixivio coctum cum cineribus calidum admovetur. Porro infinita alia ſunt non ſine ratione huic malo inventa remedia, fomenta, balnea, inſeſſus, illitiones, cataplaſmata,& id

id genus alia, quæ tempeſtivè adminiſtrata juvant: intempeſtivè autem, non modo non juvant, ſed maximè nocent. quare graviſſimus author Galenus * hanc noſtram ſententiam comprobans ſcribit in hæc verba: Calfacere præcordia cataplaſmatis,aut perfuſionibus non eſt perpetuo tutum, ſed in iis tantum ægris quibus in toto corpore nullum errat ſuperfluum. Ceteris omnibus extrema eſt pernicies. Iterum; † Quo pacto igitur dolores eos quos frigidus humor in medio inteſtinorum interclufus excitavit, ſanare conveniet? Sanè non perfuſionibus & cataplaſmatis quæ valenter excalfaciant: Quippe lenti omnes, craſſique & frigidi humores ab iis quæ calfaciunt, niſi etiam valenter digerent, liquantur ac in flatum mutantur. Oportebit igitur eos incidere ſimul & concoquere: quas res tenuantia medicamenta præſtabunt, potiſſimum tamen ſi cali-

* *Meth. med. lib.* 1 † *Lib.* 2. *method.*

calida vehementer non ſint. Quod autem horum quoque ipſorum ea maxime deligenda ſint, quæ magis flatum diſcutiant, magiſque ſiccent, nemini poteſt dubium eſſe: quorum formulas ex jam dudum dictis abunde ſatis didiciſti. Hic forent etiam amuleta à proprietate ſubſtantiæ auxiliantia, galerita avis, talus ſuillus combuſtus ac deinde bibitus, inteſtinum lupi ſiccatum, tritum, cum vino ſumptum; pellis ejuſdem ventri admota, ſtragulæ ex eadem & cingula confecta; item lupi ſtercus album ex vino potum vel nucula incluſum, & è collo ut ventrem contingat ſuſpenſum, aliaque multa inſerenda. atqui cum ab aliis vel ad nauſeam hæc ſint inculcata, brevitatis ſtudio lubens prætereo.

CAP. XXII.

De flatuoſæ obſtructionis hepatis curatione.

OBſtructio vitium eſt omnibus viſce-

viſceribus familiare, nullis tamen magis quam jecori & lieni. fit autem cum humor craſſus, pituitoſus aut melancholicus tenuiſſimos venæ portæ ramos per jecoris ſubſtantiam diſperſos infercit, nec humor dumtaxat, ſed & ſpiritus nebuloſus ſubinde ſua craſſitie in tantam molem jecur effert, ut veluti à ſcirrho totum hypochondrium intumeſcere videatur. Nec mirum tantam obſtructionem à flatu, cui exitus non patet, generari in hepate, quod tenuiſſimis dumtaxat venulis meatibuſq; dotatum eſt; cum ampliſſima inteſtina adeo plerumque à ventoſitate obſtruantur, ut penitus nihil per anum egredi queat. Quare Arabum hæc ratiocinatio: Ventoſitas groſſiſſima ſubtilior eſt quam chylus ſubtilis, ſicut ventus ſubtilior eſt aqua: Sed chylus tenuis, concoctus, & pro naturæ ratione affectus, jecur non obſtruit: ergo nec flatus ejus oppilationem producere poteſt: futilis eſſe merito

rito judicabitur & inefficax ; quod hinc præter reliquas rationes validiſſimas, neceſſariò ſequeretur, à nèbuloſo flatu inteſtina nunquam (quod tamen doctorum virorum monumenta & quotidiana experientia teſtantur) obſtrui, cum craſſiſſima tranſmittant ſtercora. Jecur itaque obſtruitur, aut à ſolo flatu, aut ab hoc una cum humore viſcido conjuncto. Atqui ſummo ſtudio hìc animadvertendum, ne cum obſtructum jecur à flatuoſo ſpiritu accuſamus, vitium in colo ſit. Colon enim inteſtinũ ſub dextra ilium regione ſitum, tantopere interdum à pituitæ & flatuum multitudine diſtenditur, ut totum hypochondrium intumeſcat. Verum haud difficile eſt ex prædictis, hos affectus internoſcere. quare brevitati conſulentes, curationem hujus flatuoſæ obſtructionis deinceps proſequamur. Si itaque à pituita cum flatu fiat, ſequenti apozemate præparanda erit materia.

℞ Rad.

℞ Rad. helenii, Rubiæ maj. Aſari an. ℨ vi
Cort. rad. ebuli, cort. capp. añ ℨ iiii
Chamædr. Aſpleni. hyſſop. añ M j
Abſinth. rom. M ß.
Sem. dauci, Aniſi, añ ℨ iii.
Bacc. junip. paſſul. corinth. añ p. j
coquantur ſecundum artem in ſufficienti quantitate aquæ ad mediæ partis conſumptionem. Colaturæ clarificatæ ℔ i ß. adde ſacchari quod ſatis eſt ad conciliandam ſuavitatem, & aromatiſetur cum cinami ℨ i ß. ſumat quatuor vicibus. aut

℞ prædictæ decoctionis ℥ iiii. Syr. de calaminth ℥ i. Oxymell. ſcill. ℨ ii. miſc. pro una doſi, & ſic pro aliis tribus. Deinde

℞ Sp. dialacc. ℈ ij
Sp. el. de bacc. laur.
Diarrh. abb. añ ℈ ß
cum ſaccharo in aqua fœniculi & modico vini albi diſſoluto, fiant tabulæ pondere drachmæ unius: ſumat tabulam unam cum Syrupis. præparata materia hoc aut ſimili phlegmagogo expurgabitur.

℞ Turpet opt. ℈ ii
Zingib. ℈ i
pul. Senæ præpar. ʒ ß.

fiat pulvis tenuiſſimus & cum ſacchari ʒ ii ſumat diluculo in jure caponis. aut ſic.

℞ Agar. troch. ℈ iiij
Zingiberis ʒ ß.

Infundantur per horas xiiii. in aquæ betonicæ ℥ iii. poſtea exprimatur fortiter, in expreſſo diſſolvantur El. indi. maj ʒ iii. Syr. de quinq; rad. ℥ i. Et fiat hauſtus unus in aurora ſumendus. poſtridie purgationis ſumat ſequens Electuarium.

℞ Theriac. vet. ʒ ß
Conſ. fl. roriſmar.
Conſ. fl. Borrag. añ ʒ i. Miſc.

Si quid deinceps materiæ reliquum fuerit, iterum id præparandum & expurgandum. hocque agendi ordine non minor flatuum & roboris viſcerum, quam pituitæ vacuandæ habebitur ratio. Porro à ſolo flatu diſtenſio hypochondrii diuturna non eſt ſine pituitæ affluxu. dolor enim

enim aſſiduus hanc prolicit, meatuum extenſio admittit: & illius imò utriuſque frigiditas jecoris hæmoptoſin debilitat; unde ſenſim crudi humores coacervantur. Quocirca ſuadeo utriuſque rationem perpetuo medicus habeat: potiſſima tamen cura verſetur circa id quod magis urget. Velim itaque etiam tum cum à ſolo flatu affectus ſit, alvus leni enemate, aut cathartico, quod potius lubricando ſolvit, quam violentius moveat, reddatur fluxilis, & apozematis incidentibus, teſſelliſque nuper dictis viſceris infarctis exobſtruantur. Tum demum ad flatuum diſſipationem conveniet vinum tenue quod cuminum, aniſum, cubebas, grana juniperi, cardamomum & canellam incocta habuit, vel vinum in quo Sp. diacurcumæ & Theriacæ an ℥ ß diſſoluta ſint, ebibere, vel ſequens Hippocraticum.

℞ Theriacæ mediæ ætatis ℥ i
Cardamomi, cubeb. añ ℈ ii
Canell.

Canell. ʒ iii. Sacc. albiſſ. ℥ iiij
Vini Rhenenſ. maturi ℔ ii.

Colentur per manicam Hippocratis. Cautè tamen, quod etiam in præcedentibus ſubinde admonui, eſt his calidioribus utendum, iis potiſſimum qui vel plethorici ſunt, vel jecur natura, vel victus ratione calidius ſortiti. Regio jecoris fovenda eſt vino decoctionis abſinthii, pulegii, baccarum & foliorum lauri: aut ex oleo quod rutam, abſinthium, radices cyperi & galangæ incocta habuit. Item ſacculi applicandi: & cucurbitula larga bis ferve cum multa flamma apponenda, non prius tamen quàm pituita perfecte ſit evacuata: alioqui periculum eſt, ne pituitam multo contumacius impingat, & veri ſcirrhi cauſa fiat.

CAP. XXIII.

De curatione flatuoſæ obſtructionis Lienis.

LIen ſæpe tangenti reniti videtur

tur (teſte Gal.) tametſi ſcirrhoſus minime ſit, ſed potius flatulentus. flatuoſæ huic obſtructioni eadem propemodum remedia debentur quæ jecoris. Atqui cum magis contumax ea plerunque ſit & longius diſſita: peculiaria quædam & valentiora tum apozemata tum cathartica pharmaca, ſi humores groſſi ut fere ſit adſint, deſiderat. Cortices itaque rad. capparum, tamaricis & ebuli, cortex medianus fraxini, ſcolopendrium, lingua cervina, centaurium minus, polypodiũ, ſemina calida, ut viticis, epithymũ, Sena, Acetum ſcilliticum, Oxymel ſcilliticum, oxymel diureticum, Syr. de fumaria, & id genus alia conveniunt: ex quibus apozemata incidentia, & flatus diſcutientia conſtrui, & deinde confectione hamech diaſena & El. Indo majore humores expurgari poterunt. Fomenta inſuper ſint valida, præſertim ſi à groſſis & contumacibus flatibus infartus fiant, ex vino potente

cum

cum abſinthio, baccis lauri, ruta & ſeminibus calidis cocto, aut ſi mavis (ut ego interdum facere ſoleo) ex aceto forti, quod ſemen agni caſti vulgo appellatum, rutam, calaminthum, Baccas lauri, marrubium, Centaurium minus, flores geniſtæ, radices ebuli aut iridis incocta habuit. Nec præter rationem erit, ſi prædicta minime ſufficiant, lienis regionem fovere cum lixivio ex cineribus braſſicæ, ilicis, aut fabarum confecto: cui, ſi lubet, aquæ vitæ & olei amygdalarum amararum tantillum adjicere potes. Deinde imponendum eſt emplaſtrum miſtæ facultatis: quale eſt quod ex ſulphure & alumine conſtat. Porro ſi flatuum non tanta copia ſit, iique ſint tenues ſine fovente materia, & habitus denique corporis rarior, quæ ſemel hic admonuiſſe per omnia ſufficiat: leviora tum intus tum extra medicamenta adminiſtranda erunt, ſæpeque ſola cucurbitula ſatis fuit applicata. quare huic

capiti

capiti finem imponens, lectorem, ſi qua forte hic deſiderata requiret, ad caput præcedens relego.

Cap. XXIV.

De curatione Tympanitis.

Tympanites tertia Hydropis ſpecies à flatu fit ab imbecillo calore genito; cujus quidem ſuperflua collectio inter peritoneum & omẽtum aliaſque abdominis membrãnas ſe inſinuans, totum id violenter diſtendit, & in maximam molem effert, nullis indiciis quam rugitu, & ſonitu tympàni, dum ungue percutitur, notior. Principium leve eſt, ſola nempe inflatio quæ diſcuti non potuit. inde flatus denſiores effecti veluti in nubem, tandemque in aquam concreſcunt: unde una cum nebuloſo flatu ſenſim humor colligitur. Curatio itaque poſt bene inſtitutam victus rationem quam ex præcedentibus habes, ab humoris concoctione, ejuſque evacuatione auſpicanda erit, ſummopere cavendo

vendo ne valentioribus medicamẽtis meſereo, chamelæa, colocynthide, bryonia, tithymalli ſpeciebus aut Antimonio, quod multi faciunt, imbecillum calorem ad internecionem ducas. Manifeſtum enim eſt quantâ vi pharmaca, nec dum diutinô & gravi morbo afflictis, ſed etiam robuſtioribus corpus concutiant, quam moleſtas torſiones inferant, vires proſternant ac ſpiritus reſolvant; cum tamen è contrario hoc potius ſit agendum ut nativus calor robur acquirat, quo quod naturæ noxium eſt, evincat & expellat. Hunc igitur in modum materia præparabitur.

℞ Rad. Imperat. helenii
Rubiæ maj. Cort.rad. ebuli
an. ʒ iii
Rad. Irid. Aſari an. ʒ ii
Origani, Calaminth. an. p. i
Soldanell. ℥ i. gratiol. ʒ ii
Sem. Aniſi bacc. lauri añ ℥ ß.

Bulliant ſecundum artem in duab. partibus vini & una aquæ aut vino inte-

integro, in balneo mariæ bene obturato ad horas tres aut quatuor: poſtea coletur, & dulcoretur cum ſaccharo, bibatque mane & veſperi cyathum unum, deinde vacuetur cum pilulis ſequentibus.

℞ Maſſ. pil. de hier. cum agar.
Turpet, Rhabarb. el. añ ℈ ii
Soldanell. ʒ i. Rad. aſari ℈ i

Trochiſc. alhand. Succ. cucumer. aſinini in dieb. canicularibus à Gordonio præparati
Nucis moſch. Galangæ
Canell. piperis, cubeb. añ ℈ ß
Redigantur hæc omnia in pulverem tenuiſſimum & cum ſucco iridis per reſidentiam defecato fiat maſſa. ℞ hujus maſſæ ʒ i & cum oxymell. ſcillitico fiant pilulæ quinque: ſumat media nocte: aut utatur pilulis noſtris de Soldanella dictis, in hoc affectu & omni hydropis ſpecie efficaciſſimis.

℞ pil. Aggregat. ʒ i, Trochiſc. alhand. ℈ ß. Summitatum Soldanell.

nell. & Gratiolæ & Cinamomi tenuiſſime pulveriſatorum an. ℈ i.

Cum ſucco rad. iridis, fiant pilulæ ex drachma quinque, ſumat duas, ad ſummum tres pro doſi, circa mediam noctem. Repetatur ſubinde ſupraſcriptum apozema, una cum pilulis: ſiquidem non minus illud flatus ſubtiliat & diſcutit, quã humores hæ præparant & educunt. Interim ventriculus reliquaque viſcera his electuariis erunt corroboranda:

℞ Succ. rad. irid. ʒ iiii
Canell. galangæ an. ʒ ii
Caryophyll. macis an ʒ i
Zedoariæ ℈ ii Soldanell. ℥ ß

pulveriſentur, & cum melle deſpumato miſceantur in formã Electuarii, ſumat alternis vel etiam ſingulis diebus quantitate nucis pont. Vel hoc quod ſequitur.

♃ El. de bacc. laur. ʒ iiii
Conſ. rad. helenii ʒ ii
Sp. dianiſi
Diagalangæ

Dia-

Diacymini an. ℈ i
Ol. Juniperi ʒ i.

Miſc. & cum ſyrupo de ſtœchade fiat conditum. utiliſſima etiam erit ſequens potiuncula.

℞ Aq. cinamomi in alembico vitreo artificioſè diſtillatæ ℥ ii. Aquæ vitæ ʒ iiii. Olei aniſi aliquot guttulæ.

Miſce, bibatur jejuno ſtomacho. Imperantur etiam pulveres à paſtu ſumendi, ut ventriculus à crudis humoribus perfrigeratus modice calfiat, facilius concoquat, flatuſque diſcutiat. ut,

♃ Aniſ. cond. ℥ iii.
Feniculi ℥ i ß
Coriand. præp. ℥ ß
Cumini
Carvi
Seſel. in vino generoſo maceratorum an. ℥ i
Cort. citri ſicc.
Cinam, craſſi an. ℈ iiii
Sacch. roſ. tabulati ad pondus omnium.

Miſce, fiat pulvis, ſumat cochlear unum poſt paſtum, nec bibat amplius. Evacuatis humoribus viribuſque refocillatis, ſummo ſtudio veniunt flatus excutiendi: quod mirifice præſtabit decoctum ſequens.

℞ albi Græci, hordei integri añ ℥ i ß. Coquantur lento igne in ℔ trib. aut quatuor vini albi gallici ad hordei crepaturam. Coletur: colatura per reſidentiam defecata denuo coquatur ad medietatis conſumptionem: poſtea clarificetur, & aromatiſetur cum cinamomo ſufficiente, & dulcoretur cum ſaccharo. Hujus decocti propina uncias quinque ter de die, jejuno ſtomacho: emittetque mirabiles bombos, & ſenſim venter ſubſidet. Huc etiam faciunt conf. è baccis lauri, diacyminum, diagalanga, diatrionpip. diamoſch. dul. aliaque innumera flatui diſcutiendo appropriata. Verum quod alias admonui, iterum repeto, moderate hiſce utendum

eſſe;

eſſe; alioqui graviſſime offendunt: ut hoc exemplo perſpicuum evadet. Muliercula quædam tympanite miſere afflicta, curam ſui medico familiari commendaverat. Hic flatuum diſcuſſioni dumtaxat attentus, ſine alterius medicamenti prægreſſu, electuarium aliquod admodum calidum adminiſtraverat. Illa paulo poſt ſentit rugitum ſolito multo majorem, torſioneſque moleſtiores, difficilius ſpirat, & ventris tumore priſtino remanente, novus accreſcit: qui à malo punico, ubi prior terminabatur, ſe elevans totum pectus mirabiliter diſtendebat. tumores vero à ſeſe mediante foſſula diſtinguebantur. ego ilico accerſitus, vaticinor mortem præ foribus eſſe, ac ob id temerarium eſſe de medicaminum ulteriori exhibitione conſilium. nec fefellit opinio. tertio enim ab eo quo vocatus eram die, obdormivit in Domino. porro recentis tumoris cauſam fuiſſe judico calefacientem &

extenuantem medicamenti vim, quæ nebuloſum flatum extenuando, arcto quo prius ſtringebatur loco minime contentum, ampliorẽ capeſſere coegit. Ea autem eſt caloris vis, ut craſſa tenuando efficiat liquida, hæcque deinceps in vaporem convertat. Quippe craſſa anguſto loco contenta, ſi ignis ardore effervefcant, ampliorem locum capeſſere, cum in multis aliis, tum vel maxime in lacte perſpicuum eſt: cujus quidem tanta quantitas quæ medium lebetem nec dum adimpleat, ignis fervore extenuata, uſq; adeo excreſcit intumeſcitque, ut lebetis parietib. non amplius contenta effundatur. Simile profecto quiddam in tympaniticis accidit, dum multum calfacientibus medicamentis exagitantur. Quocirca moderatè calida quæ viſcera roborando nativum calorem exuſcitant, tum intus tum extra adminiſtrata conducunt. Ventriculus itaque ſequenti linimento inungatur.

℞ Ol.

℞ Ol. nard. ol. maſtich. añ ℥ iii
Ol. nuc. moſch. ol macis añ ℥ i
Menth. ſicc. Corall. rub.
Maſtich. Cumini an. ℈ i.

Cum ceræ q. ſ. fiat unguentum: ungatur regio ventriculi calide. Totus deinde venter linteis aut manibus calentibus fricetur, donec excitetur rubor, ut apertis meatibus flatus tenuati exhalent. quo facto, vel vino ſublimato, aut oleo rutaceo, aut utroque æqualibus partibus miſto, diutiſſime ungatur, aut ſequens emplaſtrum applicetur.

℞ Empl. de bacc. lauri ℔ ß.

Miſceatur cum ſtercore caprino aut bovino, addendo vini potentis quãtum ſufficit ad malaxandum, fiatq; emplaſtrum quod ventri apponatur, quam fert calidiſſime regione hepatis declinata: aut ejus loco conſuantur ſacculi ex abſinthio, mentha, ruta, ſeminibus calidis, baccis lauri, floribus pſeudonardi, Sambuci, chamæmeli, roriſmarini & ſtœchados, milio, furfure & ſale.

Frigātur in frixorio cum vini aſperſione, & calide ventri imponantur; ſubinde cum refrigeſcunt, ollæ quæ candens ferrum habeat, cuiq; vinum infuſum ſit, orificio imponantur, & recalfacti iterum applicentur. De cucurbitulis non eſt quod hic quicquam adjiciam. celebres enim ſunt in flatuoſis affectibus apud omnes: in hoc tamen affectu, meo quidem judicio, nihil emolumenti adferunt. Clyſterum etiam ventoſitatem carminantium uſus prodeſſe interdum ſolet. Verum his omiſſis tanquam notis, hoc unum admoneo, exercitium, ſi vires ferant, ſitim & ſudorem, non huic dumtaxat hydropis ſpeciei, ſed & duabus aliis præcipua eſſe curationis capita.

CAP. XXV.

De curatione Inflationis uteri.

UTerinæ inflationes fœtum interdum excutere & abortum facere ſecundo aut tertio menſe aſſolent, & inteſtinis contenti flatus gravi-

gravidas miſerè divexare, quod uteri pondus rectum inteſtinum comprimens his exitum effluxumq; deneget. Ceterum de uterina inflatione audi Hippocratem * ſic loquentem: Si inflati fuerint uteri, vēter attollitur & inflatur, ac ſonitū edit, & pedes & cavæ faciei partes intumeſcunt, & color injucundus fit. Menſes occultantur, & genitura hoc tempore non manet intus, & anhelat, & anxia mœret, & cum expergiſcitur è ſomno, recta cervice ſpiratio ipſam corripit, & quicquid ederit aut biberit, ipſam moleſtat, & ſuſpirat, ac triſtatur magis quam priuſquam edit: & ſuffocatur, & nervi contrahuntur, & uteri ac veſicæ dolent, & manus contactum non admittunt. Accurate ſane hac oratione, ſymptomata uterinam inflationem ſequentia deliniavit Hippocrates: quæ quidem omnia à tribus: diſtenſione nimirum, compreſ-

K 5 ſione,

* *Lib. de nat. mulieb & lib. 2. de morb. mulieb.*

ſione, & cum primariis partibus conſenſu, tanquam à cauſis producuntur. Quum autem ſic habuerit (inquit) pharmacum deorſum purgans bibendum dato.

℞ Sy. de Artemiſ. ℥ iii. Syr. de ſtœchad. ℥ ii. decoctionis Artemiſ. Matricariæ, pulegii, Sabinæ, bacc. junip. Sem. aniſ. & dauci ℔ i. fiat apoz. præparans aromatiſatum cum confectione è baccis lauri ʒ ii. finitis ſyrupis ſic purgetur,

℞ Pil. Aggregat. ℈ ii
pil. Aurearum ℈ i
Trochiſc. alhand. gr. iiij

Miſc. & cum Syrupo de Artemiſia fiant pilulæ quinque: ſumat media nocte. Si pilulas non valeat inglutire, ſumat pharmacum liquidum cujus formulam ex præſcriptis haud difficile erit huc tranſſumere. porro ſi major humorum copia ſit, ut ſemel poſſit evacuari: repetitis vicibus id præſtabis. Poſtride purgationis ſumat Theriacæ veteris aut Mithridati ʒ i. His peractis ungatur

tur regio ventriculi & uteri unguento quod capite præcedenti pro illius corroboratione deſcripſimus, aut foveatur uterus oleo rutaceo ſolo, aut linimento ſequenti.

℞ Ol. amygd. amar.
Ol. Rutacei
Vini ſublimati an. ℥ i.

Miſceantur exacte, totaque ventris regio inungatur. Sacculi inſuper quales capite præcedenti, cataplaſmata & emplaſtra ex ſem. apii, fenic. dauci, carui, cumini, baccis lauri, farina fabacea, ſtercore ovium vel vaccarum, cum vino & oleis confecta conducunt. Non minus etiam electuaria, teſſellæ, orbiculi, ex calefacientibus & corroborantibus conſtructa, nec non vinũ hippocraticum cum flatus diſcutientibus percolatũ, aut vinum malvaticum cum olei juniperini vel olei aniſi aliquot guttulis miſtum, & id genus alia quæ vel ad nauſeam uſque hactenus ſunt inculcata, conveniunt. Peſſus etiam (ait Æginėta) qui è ficuum pinguiũ

contuſarum ʒ i. Cumini ʒ ii. Spumæ nitri ʒ i. concinnatur, cum primis accommodatus eſt: ſed propter acrimoniam in lacte prius macerentur: vel oleum rutaceum cum decocto ſeminum calidorum utero infundendum, venterque eſt conſtringendus faſciis. Cucurbitulæ etiam hic, ut in omnibus ex flatu affectibus, maxime neceſſariæ ſunt.

CAP. XXVI.

De curatione herniæ ventoſæ.

HErnia ventoſa, ut diximus cap. octavo, cum hydrope fit & citra hydropem. Si cum hydrope accidat, curetur hydrops, & hernia curabitur. Si ſine hydrope eveniat, duas habet intentiones curativas: alteram ad cauſam antecedentem quæ eſt humor phlegmaticus: alteram vero ad cauſam conjunctam, quæ eſt ſpiritus flatuoſus in ſcroto vel in tunicis teſticulorum conſiſtens. prior intentio perficitur iis medicamentis quæ ſuperfluum humo-

morem evacuant & viſcera corroborant: quorum præſcripta cum ex omnibus ferme, tum vel maxime ex 17. & 18. curationis capitibus haurire licebit: poſterior intentio abſolvitur medicamentis localibus, & cum primus fotu.

℞ Origan. Calam. Puleg. añ M i
Sem. quat. calid. maj. } añ ℥ ii.
Sem. vitic. bacc. laur. }
Salis communis ℥ ii.

Coquantur in vini Gallici ſufficiente quantitate, ad medias partes: foveatur pars bis de die. aut,

℞ Lixivii barbitonſ. ℔ iiij.
Cumini, bacc. laur. añ ℥ ii.
Fol. lauri, Roriſmar. añ M i.
Salis communis ℥ iiij.

Facta ſecundum artem decoctione, foveatur pars ſpongia nova, bis aut ter de die calide exiccata, ungatur ſequenti linimento.

♃ Ol. de caſtor. }
Ol. rutac. } añ ℥ vi.
Ol. de Euphorb. }
Ung. Martiati ℥ ß.

Miſce,

Miſce, aut apponatur ſequens Emplaſtrum.

♃ Farinæ fabaceæ ℔ ß.
Cumini, Sem. dauci añ ℥ ß
Bacc. lauri ʒ iii
Fl. Camem. & lavand. añ p.i.
Salis pug. i. ß.

Coquantur in ſ. q. vini albi ad conſiſtentiam cataplaſmatis, & apponatur. aut hoc:

℞ Stercoris vacc. ℔ ii. Sulph. Cum. añ ℥ iii. miſc. & addito pauco melle fiat cataplaſma.

Ego multos parvulos hoc malo laborantes curavi, ex multa & frequenti calefactione ad luculentum ignem facta: & cum ſiccis fomentationibus quæ fiunt cum panno laneo albo valde calente & ſæpius applicato.

CAP. XXVII.

De priapiſmo, ex Aetio tranſcriptum.

PRiapiſmi curationem dicturo mihi utiliſſimum viſum fuit, ut Aetii hic uſus opera nihil de proprio addam,

addam,ob id potiſſimũ quod hactenus is affectus ſeſe curandum mihi non obtulerit,ac ob id nihil magnificè de noſtra experientia polliceri poſſim: tum etiã quod nullus meo quidem judicio ſuccinctius accuratiuſq; Actio hujus affectus tum generationem tum curationẽ ex Galeni ſententia percurrerit. Priapiſmus (inquit) tentigo eſt membri pudẽdi & auctio in longum & ſpiſſum citra rei venereæ appetentiam, ex caliditate quadam acquiſita, cum inflatione quadam dolore locorum conſiſtens. appellationem autem accepit priapiſmus, à Priapo videlicet Satyro: tale enim à natura habentem pudendum homines fingunt & pingunt. fit autem affectio aut ob dilatata venarum & arteriarum in pudendo ora, aut flatu vaporoſo juxta antrorſum nervum, ipſum inquam pudendum,oborto. Mihi autem, inquit Gal. propter utrunque fieri videtur, ſæpius tamen ad dilatata venarũ ora conſequi. Aliquando

do autem propter abſtinentiam à rebus venereis, quidã hac affectione apprehenduntur. atq; hoc ipſum eis qui multo ſeminę abundant, ſimulque præter conſuetudinem ſe abſtinent, evenit, quum non per frequẽs & multum exercitium ſanguinis abundantiam diſcuſſerint: maxime vero hoc illis contingit qui rebus quidem venereis opus habent, in imaginationem autem ipſarum perveniunt per viſiones, quæ ipſos in rerum venerearum recordationem impellere poſſunt. Ceterum dolores eis contingunt quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris diſtenduntur: inflatum enim & diſtentum pudendum convulſionis modo afficitur, & ex præcipiti hoc modo affecti pereunt, niſi confeſtim eis auxilium feratur: quum vero moriuntur, ventre inflantur, & frigidum exudant: id quod & eis evenit, qui aliis convulſionis modis perimuntur. propter dolores igitur & inflammationes venam ſecare ſta-

ſtatim à principio convenit hac affectione prehenſos, & in inedia adſervare uſque ad dies tres, irrigareque pectinem & coxendices una cum pudendo ex lanis ſuccidis vino & oleo imbutis: ſiti item premere, & alvum obturatam evacuare non acri nimium clyſtere, ne inflammationes exacerbentur. Cibum autem exhibere frumentaceũ paucum, atque omnino nihil inflantem, & in aquæ potu continere. Quod ſi diutius duret affectio, etiam cucurbitæ cum ſcarificatione affigendæ ſunt: & ſi amplius ſanguinis multitudo adiacere videatur, hirudines adhibendæ in ipſum locum: cataplaſmata vero imponenda ſunt ex cruda hordeacea farina. Optimum etiam fuerit alvum ſubmollire per betæ & malvæ decoctum pauco mercurialis ſucco admixto. Concharum item decoctum in potu exhibendum: ab efficacioribus autem purgantibus pharmacis in totũ abſtinendum. Cavenda etiam

quæ

quæ urinæ ciendæ facultatem habent. Utendum autem cibis frumentacei generis, qui leniter attenuare valent citra manifeſtam calefactionem. Lumbis vero quæ evidenter refrigerant imponenda, velut eſt ſolanum, portulaca, hyoſcyamus & ſempervivum. Neceſſario etiam coles & intercapedo inter anum & pudendum ex aliquo leniter refrigerante illinitur, velut eſt argenti ſpuma, cimolia, & ceruſa, ſi aceto, aut poſca, aut aqua ſint diluta. Optime autem facit in ipſis ceratum ex roſaceo optimo apparatum, & frigida aqua ſæpe elutum, ſi tum pudendis tum lumbis imponatur. Porro in latus decumbere ipſos ex re eſt: & ſubſternere ea quæ ad ſeminis profluvium ſunt accommoda. A ſpectaculis vero & narrationibus ac commemoratione eorum quæ ad venerem excitare queant, penitus ſunt arcendi.

Cap. XXVIII.

De inflatione ſeu Apoſtemate ventoſo.

INflationes naſcuntur à flatuoſo ſpiritu alias ſub cute, alias ſub membranis, quæ oſſa veſtiunt, aut muſculos includunt: alias in carnoſis partibus collecto. Colligitur autem (ut Ægineta ait) vel propter membrorum denſitatem, vel ſpiritus craſſitiem. Spiritus craſſus locum quo retinetur ſua copia diſtendendo, tumorem efficit, non laxum quidem, aut digitorum compreſſioni cedentem, vel foſſulam, dum premitur, ut œdema relinquentem, ſed renitentem tactui. Harum inflationum communis ſcopus eſt, ut quod præter naturam eſt, vacuetur in quocunque id contineatur. Vacuari autem non poteſt, niſi ex propria indicatione quod denſum eſt relaxetur, & flatuum craſſities extenuetur. Utrumque iiſdem præſidiis, nempe tenuiſſimis & poteſtate calidis, perficitur. Atqui quod ven-

ventriculus reliquaque viſcera à diſtendente flatu afflicta, oleo quod tenuium partium ſit, aut rutam ſeminave calida incoctum habuerit, curentur, abunde ſatis in præcedentibus declaratum exiſtimo. Reliquum eſt, ut de inflatione quæ in artubus & muſculis, aut membranis perioſteis oritur, dicamus. Hæc fit interdum cum dolore, interdum etiam omnino ſine dolore, idque ex ſimplici cauſa, nempe imbecillo calore, aut à contuſione. Inflationi quæ citra dolorem ſit, lixivium (ex ſententia Galeni *) nova ſpongia exceptum, abunde fuerit. eſto autem tale:

℞ Aquæ pluviæ, aut potius vini q. ſ. infundatur per horas 24. in cineres ficus vel juniperi, fiatque lixivium. Vel ſic.

℞ Bacc. laur. rad. ſrid. an. ℥ i
Fol. laur. Roriſm. Nepet. añ M i.
Fl. Lavand. p.i. Cumini ℨ vi.

Co-

* *Lib.* 14. *meth.*

Coquantur in aqua ſuff. ad medias partes. In hujus decocti ℔ iiij. infundantur cinerum ficulneorum, fabarum aut braſſicæ ℔ i. fiat lixivium: excipiatur nova ſpongia, & tumor foveatur calide. vehementer enim abſtergit, exiccat, abſumit, & flatulentum tumorem diſcutit. Si autem dolor urgeat, non quidem lixivio fovenda pars eſt (ſua enim acrimonia dolorem magis irritaret) ſed oleo quod relaxandi remittendique vim habeat, quale eſt Anethinum, rutaceum, aut chamæmelinum, inungenda. Incidunt ex percuſſionibus ejuſmodi affectus, ubi ſcilicet vel muſculus, vel membrana quæ os circuit eſt contuſa. Ac ſuper membranam quidem quæ os ambit, antedicta imponenda eſt ſpongia. Ad muſculos vero (nanq; hi aliquando dolent) medicamentum quod magis mitiget eſt adhibendum. Quo fit ut ad hos ſolo lixivio non utamur, ſed immiſſa ei tum ſapa, tum pauculo oleo. Satius

tius autem fuerit in principio non addidiſſe lixiviũ, ſed ſapa cum vino & aceti pauxillo, mediocrique olei portione omnibus una modice calfactis, atque lana ſuccida exceptis, locũ foveri. Quocirca ſi dolor vehemens urgeat, mitigativa magis uteris medendi ratione: Sin vero ille abſit, majore vi contra inflationem inſtabis per valentiora medicamenta, cujuſmodi ſunt lixivium, acetum, & poſt hæc vinum. Quoties ergo de mitigando non laboras, lixivii & aceti plus in miſturam conjicies. Quæ vero hujus generis inflationes neglectæ inveterarunt, primo quidem loco his ea quæ ex lixivio componuntur adhibeas. Secundo loco emplaſtrum aliquod, quale illud eſt quod de ſtrigmentis gymnaſiorum componitur. Atqui cum ejus uſus hoc noſtro ævo inoleverit, emplaſtrũ de baccis lauri ſubſtituemus, aut hoc quod ſequitur.

℞ Empl. de melilot.
Emp. de bacc. laur. } aã ℥ iii

Nitri,

Nitri, Cumini
Sulph. Calcis vivæ
Salis an. ℈ i.

Ol. laurini & ceræ q. ſ. fiat * Emplaſtrum. Ceterum ſi hujuſmodi flatuoſus ſpiritus qui inflationem committit, fumoſus fuerit, malus, corruptus & à materia venenata excitatus, cum dolore intolerabili, & vehementi calore per membra diſcurrens, nullum tutius ac melius conſilium dari poteſt, quam quod ubi in parte quapiam ſubſtiterit, pars ipſa protinus infra ſupraque deligetur, ac in medio novacula vel ferro candente tumor aperiatur, ita ut facile vapor ille venenoſus egredi poſſit. Deinde hians plaga implenda erit aloe & bolo armeno, ex roſaceo & aceto diſſolutis. Tranſactis vero diebus tribus aut quatuor, vulnus carne opplendum erit, & ad cicatricem perducendum. Porro in venenoſis ejuſmodi inflationibus, victus ratio tenuior eſſe debet, eget-

* *Tagault, lib.* 1. *cap.* 11.

egetque corpus medicamento purgatorio. quod ſi Theriaca ſumenda daretur laboranti, recto illi conſultum eſſet.

HActenus candide lector pro meo virili flatuum naturam, effectus, morboſque ex iis procreatos & eorum curationes in medium attuli. quod quidem non alio conſilio factum exiſtimabis, quam ut rudiores in horum cognitionem introducerem, afflictis optime conſulerem, & doctis ingenioſisq; viris anſam quo in hac materia diligentius incumbant, præberem. quapropter has lucubrationes noſtras æqui bonique conſulas oro, quandoquidem ut prodeſſem, non ut animos irritarem, hunc ſumpſi laborem. Has primitias ſi tibi eſſe acceptas cognovero, præclariora in poſterum expectato.

Index Capitum præſentis Operis.

QVod Flatus ſpiritus ſit, & de diviſione ſpirituum, Cap. 1. fol. 1
De Analogia ſeu proportione flatûs cum vento, Cap. 2. f. 2
Quid flatus ſit. Cap. 3. f. 16
De loco generationis flatuũ. Cap. 4. f. 19
De ratione generationis flatuum. Cap. 5. f. 25
De flatuum differentiis. Cap. 6. f. 30
Quot morbi genera flatus producant. Cap. 7. f. 35
De cauſis flatuum. Cap. 8. f. 40
De ſignis flatuum. Cap. 9. f. 60
De ſymptomatibus à flatuoſo ſpiritu productis. Cap. 10. f. 66
De prognoſticis flatuum. Cap. 11. f. 105
De victus ratione in flatibus obſervanda. Cap. 12. f. 112
De communi flatuoſorum affectuum curatione. Cap. 13. f. 125
De curatione doloris capitis, Cap. 14. fol. 127
De curatione ſonitus aurium à flatuoſo ſpiritu. Cap. 15. f. 140

De curatione doloris dentium, à flatuoſo ſpiritu contracti. Cap. 16. f. 144
De curatione ventoſæ pleuritidis. Cap. 17. f. 150
De curatione palpitationis ventoſæ. Cap. 18. f. 157
De curatione inflationis ventriculi. Cap. 19. f. 170
De melancholiæ flatuoſæ curatione. Cap. 20. f. 179
De colici doloris curatione. Cap. 21. fol. 190
De flatuoſæ obſtructionis hepatis curatione. Cap. 22. f. 206
De curatione flatuoſæ obſtructionis Lienis. Cap. 23. f. 212
De curatione Tympanitæ. Cap. 24. f. 215
De curatione inflationis Vteri. Cap. 25. fol. 224
De curatione herniæ ventoſæ. Cap. 26. fol. 228
De priapiſmo, ex Aëtio tranſcriptum. Cap. 27. f. 230
De Inflatione ſeu Apoſtemate ventoſo. Cap. 28. fol. 235

JOHANN. POSTIVS, AVLÆ PALAT. EL. ARCHIATER, CANDIDO LECTORIS.

RES levis eſt flatus: ſed enim firmiſſima quæque
Concutit, & terris & dominatur aquis:
Horrenda ignivomo reboare tonitrua cælo
Audiſti, & trepidis fulmina miſſa polis?
Iratum vaſtis agitari fluctibus æquor
Vidiſti, & merſas per freta ſæva rates?
Annoſaſque ima quercus tellure revulſas,
Et validas turres, & cecidiſſe domos?
Tum ſonitu ingenti torqueri immania ſaxi
Pondera per longos ignibus acta tubos?
Senſiſti & quondam tremere intima viſcera terræ,
Credulus extremum jam fore jamque diem?
Scilicet efficiunt violenti hæc omnia flatus:
Qui ſimili afflictant corpora noſtra modo:
Si quando incluſi per ſumma, per ima vagantur
Et miſeris vexant viſcera torminibus.
Illorum cauſas medica bonus arte FIENUS
Explicat, & pelli qua ratione queant.
Ergo ſibi laudem peperit famamque perennem,
Vtile qui nobis hoc dedit auctor opus.
Quod præſens gratis animis amplectitur ætas,
Aſſidua ac volvent poſtera ſæcla manu.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google